

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 853

23. KOLOVOZA 2019. CIJENA 50 DINARA

Obrazovanje na hrvatskom jeziku

**Vlastitim snagama
do pomaka**

5

Tjedan iza nas kao presjek
»jučerašnjice« i sutrašnjice
ovog društva

Crno-bijelo, u boli

10

Povjerenik Europske komisije
za obrazovanje, kulturu,
mladež i sport Tibor Navracsics

**Prošlost može
donijeti energiju
za budućnost**

12

Ljiljana Crnić, predsjednica
HKC-a Beograd

**Odgovarajući prostor,
uvjet za daljnji rad**

22

Za 20 godina izgubljeno
20.000 ljudi

**Gdje su nestali
Somborci?**

26

Ribnjak *Mostonga* kod Bača

**Tu stražare štekavci
i vransi**

34

40 godina svećeništva
vlč. Jozse Duspáre

**Pod okriljem
Majke Božje**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

V. D. GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinator dopisne službe)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorka)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Obrazovanje i društvena klima

Obrazovanje na hrvatskom jeziku u Srbiji (Vojvodini) ulazi ove godine u fazu punoljetstva. Kroz tjednik *Hrvatska riječ* pratili smo sve njegove »faze razvoja« pišući o svim izazovima i problemima, teškoćama i uspjesima na tom mukotrpnom putu. Pisali smo o problemima s kojima se suočavaju nastavnici, pisali smo o političkim preprekama za razvoj nastave, problemima s udžbenicima, kadrovima, financijskim poteškoćama, roditelje smo pitali zašto upisuju ali i zašto ne upisuju svoju djecu u odjele na hrvatskom jeziku... Pisali smo i o sedamnaest generacija koje su završili svoje školovanje na hrvatskom jeziku i uputili se dalje na studij, bilo u Hrvatskoj bilo u Srbiji ili negdje drugdje. Nastavili su svoje školovanje tamo gdje su željeli bez ikakvih problema. Hoću reći: bez dodatnih problema, osim onih uobičajenih.

Ako će jednom netko željeti napraviti povijest obrazovanja na hrvatskom jeziku, svakako će stoga *Hrvatska riječ*, ali i podlisci *Kužiš* i *Hrcko* biti nezaobilazni i najiscrpniji izvor. A pišemo i dalje jer, premda ima značajnih pomaka – riješeni su udžbenici za osnovnu školu, osnovan je Lektorat na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, pokrenuti odjeli izvan Subotice s nastavom na hrvatskom jeziku – glavni problem, a to je obuhvat djece nastavom na materinjem, hrvatskom jeziku i pismu i dalje ostaje.

U Strategiji za obrazovanje na hrvatskom jeziku od 2017. do 2021. kao jedan od pet ključnih problema se navodi mali broj djece obuhvaćene odgojem i obrazovanjem na hrvatskom jeziku, a kao jedan od strateških ciljeva povećanje obuhvata. Zadaci su koje je HNV postavio: povećati broj odgojnih skupina, otvaranje novih odjela u osnovnim školama, otvaranje novih obrazovnih profila i novih skupina koje pohađaju izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Također se radi i na uspostavi i obogaćenju sustava poticaja kroz organiziranje studijskih putovanja, nagrađivanje najuspješnijih đaka, uspostavljanje sustava poticaja i financijskih olakšica... Strategija je osmišljena i svjedoci smo da se ona i provodi.

Pa ipak ovaj veliki problem, na žalost, ne može se razriješiti samo naporima HNV-a, ili naporima učitelja, nastavnika, ravnatelja... Jer velikim dijelom ne ovisi o naporima hrvatske zajednice već o društvenom i političkom kontekstu u kojemu roditelji donose tako važnu odluku. Ovaj problem će se, vjerujem, razriješiti tek onda kada se o Hrvatima u Srbiji ne bude više u medijima bez ikakvog zazora i uporišta u realnosti govorilo i pisalo kao o neprijateljima... kada se više ne budu objavljivali naslovi i tekstovi preko cijele naslovnice o Hrvatima kao ustašama... ili makar kada javnost i nadležni reagiraju i osude takve naslove i naslovnice koji šire govor mržnje.

I premda nije ugodno, ako ste Hrvat u Srbiji, vidjeti takve naslove, slušati pojedine »analitičare« u jutarnjim i večernjim programima kako s guštom ocrnjuju hrvatski narod u cjelini, ako je za utjehu, veći je to problem za one koji kreiraju, izmišljaju takve naslove i »priče« i za one koji imaju potrebu čitati i slušati takve nazovi »priče«. Jer, ne jednom je rečeno kako mržnja više uništava onoga koji mrzi nego onoga koji se mrzi. Pa se onda vrijedi i zapitati zašto se uporno truje i »zarobljava« vlastiti narod mržnjom.

J. D.

Neizvjesno održavanje sljedećeg okruglog stola

Na Fakultetu političkih nauka u Beogradu početkom tjedna održan je treći sastanak predstavnika vlasti i oporbe, a razgovaralo se o medijima. Dio predstavnika oporbe napustio je sastanak prije završetka.

Sastanku su nazočili predstavnici SNS-a **Vladimir Đukanović**, **Vladimir Orlić** i **Goran Vesić**, zatim **Žarko Obradović** iz SPS-a, predsjednik DS-a **Zoran Lutovac**, predsjednik *Zajedno za Srbiju* **Nebojša Zelenović**. Također i **Aleksandar Ivanović** iz SDS-a, **Đorđo Žujović** iz LDP-a, **Stefan Simić** iz PSG-a, **Uroš Piper** iz DSS-a i **Tomislav Žigmanov** iz DSHV-a.

Predsjednik Nove stranke **Zoran Živković**, predsjednik pokreta *Dveri* **Boško Obradović** i potpredsjednik Narodne stranke **Miroslav Aleksić** nazočili su jednom dijelu sastanka, ali su ga napustili prije završetka, prenose srbijanski mediji.

Antonijević: Vesić prekršio Chatham House pravilo

Neizvjesno je održavanje sljedećeg okruglog stola u dijalogu vlasti i oporbe o izbornim uvjetima zbog odluke oporbenog *Saveza za Srbiju* (SZS) da više ne sudjeluje i zbog izjava pojedinih sudionika, kazao je za *Radio Slobodna Europa* jedan od organizatora, **Milan Antonijević**, izvršni direktor Fondacije za otvoreno društvo.

»Vidjeli ste da se govori o onome o čemu je razgovarano, navode se i ljudi koji su određene stvari izgovarali. Ovdje mislim na Gorana Vesića koji je govorio, ne samo o sadržini sastanka, već i o nečemu što se na tom sastanku nije desilo, o izjavi Zorana Živkovića koja nije bila takva«, rekao je Antonijević.

On je objasnio da na sastanku nije bilo nikakvih uvreda, pa ni uvreda novinara i da mu je žao da je na takav način prekršeno *Chatham House* pravilo.

Nova stranka je priopćila da je Goran Vesić iznio »laži« na račun predsjednika Nove stranke Zorana Živkovića. U priopćenju Nove stranke je rečeno kako je Vesić optužio lidera te stranke Živkovića da je rekao kako »nitko od novinara ne radi dobro svoj posao i da urednici trebaju dobiti uputstva kako da se ponašaju«.

Klačar: Sankcije za medije koji krše izbornu tišinu

Uvodni dio sastanka, pola sata, bio je otvoren za medije, nakon čega su razgovori nastavljani iza zatvorenih vrata.

U uvodnom dijelu sastanka su predstavnici *Crte*, *Cesida*, *Transparentnosti Srbija*, *Asocijacije medija* i *Lokal presa* predstavili analize stanja u području pristupa medijima i kontrole medija u kontekstu izborne kampanje s fokusom na probleme koje je moguće riješiti u razdoblju do održavanja narednih izbora.

Izvršni direktor *Cesida* **Bojan Klačar** smatra da bi se trebao, poslije 20 godina, formirati Nadzorni odbor Skupštine koji bi pratio ponašanje medija, imajući u vidu da za to postoji zakonska osnova.

Naveo je da bi trebalo uraditi monitoring medija, jer je, kako kaže, to način da se utvrdi je li ravnopravnost sudionika izbora poštovana.

Navodeći da REM sada radi u »okrnjenom« sastavu, Klačar je ukazao kako je neophodno da se izaberu novi članovi, kao i da to regulatorno tijelo odlučuje o predmetima u kratkim rokovima i da o tome obavještava javnost. Također smatra da bi trebalo uvesti sankcije za medije koji prekrše izbornu šutnju.

Nenadić: Jedna od najvećih opasnosti – odgađanje plaćanja medijske promocije

Programski direktor *Transparentnosti Srbija* **Nemanja Nenadić** primijetio je da postoje problemi kada je u pitanju oglašavanje, navodeći da cjenovnici nisu u potpunosti dostupni, kao i da je primijećeno da neke stanice direktno prenose izborne skupove.

Naveo je da ne postoji nijedno državno tijelo koje prati je li ravnopravnost sudionika u izbornoj utrci ravnopravna.

»Kada je riječ o problemu praćenja rada državnih dužnosnika tijekom kampanje, imamo aspekt što će biti dozvoljeno, a što neće, predvidjeli smo čitav niz mjera koje se mogu primijeniti«, rekao je Nenadić.

Prema njegovim riječima, problem su i institucije koje se bave medijima, koje, kako je naveo, krše svoje zakonske obveze ne dostavljajući podatke čak ni po nalogu povjerenika, i u tom smislu spomenuo REM i Agenciju za borbu protiv korupcije.

Kao »najveću opasnost« naveo je odgađanje plaćanja medijske promocije, a jedan od prijedloga je da se plaćanje vrši izravno, a ne preko posrednika.

SNS će nastaviti sudjelovati u razgovorima vlasti i oporbe, rekao je Goran Vesić i dodao da oni neće pristati na zahtjev oporbe »da se **Aleksandru Vučiću** zabrani da se bavi politikom« i da se nezakonito promijeni sastav REM-a. Dodao je da je dio oporbe dijalog shvatio kao način da im se omoguću da dođu na vlast, ali bez izbora i da zauzmu sve medije, te da uređuju tko će što pisati.

I predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov je nazočio trećem sastanku predstavnika vlasti i oporbe. »Prepoznaju nas kao respektabilni politički čimbenik! Na sastancima nastojimo djelovati odgovorno«, napisao je tim povodom Žigmanov na svojem twitter nalogu.

D. B. P. i Z. S.

Tjedan iza nas kao presjek »jučerašnjice« i sutrašnjice ovog društva

Crno-bijelo, u boli

***U sjeni otvaranja šezdesetak kilometara autoceste od kog je naprav-
ljen spektakl i osobna promocija ostaju pitanja tko će po njoj voziti
kada Srbiji nedostaje oko 7.000 šofera i tko zna koliko tisuća mladih***

Usjeni bezuspješne i nadasve dosadne trakavice glede okruglih stolova pozicije i oporbe, pa oko toga hoće li (tko i kada) od oporbe donijeti odluku o bojkotu još neraspi-
sanih izbora a tko na njima hoće (zašto i pod kojim uvjetima) sudjelovati, u Srbiji se danima, mjesecima i godinama unazad odvijaju paralelni životi koji, baš poput politike, društvo dijele na dvije stvarnosti.

Jedan, onaj oficijelni i po izbornim glasovima većinski, sva-
kodnevno slavi nove radne pobjede, najavljujući u kontinui-
tetu vojno-ekonomski primat u regiji i standard građana ka-
kav ne pamte ni suvremenici pokojnog druga **Tita**. Tako smo
gotovo na svim (ili baš na svim?) televizijama s nacionalnom
frekvencijom u nedjelju mogli pratiti dugotrajni igrokaz po-
vodom otvorenja autoceste **Miloš Veliki** (Obrenovac – Ljig) u
kom nije nedostajalo ni pravih kostimiranih glumaca (**Nenad
Jezdić** u odori **Miloša Obrenovića**) niti publike, domaće i
strane, koja je s ushićenjem pratila riječi predsjednika Srbije i
Srpske napredne stranke **Aleksandra Vučića** kako je ostvaren
san dug sedam desetljeća. Sudeći po izvještajima vladajućoj
koaliciji sklonih medija, a takvih je najviše, prisutni su s viškom
ushićenja i manjkom pitanja primili k znanju i njegovu najavu
da će država u naredne četiri godine uložiti milijardu eura za
izgradnju 5.000 kilometara regionalnih i lokalnih cesta diljem
Srbije! Spustivši euforiju na zemlju, on je rekao kako bi se »ura-
dilo i više«, ali da Srbija nema tvrtki i kompanija koje (to) mogu
raditi.

Onaj drugi, sumorniji i prizemniji, život svakodnevno nam
nudi posve drugačiju sliku. Samo nekoliko dana prije otvorenja
autoceste **Miloš Veliki** malotiražni dnevnik *Danas* preko naslov-
ne strane stavio je informaciju da Srbiji trenutno nedostaje oko
7.000 vozača! Iza ovog naslova slijedi tekst u kom se navodi kako
to u praksi potencijalno znači da u pitanje ne dolazi samo funk-
cioniranje špeditera ili gradskog i međumjesnog prometa nego
i opskrba građana svakodnevnim potrepštinama, uključujući i
one osnovne. Naravno, nije teško pogoditi da je razlog ovakvog
manjka šofera njihov masovni odlazak u inozemstvo kod poslo-
davaca koji nude mnogo bolje plaće i uvjete rada u odnosu na
naše. Uzaludni su, piše dalje u tekstu, bili naponi domaćih prijevo-
znika da se domaće zakonodavstvo uskladi s onim u Europskoj
uniji kada je riječ o obrazovanju budućih vozača, odnosno da
učenici nakon završetka školovanja dobiju i »D« i »E« kategoriju
(kod nas se za njih polagati može s navršenom 21 godinom, a
u EU s 18), kao što su uzaludni bili i pokušaji da o svom trošku

naknadno finansiraju njihovo polaganje ispita za navedene ka-
tegorije.

Kada smo već kod školovanja, vladajuća koalicija ne šteti ni
propagandi za obrazovanje budućih vojnih kadrova, kao što ne
šteti ni u zveckajućem hvastanju svojom vojnom moći uz koju
se uvijek nekako nađe mjesta i za zahvaljivanje Rusiji koja Srbiji u
tome pomaže (mada zli jezici vele i papreno naplaćuje). U maniri
Ujka Sama (»Domovina te zove!«) emitiraju se spotovi u kojima se
djeca-mladići pozivaju da školovanje nastave u nekoj od vojnih
škola, malo-malo pa ministar obrane uruči ključeve stanova ča-
snicima bez nepokretne imovine i sve to garnirano beskonačnim
vrćenjem *Vojne akademije* i sličnih patriotskih serijala u kojima se,
po plagijatorskom uzoru na američke megapopularne filmove-
sapunice, moral ovog poziva ističe na pijedestal, ne dovodeći sve
druge moguće okolnosti ni pod najmanje pitanje.

S druge strane, kada smo već kod školovanja, s nacionalnih
dalekovidnica i tiskovina pod izravnim utjecajem vladajuće koa-
licije ni riječi ni slova propagande za obrazovanje budućih vodo-
vodara, električara, keramičara, bravara i ostalih »manje pleme-
nitih« profila čijeg smo nedostatka itekako svjesni čim nam se
nešto pokvari u kući ili ju jednostavno želimo urediti. Ni riječi ni
slova o tome da Ministarstvo prosvjete, svjesno stanja u društvu,
planira otvoriti toliko i toliko odjeljenja za obrazovanje budućih
majstora, te da za te namjene namjerava izdvojiti i poticajne mje-
re svakome tko se odluči školovati za deficitarna zanimanja. Uo-
stalom, pravo je pitanje da li bi ih i imao tko (na)učiti, budući da
je svatko tko je imao imalo znanja i ambicija već odavno otišao
u neku drugu zemlju. Zemlju u kojoj se od otvorenja šezdese-
tak kilometara autoceste ne pravi spektakl i osobna promocija
nego u zemlju u kojoj se, umjesto obećanja od 500 u perspektivi,
radniku mjesečno u tišini isplaćuje trostruko ili četverostruko viši
iznos eura.

Konačno, u situaciji kada je sve više radnji zatvorenih, a i u oni-
ma koje su otvorene sve češće piše »traži se radnik ili radnica«
pravo je pitanje do koje dubine ovo društvo treba još padati, a da
se ne doživi potpuni krah. Pobjeda aktualne koalicije, odnosno
poraz stoglave razjedinjene oporbe na budućim izborima nisu ni
upitni ni bitni, jer, kako je krenulo, osim »vjerujućih« i apatičnih –
a i jednih i drugih sve starijih – i tako drugih neće biti da ih podrže
ili bojkotiraju. Najslikovitiju potvrdu tome dala je upravo država,
natpisima na izlazima iz zemlje: »Nedostajaćeš nam«.

Z. R.

Vlastitim snagama do pomaka

Financiranje udžbenika za jednu godinu Hrvatsko nacionalno vijeće košta oko 2,2 milijuna dinara * Od rujna prosvjetni savjetnik–suradnik će pokrenuti inicijativu za posjet nastave na hrvatskom kako bi svojim znanjem i savjetodavnim radom unapređivao istu

Od rujna će u školske klupe sjesti 18. generacija učenika koja će nastavu pohađati na hrvatskom jeziku. Pitanje izrade, odobravanja i financiranja izrade udžbenika aktualno je svih godina koliko postoji nastava na hrvatskom jeziku. Iako je to obveza države, dio poslova preuzelo je na sebe Hrvatsko nacionalno vijeće iz jedinog razloga, a to je da učenici imaju udžbenike.

Po riječima predsjednice Odbora za obrazovanje **Margarete Uršal** financiranje udžbenika za jednu godinu Hrvatsko nacionalno vijeće košta oko 2,2 milijuna dinara i ta sredstva sami moraju osigurati. »HNV nema sredstava u proračunu za ovu namjenu i svake godine tražimo pokrovitelje. Do sada je to bio Središnji državni ured za Hrvate izvan RH. Od 2017. zbog reforme u obrazovnom sustavu RS pojavila se potreba za dodatnim financiranjem novih programa nastave i učenja za što država nije osigurala dovoljno sredstava kako bi reforma bila cjelovita i podjednaka za sve nastavne jezike. Hrvatsko nacionalno vijeće je sredstva za kurikularnu reformu osiguralo iz Republike Hrvatske, dok nas je Republika Srbija za ovaj izazov ograničila i vremenom i financijama. Najprije se trebaju iznaći sredstva za izradu programa nastave i učenja, nakog čega se kreće u procedure izrade i odobrenja udžbenika, što praktično implicira da obrazovnu reformu nije moguće pratiti ako ne osigurate potreban novac. Tražili smo pomoć od Grada Zagreba, a imamo naznake da će nam Ministarstvo znanosti i obrazovanja osigurati potrebna sredstva«, kaže Margareta Uršal.

Sve o svom trošku

Dakle, domicilna država bi trebala osigurati sredstva i za izradu programa i udžbenika. No, to smo čuli i

prije skoro 18 godina. Prema riječima predsjednice Odbora za obrazovanje, nije upitno hoće li Hrvatsko nacionalno vijeće platiti udžbenike umjesto roditelja, nego je problem što ne postoji mogućnost na vrijeme sve izraditi. »To je problem koji bi trebala država rješavati. Tu možemo dodati i prijevod pedagoške dokumentacije, javnih isprava i dokumenata koji prate obrazovanje na hrvatskom jeziku. Sve je to također urađeno o trošku HNV-a, jer država nije imala resursa za prevođenje« pojasnila je Uršal. Na pitanje kakav su odgovor dobili od države po ovome pitanju, kaže kako ovoga puta nisu niti tražili odgovor jer su rokovi bili prekratki i nisu mogli dozvoliti da djeca nemaju svjedodžbe na kraju školske godine, a trebaju se upisati u srednju školu. »Jednostavno smo morali osigurati novac, jer je to bilo od izuzetne važnosti za našu djecu. Tijek reforme obrazovanja je takav da u najboljem slučaju nacionalne manjine imaju sve potrebne udžbenike tek s godinu dana zakašnjenja. Prošle godine smo bili prva nacionalna manjina koja je imala udžbenike za pete razre-

Margareta Uršal

de u rujnu. U susret nam je izašla izdavačka kuća BIGZ koja je prihvatila tiskanje nisko tiražnih udžbenika, te nismo morali taj posao raditi u Centru za niskotiražne udžbenike, koji je tada bio u začetku.«

Udžbenici izuzetne kvalitete

Problemi oko udžbenika poznati su tijekom svih ovih godina, no u proteklim godinama urađeno je vlastitim snagama puno. Zapravo, danas u nastavi na hrvatskom jeziku imamo udžbenike koji zadovoljavaju sve stručne kriterije. »Veoma smo ponosni na odabir udžbenika, na naše programe i na ljude koji sudjeluju u stvaranju i kreiranju programa i udžbenika, jer su udžbenici hrvatskog jezika za drugi razred, kao i komplet za hrvatski jezik za 6. razred proglašeni za udžbenike izuzetne kvalitete, što znači da je po stručnim kriterijima udžbenik za primjer drugima«, kaže sugovornica. Osim što radi na izradi udžbenika, HNV nastoji i osigurava udžbenike za sve razrede osnovne i srednje škole.

Od ove godine je prisutna još jedna novina, udžbenici u nastavi na hrvatskom jeziku ne vraćaju se više u škole nego u Hrvatsko nacionalno vijeće, počevši od 19. kolovoza, uz roditeljsku donaciju od 1.000 dinara. Iako je to, ako imamo u vidu da za komplet udžbenika roditelji trebaju izdvojiti od 9.000 pa čak do 17.000 dinara, mala svota valja objasniti zašto je to uvedeno. »To je simbolična participacija roditelja, stare udžbenike ćemo reciklirati, a one koji su u dobrom stanju vratiti u uporabu. Radne bilježnice će biti nove, ali udžbenici se mogu koristiti ponovno. Tako ujedno i učimo djecu čuvati udžbenike, jer netko dolazi poslije nas, odnosno njih. Oni koji unište udžbenike će snositi neki dodatni trošak. To se uglavnom odnosi na učenike viših razreda, jer u nižim razredima su skoro svi udžbenici i radni. U višim razredima, nema razloga da se udžbenici poput povijesti, biologije ili kemije ne mogu ponovno koristiti, a tih 1.000 dinara bit će utrošeno na djecu za druge aktivnosti«, kaže naša sugovornica.

Još jedna novina je da će ove godine svi prvaši hrvatskih odjela na teritoriju Subotice, 2. rujna u 18 sati, imati svečani prijem u Hrvatskom nacionalnom vijeću kada će dobiti nove udžbenike i poklon bon u vrijednosti od 10.000 dinara. Za učenike OŠ 22. oktobar u Monoštoru prijem prvaša će biti tijekom prijepodneva kada će ih posjetiti predstavnici HNV-a, a također će im tada biti dostavljeni udžbenici, reversi, kao i bonovi za prvaše.

Mišljenje sredine

Iako se u sklopu obrazovanja na materinjem, hrvatskom jeziku roditeljima i djeci nude brojne pogodnosti još uvijek ima onih koji se dvoje oko upisa, ali ove godine je broj novoupisane djece duplo veći u odnosu na prethodnu godinu. Postojala je inicijativa za otvaranje odjela u Sonti i Žedniku, te vrtića u Monoštoru ali se nije odazvao dovoljan broj zainteresiranih. Na pitanje koji je razlog tome, naša sugovornica je odgovorila: »Neki moji generalni zaključci oko upisa su da oni koji su svjesni svog nacionalnog identiteta ne dvoje. Roditelji u nacionalno mješovitim brakovima imaju dilemu gdje upisati dijete, a često im je važno da vide tko će još upisati dijete, tako da možemo reći da na upis u vrtić i škole na hrvatskom jeziku utjecaj ima i mišljenje sredine. Kao pedagoginja, često kažem da prijatelji iz vrtića nisu prijatelji za cijeli život, a roditelji žele da dijete bude u odjelu s nekim poznatim, smatraju da je to neka sigurnost«.

Stoga se događa da u nekim školama ima veći broj, a u nekim manji, jer iako po mjestu stanovanja pripadaju jednoj školi, roditelji često djecu upisuju u dalju školu zbog prijatelja iz vrtića.

Nerijetko se događa i da roditelji kada upisuju djecu u osnovnu školu, upišu ih u srpski razred zbog okoline i mišljenja drugih, a djeca koja se upisuju u srednju školu, kada sami odlučuju, upisuju se u odjel na hrvatskom. »Ova generacija osmaka bila je malobrojna i bio je upitan broj upisanih u Gimnaziju, ali imamo upisanih 16 učenika, a od toga 9 iz Tavankuta«, kaže Uršal.

Isprazno obećanje

Kada su u pitanju udžbenici u srednjim školama, situacija je nepromijenjena. Još uvijek ih nema. Naime, još 2017. godine u prosincu na sastanku na kom su sudjelovali ministrica znanosti i obrazovanja Hrvatske **Blaženka Divljak** i ministar prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja Srbije **Mladen Šarčević** dogovoreno je kako će učenici koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Gimnaziji imati digitalne udžbenike. Od tada pa do danas, kako je rekla naša sugovornica, nisu niti vidjeli niti čuli ništa o digitalnim, pa ni tiskanim udžbenicima.

»Na stručnom skupu u Dubrovniku, dogovorili smo donaciju udžbenika za srednje škole iz Republike Hrvatske preko predsjednice Udruge učeničkih domova republike Hrvatske prof. **Ljubice Banović**. Sve one udžbenike koje možemo koristiti i koji se u većoj mjeri poklapaju s našim programima, srednjoškolski će i dobiti. Oni također dolaze u spomenutom razdoblju po udžbenike i ne plaćaju ništa, jer nemaju službeno odobrene udžbenike«, kaže Uršal.

Nameće se pitanje hoće li profesori koristiti te udžbenike ili će i dalje koristiti literaturu na srpskom jeziku, što je bio slučaj u pojedinim školama. Uršal naglašava kako u suradnji s Ministarstvom prosvete od rujna planiraju pokrenuti inicijativu obilaska škola i odjela u kojima se nastava izvodi na hrvatskom jeziku radi unapređivanja iste. Istaknula je kako je ovo izuzetno važno, jer ako djeca pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, morat će polagati i državnu maturu na hrvatskom jeziku. »Državna matura je veliki i ozbiljan projekt Ministarstva prosvete nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije i u HNV-u smo veoma odgovorno i racionalno pristupili izradi i pripremi materijala u suradnji sa Zavodom za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja i u

narednom periodu intenzivirati ćemo komunikaciju s Ministarstvom kako bi nastava na hrvatskom u srednjim školama bila još kvalitetnija, a naši učenici spremniji da se suoče s izazovom koji se zove Državna matura«, kaže Uršal.

Iz donacije osigurani su udžbenici i za Medicinsku srednju školu, te je sva stručna literatura prosljeđena školi gdje će se profesori odlučiti za pojedine udžbenike, koji će u narednom periodu biti pribavljeni u potrebnom broju. Za Politehničku školu je osiguran udžbenički komplet za hrvatski jezik i književnost, a radi se i na pribavljanju odgovarajućih udžbenika za matematiku.

Brojke na terenu

Na teritoriju Grada Subotice nastava na hrvatskom jeziku će se od rujna odvijati u već poznatim školama: OŠ *Ivan Milutinović*, gdje ima 17 upisanih prvaša, te još 2 učenika u područnoj školi u Maloj Bosni. U OŠ *Matko Vuković* ove godine ima 5 upisanih, a u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu upisano je dvoje učenika, koji će biti u kombiniranom odjelu s 2. i 4. razredom. U OŠ *Pionir* u Žedniku, je upisano 2 učenika na hrvatskom jeziku što nije dovoljno za otvaranje samostalnog odjela te je preporučeno roditeljima da ih upišu u prvu najbližu školu. Izvan Subotice, u OŠ 22. oktobar u Monoštoru u prvom razredu ima pet učenika.

Kada je u pitanju srednja škola, i ove godine su otvoreni profili u Gimnaziji *Svetozar Marković* – opći smjer, gdje je upisano 16 učenika, u srednjoj Politehničkoj školi na smjer *tehničar grafičke*

Prva potvrda s Lektorata

Prošle godine otvoren je Lektorat hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, a ove godine je prva skupina polaznika i položila sve ispite. Po riječima Margarete Uršal ovih dana je stigla i prva potvrda s Lektorata, a prva učiteljica koja je dobila potvrdu o stručnosti je **Marica Skenderović**.

Udžbenici za 2. i 6. razred

Za drugi i šesti razred, koji rade po novom planu i programu obrazovanja i koji imaju nove udžbenike, najavljeno razdoblje preuzimanja za sada ne važi, jer su ti udžbenici još u proceduri odobranja u Pedagoškom zavodu Vojvodine. Riječ je o proceduri kroz koju prolaze sva nacionalna vijeća. »Udžbenici za drugi i šesti razred su prevedeni, prošli su korekturu i trenutno se nalaze u proceduri odobranja u Pedagoškom zavodu Vojvodine. Čim budu odobreni, čemu se nadamo što prije, idu na tiskanje u BIGZ i tada će ih roditelji moći preuzeti i vratiti stare knjige«, kaže Uršal. Također se nada kako će se sve raditi po ubrzanoj proceduri, s obzirom na to da su ove godine prvi puta u sustavu pregledanja i odobranja udžbenika prisutni stručni suradnici PZV-a iz hrvatske zajednice.

Za sve ostale razrede vrijedi da se knjige vraćaju u Hrvatsko nacionalno vijeće i preuzimaju nove u od 19. do 30. kolovoza od 12 do 18 sati.

dorade upisano je osmero učenika, dok je u srednjoj Medicinskoj školi, smjer *medicinska sestra-tehničar* upisano 26 učenika.

Kako bismo zaokružili cijeli obrazovni sustav na hrvatskom, važno je istaći i vrtičke skupine.

U Đurđinu u sklopu škole u vrtičkoj skupini, ima 12 djece koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, dok je u vrtiću *Petar Pan* u Tavankutu 11 djece. Vrtići *Marija Petković Sunčica* i *Biser* broje 55, odnosno 21 dijete. Ali ove godine izgubljena je jedna skupina na hrvatskom jeziku, i to u vrtiću *Bambi* u Maloj Bosni. O čemu je riječ? Roditelji su pokrenuli inicijativu da se u ovome vrtiću, čije se prostorije nalaze u OŠ *Ivan Milutinović*, otvori cjelodnevni boravak, što znači od 5.40 do 16.40 sati, što bi mještanima puno značilo, osobito roditeljima koji su uposleni. Skupina bi bila mješovita, srpsko-hrvatska, a s obzirom na to da tamo već postoji infrastruktura, samo je bilo potrebno doraditi objekt uz minimalna ulaganja, za što je postojala i dobra volja mještana.

O ovome je bilo riječi i na sastanku s gradonačelnikom Subotice **Bogdanom Labanom**, a kako je Margareta Uršal rekla i s ravnateljem PU *Naša Radost* **Nebojšom Markezom**. Međutim, nije bilo sluha za ovu inicijativu, pa je Mala Bosna ostala uskraćena za cjelodnevni boravak, kao i za skupinu na hrvatskom jeziku, te je ostala samo skupina na srpskom jeziku i to u poludnevnom boravku.

Čeka se osnivanje Školskog centra

Mnogi roditelji rješenje oko malobrojnih odjela vide u Hrvatskom školskom centru, a ono što se čeka je donošenje odluke Grada Subotice o izmjeni školske mreže.

»Hrvatsko nacionalno vijeće je početkom ove kalendarske godine dostavilo svu potrebnu dokumentaciju, kako Pokrajinskoj tako i lokalnoj administraciji. Budući da je predviđeno da unutar Hrvatskog školskog centra funkcioniraju tri obrazovne razine, od vrtića, preko osnovne, do srednje škole, nužno je da se u mreži ustanova koje definiraju popis navedenih obrazovnih razina, predvidi postojanje Školskog centra u dokumentima« kazao je član multiresorne radne skupine za osnutak Školskog centra **Darko Sarić Lukendić** i pojasnio kako su stručne službe Autonomne Pokrajine i Vlada AP Vojvodine već pripremile potrebnu dokumentaciju i donijele akt za srednje škole. Međutim, lokalna samouprava Grada Subotice još uvijek nije donijela akt o izmjeni mreže za osnovnu školu i vrtiće. »U nekoliko navrata smo aktualizirali ovu temu, a to je bila i tema na sastanku s gradonačelnikom. Nažalost, do sada se to još nije uradilo i tu je točka zastoja. Ovih dana trebamo imati sastanak s predstavnicima administracije AP Vojvodine vezano za dalje korake koji nas čekaju na planu osnutka Hrvatskog školskog centra« kaže Sarić Lukendić.

Više o tome donosimo u sljedećem broju.

Željka Vukov

Prošlost može donijeti energiju za budućnost

Dužijanca je značajna ne samo kao lokalna, regionalna i nacionalna svečanost već je istovremeno značajna i kao dio europskog identiteta * Tijekom procesa proširenja položaj etničkih i nacionalnih manjina može biti značajniji faktor. To ovisi od članica država, ali također i od Europskog parlamenta

Povjerenik Europske komisije za obrazovanje, kulturu, mladež i sport **Tibor Navracsics** ove je godine bio osobni pokrovitelj *Dužijance* u Subotici. Ovaj mađarski političar i znanstvenik rođen u Veszprému, hrvatskog je porijekla te je zahvaljujući hrvatskom kulturnom krugu u Budimpešti među kojima istaknuto mjesto ima Marin Skenderović rodom iz Subotice saznao za *Dužijancu* i odazvao se pozivu da bude pokrovitelj. Navracsics je član vladajuće stranke *Fidesz* i u svojoj je karijeri obnašao visoke dužnosti te je bio ministar vanjskih poslova i trgovine i prethodno ministar pravde i javne uprave. Također je i doktor znanosti, te je na Sveučilištu *Eötvös Loránd*

voditelj odjela za komparatistiku, a zahvaljujući poznavanju hrvatskog i srpskog jezika je pisao i brojne članke i analize o bivšoj Jugoslaviji.

Ponosi se i svojim hrvatskim korijenima zbog čega je u kasnijem dobu i naučio hrvatski jezik, te kada je u mogućnosti odlazi na mise na hrvatskom jeziku u Budimpešti i na kulturne događaje koje organiziraju Hrvati u Mađarskoj. S povjerenikom Navracsicsom smo razgovarali tijekom njegovog boravka u Subotici na središnjoj proslavi *Dužijance*.

Bili ste osobni pokrovitelj *Dužijance*, što Vas je motiviralo da se odazovete pozivu i budete pokrovitelj?

 Tibor Navracsics i Marinko Piuković na *Dužijanci*

Prošle godine smo proslavili Europsku godinu kulturne baštine i naslijeđa i zato sam smatrao kako bi bilo dobro da budem pokrovitelj *Dužijance*, jer je ova manifestacija jedna značajna svečanost i europske baštine i regionalne baštine i svečanost hrvatske manjine u Vojvodini.

S obzirom na to da ste europski dužnosnik, recite nam obraća li i u kojoj mjeri Europska unija pažnju na kulturnu baštinu nacionalnih manjina?

Budući da je po mom mišljenju europski identitet određena kompozicija lokalnih, regionalnih i nacionalnih tradicija i identiteta i svečanost kao što je *Dužijanca* je značajna ne samo kao lokalna, regionalna i nacionalna svečanost već je istovremeno značajna i kao dio europskog identiteta.

Održan je i sastanak u Hrvatskom nacionalnom vijeću, o čemu ste razgovarali?

Na sastanku u HNV-u kojem su nazočili predstavnici Vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* razgovarali smo o preprekama u svakodnevnom životu hrvatske manjine u Vojvodini, Srbiji i kako u procesu proširenja Europske unije ovi problemi etničkih i nacionalnih manjina mogu igrati neku ulogu.

Kako Vi vidite položaj manjina ovdje i općenito u EU?

Tijekom procesa proširenja položaj etničkih i nacionalnih manjina može biti značajniji faktor. To ovisi od članica država, ali također i od Europskog parlamenta na primjer. Mislim da Minority SafePack Initiative, koji je nova inicijativa europskih građana može imati značajniju ulogu u ovom procesu.

Često se govori o europskim standardima za manjine dok drugi tvrde kako europski standardi za manjine ne postoje nego svaka država uređuje ovu problematiku na svoj način.

Postoje, postoje ali to su standardi Vijeća Europe, i to je drugačija institucija od Europske unije. EU je jedna zajednica gospodarska, ekonomska i stoga prava etničkih i nacionalnih manjina do sada nisu igrala toliko značajnu ulogu, ali će možda u budućnosti to biti jedno od najznačajnijih pitanja.

Na trgu prigodom predaje kruha gradonačelniku ste rekli da ćete pokušati utjecati da se *Dužijanca* izdigne iznad lokalnih, regionalnih i nacionalnih okvira. Kako ćete to učiniti?

Ja ću razgovarati sa zastupnicima Europskog parlamenta i lobirati tamo i mogu pomoći hrvatskoj manjini ovdje u Vojvodini da se predstave efikasnije na europskoj razini.

U svezi priznavanja *Dužijance* kao nematerijalne baštine što možete učiniti?

U EU imamo samo *European Heritage Label* koji je skromno odlikovanje za kulturnu baštinu, ali UNESCO je mnogo značajniji u ovom procesu.

Za ovih pet godina, koliko ste europski povjerenik, što biste izdvojili kao najznačajniji događaj?

Najznačajniji je možda novac, kao i uvijek, i to što možemo povećati proračun *Erasmus* dvostruko. I to je možda najveći uspjeh. U ovaj projekt je uključena i Srbija.

Član ste vladajuće stranke FIDESZ. U posljednje vrijeme je bilo rasprava i sukobljavanja oko politike FIDESZ-a i Europske pučke stranke.

Ja sam bio u jako delikatnoj poziciji, jer sam bio između Europske komisije i mađarske vlade u ovom konfliktu. Tradicionalno sam, uvijek kažem, jedan od najbližih političara FIDESZA do Europske pučke stranke. To znači da sam u konfliktnoj poziciji u ovome momentu, ali nadam se da će se to razriješiti.

Kako inače gledate na konflikt između EU i nacionalnih država, njihovih identiteta i suvereniteta.

Ne mislim da postoji takav konflikt. Tamo su federalisti u europskim institucijama, ali su isto i suverenisti i ima jedna velika rasprava o budućnosti Europe na europskoj razini ali ne postoji takav konflikt između nacionalne države i europskih institucija. Mislim da se radi o ideološkom konfliktu o budućnosti Europe.

Najviši dužnosnici Mađarske i Srbije govore da između ove dvije države nisu nikada bili bolji odnosi.

Da, to je istina.

Kako je do toga došlo? Kako su se razriješili stari sporovi?

Ja ne znam točno, ali sam jako ponosan da sam prvi korak pravio i ja kad sam bio u Novom Sadu na komemoraciji žrtava Racije 2013. godine s tada vicepremijerom **Aleksandrom Vučićem** i mislim da je to bio prvi značajan korak u poboljšanju međusobnih odnosa. Također je na ekonomskom terenu pruga Budimpešta – Beograd veoma važna investicija.

A kakvi su danas odnosi s Hrvatskom?

Mislim da su tradicionalno dobri, ali imamo i neke sukobe u gospodarstvu, najznačajniji je oko *Mola*. Ali tradicionalno su Hrvati i Mađari prijatelji. I osam stotina godina su bili u zajedničkoj državi.

Vi ste hrvatskog podrijetla. Koliko to Vama znači, osjećate li se pripadnikom manjine ili se smatrate Mađarem?

Ja nisam pripadnik manjine, jer su moji roditelji bili asimilirani tako da sam morao naučiti opet hrvatski jezik. To znači da sam Mađar po identitetu, ali sam jako povezan s hrvatskom kulturom i nacijom.

Kako ste učili hrvatski jezik?

Na Otvorenom sveučilištu.

Znači, uložili ste trud da naučite hrvatski, jer Vam je to bilo važno kao dio identiteta. Zašto mislite da je važno imati svijest o vlastitom podrijetlu?

Jer prošlost može donijeti energiju za budućnost. Ako imate identitet i znate svoju prošlost, tada možete napraviti sve.

Profesor ste na sveučilištu ELTE i pisali ste radove o srednjoj i istočnoj Europi.

Na sveučilištu predajem komparatistiku i srednje i zapadno-europske političke sustave. Pisao sam članke o hrvatskoj državnosti i demokratskoj tranziciji, a sada možemo napraviti komparatistike unutar Europske unije. Mislim da proces proširenja može donijeti nove aspekte ovog procesa i sada se i zapadni Balkan, Srbija i Crna Gora mogu uključiti u ove studije.

Kako vidite proces proširenja i brzinu kojom će Srbija ući u EU?

Srbija je jedan od najistaknutijih kandidata ovog procesa proširenja i članica je država *Erasmus plusa*, i to je dobar uvod za punopravno članstvo. Mislim da će se to dogoditi idućih godina.

J. Dulić

»Na afirmiranju članstva ne možemo ništa učiniti, jer nemamo svoj prostor. Nastojimo imati dobre programe, dovoditi popularne ličnosti koje sudjeluju u programu, imati umjetničku razinu programa koji će biti praćen od mnogobrojne publike. Iz istih tih redova se uključuju i zainteresirani u rad naše udruge«, kaže Ljiljana Crnić

Odgovarajući prostor, uvjet za daljnji rad

Hrvatski kulturni centar *Beograd* osnovan je 2017. godine s osnovnim ciljem očuvanja i razvijanja nacionalnog identiteta Hrvata u Srbiji, okupljanja pripadnika hrvatske zajednice i sa željom utvrđivanja i jačanja dobrih odnosa sa srpskim narodom i pripadnicima drugih manjinskih zajednica koji žive u Srbiji. Predsjednica udruge je književnica **Ljiljana Crnić**, dok dužnost dopredsjednika obnaša glumac **Aleksandar Alač**. Tijekom protekle dvije godine HKC *Beograd* organizirao je nekoliko događaja na kojima su im gosti bili renomirani kulturni djelatnici i kulturne udruge iz Hrvatske. Posljednji kulturni događaj u ovoj godini, čija je posjećenost prevladala sva očekivanja, bili su *Dani splitske kulture* u Beogradu. Sve dosadašnje aktivnosti odigravale su se u tuđim prostorima, s obzirom na to da HKC *Beograd* nema svoje prostorije za rad. O ovom problemu, mogućnostima za njegovo rješavanje, aktivnostima udruge, daljnjim planovima, ali i o nekim drugim temama razgovarali smo s predsjednicom HKC-a *Beograd* Ljiljanom Crnić.

Jeste li kao predsjednica udruge zadovoljni dosadašnjim aktivnostima i koji su vam ključni problemi u radu?

HKC *Beograd* je osnovan s ciljem očuvanja i razvijanja nacionalnog identiteta Hrvata u Srbiji. I ne samo to, već i za njegovanje kulturno-povijesnih tradicija, jačanje i utvrđivanje dobrih odnosa s većinskim srpskim narodom i pripadnicima drugih manjinskih naroda na teritoriju Srbije, te suradnje s drugim udrugama hrvatskog naroda na teritoriju Srbije i u drugim državama. Djelomično sam zadovoljna dosadašnjim aktivnostima, jer smo glavne ciljeve ostvarili tijekom godine, ali u tuđim prostorima.

Jeste li zadovoljni dosadašnjom suradnjom sa svim relevantnim institucijama koje su vam pomagale u radu i smatrate li da bi i kvalitetna komunikacija s lokalnom samoupravom bila od velike koristi? Kako ocjenjujete dosadašnju suradnju s čelnicima Grada Beograda i kulturnim institucijama?

Nama su relevantni suradnici Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske na čelu sa **Zvonkom Milasom**, zatim Veleposlanstvo Republike Hrvatske s veleposlanikom **Gordanom Bakotom**. Od njih imamo veliku potporu, kako materijalnu tako i moralnu, što nam je jako bitno. Bez njihove pomoći ne bismo mogli ništa uraditi jer mi nismo dohodovna ustanova. Već godinama surađujemo s više lokalnih samouprava, točnije s njihovim kulturnim centrima kao što su: Kulturni centar *Rakovica* u Općini Rakovica gdje smo imali izložbu fotografija *Vežalo me za taj kamen* i Ustanova kulture *Stari grad* u kojoj smo održali *Dane splitske kulture*. Oni su nam besplatno ustupili svoj prostor. Ovim putem zahvaljujem gospodinu **Vuku Saletoviću** na suradnji i ustupljenom prostoru. Dugogodišnju suradnju imamo i s knjižnicom *Milutin Bojić* u Općini Palilula koja nam velikodušno

ustupa prostor, također besplatno i sudjeluje u programu. Posebnu zahvalnost za to dugujemo gospodinu **Karlu Astrahanu**, uredniku programa knjižnice *Milutin Bojić*. Za prigodne programe surađivali smo i s crkvama, kao što je crkva Svetog Ante Padovanskog u Beogradu i dobili veliku potporu od fra **Ilije Alandžaka**, dekana i župnika te crkve.

Koliko udruga broji članova i jeste li Vi kao predsjednica zadovoljni tim brojem?

Udruga u ove dvije godine broji oko 100 članova, ali je simpatizera daleko više od tog broja. To je evidentno na našoj facebook stranici koju prati oko 440 ljudi, kao i na našem sajtu *hkcbeograd.co.rs* koji ima oko 4.300 pregleda. Iskrena da budem, više sam zadovoljna brojem simpatizera nego članova. Ali mislim, kada bismo imali svoje prostorije, da će se ljudi više interesirati i dolaziti i imati više mogućnosti da taj svoj interes zadovolje. Sada je sve to otežano, jer je sjedište HKC-a u mojoj kući, pa mi ljudi dolaze na vrata i zovu na privatni telefon, što nije zgodno.

Na koji način motivirate ljude da se priključe radu udruge?

Na motiviranju članstva ne možemo ništa učiniti, jer nemamo svoj prostor. Nastojimo imati dobre programe, dovoditi popularne ličnosti koje sudjeluju u programu, imati umjetničku razinu programa koji će biti praćen od mnogobrojne publike. Iz istih tih redova se uključuju i zainteresirani u rad naše udruge.

U kojoj mjeri je beogradska publika zainteresirana da prati kulturne događaje hrvatske zajednice?

Iz našeg dosadašnjeg iskustva mogu reći da je beogradska publika više nego zainteresirana za naše kulturne sadržaje, ovisno od događaja i protagonista istog. Izgleda da smo do sada pogodili i sva dešavanja su nam bila veoma posjećena. Zahvaljujući facebook stranici, članovima udruge i sajtu širi se to interesiranje i uspijevamo doći do zainteresirane publike. Sa zadovoljstvom mogu reći da nismo više nepoznati u Beogradu.

Kako ocjenjujete suradnju s drugim kulturnim udrugama i od kolikog je ona, po Vašem mišljenju, značajna za daljnji rad udruge u Beogradu?

Ako mislite na hrvatske udruge u Beogradu i u Srbiji, zadovoljstvo mi je reći da surađujemo s mnogima kao što su: Zajednica Hrvata Zemuna *Ilija Okrugić*, Pjevački zbor *Odjek*, Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina, KUD *Vladimir Nazor* iz Stanišića, Udruga *Široko* iz Niša, HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice, UBH *Dužijanac* iz Subotice i s mnogim drugima. Sa svima njima uspješno surađujemo bilo da sudjelujemo jedni drugima u realizaciji programa, bilo da smo gosti ili da su oni nama gosti. Razmjenjujemo iskustva na obostrano zadovoljstvo. Suradnja je na zavidnoj razini i veoma je značajna za daljnji rad, a bit će i bolja, jer su neki rezultati do sada veoma dobri, kao, primjerice, zapaženo gostovanje

zboru *Odjek* iz Zemuna na *Danima splitske kulture* u Beogradu koje je bilo na obostrano zadovoljstvo i korist.

HR **Ukoliko biste imali svoj prostor, smatrate li da bi to utjecalo na veći broj članstva?**

Mi se i trudimo da hrvatskoj manjini u Beogradu dovedemo goste iz Hrvatske. Zašto? Zato što je to prosto potreba tim ljudima da vide, čuju i dožive ono što je najkvalitetnije u matičnoj domovini i da to prezentiramo na ovim prostorima. Naši događaji su zbog toga nabijeni emocijama, nostalgijom i uglavnom lijepim osjećanjima. Pogledajte na našem sajtu, npr., kako je izgledala večer posvećena **Momčilu Popadiću**. Tu noć se i pjevalo i plakalo i smijalo. Što je najljepše, naše programe ne posjećuje samo hrvatska publika, već je sastav višenacionalni, a i to nam je jedan od ciljeva. Smatram da bismo imali više članstva i publike da imamo vlastite prostorije. Ovaj način planiranja s apliciranjem za godinu dana unaprijed je krut i ne dozvoljava slobodu planiranja koju bismo imali u vlastitom prostoru. Ukoliko bismo ga imali, mi kakvi smo, planirali bismo od danas do sutra. Mnogi od naših članova su poznati umjetnici u Srbiji i u regiji. Mogli bismo imati vlastite programe. Također, mogli bismo dovoditi svoje prijatelje umjetnike iz cijelog svijeta, a mnogi od njih su spremni doći i o svom trošku samo da nastupe u Beogradu. A sve to bez vlastitog prostora nije moguće.

HR **Jeste li zadovoljni potporom koju dobijate od HNV-a, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstva Republike Hrvatske i ostalih institucija koje su vam do sada pomagale u radu?**

Izuzetno smo zadovoljni potporom, jer bez te potpore ne bismo mogli postojati i raditi, a od njih očekujemo i da riješe prostor za HKC *Beograd*. Sredstva koja tražimo za naše projekte dosta precizno proračunamo i predstavimo ih kroz aplikacije, ali uvijek dobijemo daleko manje od traženog. Zbog toga nam se dešava da planirane aktivnosti i sudionike reduciramo, a to za posljedicu ima i smanjenje kvalitete realiziranja programa. Zbog toga se nekada ne predstavimo dobro gostima, pogotovo onima iz inozemstva, a snalazimo se i vlastitim sredstvima članova. Nekada smo i mnogo škrti, jer nemamo i ne možemo čak ni kavu platiti gostima, i to nas rastužuje.

HR **S obzirom na to da su u udruzi uključeni profesionalni, dramski, filmski i drugi umjetnici, ima li prostora da široj javnosti predstavite nešto više i na planu tzv. visoke kulture?**

Imamo mnogo umjetnika među članovima udruge i to koristimo uz pomoć naših privatnih veza, a i na obraz istih, da dovedemo poznate goste iz visoke kulture. Samo za primjer, u gostima su nam bili **Željko Ivanković**, književnik koji je bio dobitnik *Đalskog* za 2016. godinu u Hrvatskoj, zbor *Zoranić* iz Zadra koji je proslavio 110. obljetnicu postojanja u Beogradu, **Feda Klarić**, svjetski priznati fotograf, zbor *Val* iz Rijeke koji je dobitnik mnogih međunarodnih priznanja i mnogi drugi gosti.

HR **Jesu li po Vašem mišljenju medijski dovoljno praćena dešavanja koja su do sada bila u organizaciji HKC-a Beograd?**

S obzirom na to da se tek probijamo na ovom prostoru, zadovoljni smo praćenjem medija. Polako se širi priča o HKC-u *Beograd*. Na početku smo imali medijsko pokriće *Hrvatske riječi* i RTV-a, redakcije na hrvatskom jeziku, da bi nas sada već pratile mnoge TV kuće kao i tisak, kako ovdje tako i u Hrvatskoj. U posljednje vrijeme osobno sam davala intervjue za TV *Jadran* i *Slobodnu Dalmaciju* iz Splita, za *Nacional* iz Zagreba, za RTV 2, a sve to možete vidjeti na našem sajtu jer sve što dođe do nas nakon svakog događaja mi tamo objavimo. Ne samo moja gostovanja i intervjue nego svih članova koji ih daju za medije. Također, možete pogledati intervjue i naših gostiju.

HR **Jedna od Vaših ideja jest da Beograd postane središnji centar dešavanja svih Hrvata koji žive u Srbiji. Koliko je ta ideja ostvarljiva u sadašnjem trenutku?**

Do sada nije bilo Kulturnog centra u Beogradu, što nije logično, jer je Beograd prijestolnica jedne države, a Hrvata ima u cijeloj Srbiji. Vojvođanski Hrvati su dobro organizirani, ali se ponašaju kao da su u drugoj državi pa su ostali marginalizirani po političkom i u kulturnom smislu. Osim po Vojvodini, postoje udruge u Nišu, Zemunu, Surčinu i Beogradu. Osim u navedenim gradovima, Hrvata ima i u Kragujevcu i Kraljevu i u mnogim gradovima širom Srbije, a nemaju svoje udruge. Ideja naših članova jest da budemo središnji centar dešavanja svih Hrvata koji žive u Srbiji, ali kada HKC *Beograd* to bude kadrovski i organizacijski u mogućnosti.

HR **Koji su Vam daljnji planovi i očekivanja?**

Svi planovi vezani su nam za prostor koji nemamo, a koji nam obećavaju. Ako ga ne osiguramo, ne vidim svrhu daljnjeg djelovanja, jer na ovaj način ruke su nam vezane u mnogo čemu. Ne možemo više prosići niti moliti da nam omoguće prostor za naša dešavanja, jer nam se događalo da u lokalnoj samoupravi ili njihovim kulturnim centrima pojedinci daju si za pravo da procjenjuju međunarodne prilike i pogodnosti za eventualnu suradnju. Ponavljam, svi naši planovi za rad HKC-a *Beograd* i njegovo napredovanje i širenje vezani su za odgovarajući vlastiti prostor.

Skup o hrvatsko-srpskim odnosima u Golubiću

Dvanaesti po redu međunarodni znanstveni skup *Hrvatsko-srpski odnosi* bit će održan danas (petak, 23. kolovoza) u Golubiću, kod Obrovca u Hrvatskoj. Organizatori su Centar za historiju, demokratiju i pomirenje iz Novog Sada i Udruga za povijest, suradnju i pomirenje iz Golubića.

Na skupu će i ove godine, osim znanstvenika iz dviju zemalja i iz regije, sudjelovati i politički predstavnici Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Srbije.

U prvom panelu, na kome će sudjelovati povjesničari iz Hrvatske i Srbije, tema će biti »Osamdeset godina od početka Drugog svjetskog rata i utjecaj na hrvatski i srpski identitet«.

U okviru drugog panela, ove godine bit će održan i okrugli stol *Umrežavanje subjekata turističke ponude i primjena pozitiv-*

nih iskustava za razvoj ruralnih sredina u sjevernoj Dalmaciji. U cilju poticanja održivog razvoja, po drugi put će biti organizirana izložba domaćih proizvoda iz tog kraja.

H. R.

Hrvatska kandidatkinja za povjerenicu Europske komisije Dubravka Šuica

Hrvatski premijer **Andrej Plenković** u utorak se u Opatiji obratio novinarima te je potvrdio da će hrvatska kandidatkinja za povjerenicu Europske komisije biti **Dubravka Šuica**, a da će za novog političkog tajnika HDZ-a predložiti potpredsjednika Hrvatskog sabora **Antu Sanadera**, prenosi *Jutarnji list*.

Novinari su ga zatim pitali o informaciji da se s budućom predsjednicom Europske komisije **Ursulom von der Leyen** već jučer sastala Dubravka Šuica.

»Nakon internih konzultacija i razgovora s Ursulom von der Leyen, na užem kabinetu donijeti ćemo odluku da na sjednici Vlade u četvrtak Hrvatskom saboru predložimo Dubravku Šuicu da postane nova članica EK u ime RH«, kazao je Plenković. Na pitanje je li Šuičin sastanak s von der Leyen i prije formalnog prijedloga zaobilaženje hrvatskih institucija, premijer kaže da nije.

Z. S.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Sukladno članku 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispr., 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/2018, 31/2019 i 37/2019) i članovima od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava

JAVNI UVID U

Nacrt Plana detaljne regulacije za uređenje kompleksa stadiona FK *Spartak* i njegovog okruženja

Javni uvid može se obaviti od 26. kolovoza do 24. rujna 2019. godine, radnim danima od 8 do 15 sati u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9) od 26. kolovoza do 24. rujna 2019. godine.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 1. listopada 2019. godine u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj dvorani), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Ovlaštena osoba »Kodar energomontaža« doo Beograd, Autoput za Zagreb br. 22, je u ime nositelja projekta »VIP Mobile« doo Novi Beograd, Milutina Milankovića 1ž, podnio dana 15. 8. 2019. godine pod brojem IV-08/I-501-218/2019, Zahtjev za davanje suglasnosti na Studiju procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije "NS2331_06 SU_SUBOTICA_BEOGRADSKI_PUT" na katastarskoj parceli 10498 KO Donji grad, Subotica, ulica Nade Dimić br. 42 (46.087051°, 19.669661°).

Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I kat soba 129, svakog radnog dana od 10 do 12 sati od 21. 8. 2019. do 24. 9. 2019., a javna prezentacija Studije bit će održana 24. 9. 2019. godine u 12 sati u prostorijama Službe. Uvid u predmetnu studiju možete izvršiti i na sajtu grada Subotice, u odjeljku »životna sredina – oglasna tabla«.

Platani Splitske aleje

Nastanak nadaleko poznatih drvoreda platana u Splitskoj aleji na Paliću istražio je arhivist **László Magyar** u dokumentima subotičkog Povijesnog arhiva, među ostalim i u sačuvanoj prepisci između advokata **Lászlóa Szalayja** i Gradskog vijeća krajem devetnaestog stoljeća. Magyar je podatke o povijesti kupališta Palić objavio u zanimljivim pripovijetkama pod nazivom *Jezerske priče* u časopisu *Rukovet* (broj 1-2-3, travanj 1996.).

Krajem devetnaestog stoljeća (a i ranije) današnjom trasom Splitske aleje prolazio je Kanjiški put (koji je kasnije pomjeren na sadašnji pravac). Stari naziv aleje, odnosno puta, vidi se i na razglednici Palića iz tog vremena, u prilogu. Na križanju Horgošskog i tadašnjeg Kanjiškog puta odvjetnik László Szalay je podigao ljetnikovac, što je danas slastičarna; vremenom je prvotni izgled vile izmijenjen. U rujnu 1882. godine Szalay se obratio Gradskom vijeću s molbom za odobrenje uređenja okolice svog ljetnikovca, kako bi u dijelu Kanjiškog puta posadio ukrasno drveće, iz »estetskih razloga«, što navodi u dopisu Gradu. Gradske vlasti, međutim, odbijaju privatno uređenje izgleda puta, ali usvajaju inicijativu i uređuju Kanjiški put. S obje strane puta sade drvorede platana. Potvrdu urađenih poslova Magyar je, također, našao u jednom od pisama Szalayja, u proljeće 1884. godine, u kome piše kako je Grad »divno uređio do tada neuređan put«.

Platani i danas ukrašavaju Splitsku aleju, jednu od najljepših palićkih ulica.

Pedeset godina KONTRAKULTURE

U kolovozu ove godine bila je pedesetogodišnjica najvećeg ikada održanog rock-koncerta, poznatog samo kao *Woodstock*. Koncert je održan od 15. do 18. kolovoza 1969. godine na jednoj livadi u državi New York. Tvrdi se da je koncertu prisustvovalo pola milijuna ljudi. Mi (tada) mladi najviše smo se upoznali s ovim koncertom preko dokumentarnog filma (1970.) koji je prikazan i na beogradskom FEST-u, ali najviše preko duplog albuma koji je bio dostupan ljubiteljima rock muzike. Program ovog festivala muzike i umjetnosti predviđao je tri dana mira. Prvog dana (petak) izvođena je country muzika, drugog dana tada popularna psihodelična i u nedjelju rock muzika. Sve ovo (koncert i film) je za neke najbolji primjer kontrakulture 1960-tih i »hippy-ere«. Riječ hippy je zapravo derivat iz riječi hipster, kako su nazivali pripadnike jedinstvene subkulture koja je bila kontra glavnim (mainstream) prihvaćenim tokovima opće kulture. Jedan od »karakteroloških znakova« pripadnika bio je duga i često neuredna kosa i brada, koja je često iritirala druge građane-tradicionaliste. Sjećam se da smo bili pri kraju školovanja u gimnaziji, kada su se pojavili kosmati *Beatlesi* i *Rolling Stonesi*. Naš tadašnji direktor je budno pazio da nitko od muškaraca nema dugačku kosu i često je »delikvente« vodio na šišanje u brijačnicu pored škole. Naravno, kada sam otišao na fakultet u Beograd, prva stvar je bila da sam pustio kosu, a kasnije i bradu. Profesor predmeta predvojnička obuka često je podrugljivo govorio o nama kosmatima, recimo da je »svojevremeno takve likove jurio po planinama«. Sredinom osamdesetih, kada sam upiao magistarske studije, susreo sam ga s bradom. Očito je nešto znao o budućem političkom kursu zemlje.

Mjuzikl *Kosa*

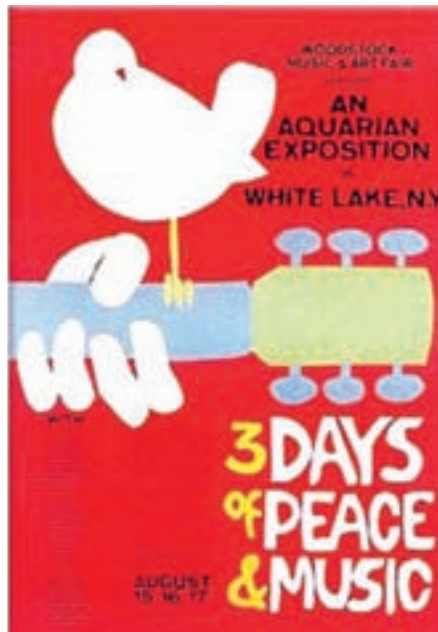
Prva scenska muzička produkcija »rock-ere« bila je rock-opera *Kosa*, koja je nakon raznih peripetija (zabrane itd.) prikazana na Broadwayu 1968. godine. U Beogradu je prvi put u nekoj socijalističkoj zemlji (a četvrta u svijetu) premijera bila u *Ateljeu 212* već 23. svibnja 1969. godine. Jednu od glavnih uloga, pored **Dušana Prelevića** i **Dragana Nikolića** (obojica pokojni), igrala je i jedna Subotičanka – **Mirjana Peić**. Razmišljam koji je bio razlog što je tadašnja socrealistička vlast odobrila prikaz ovog tada vrlo provokativnog mjuzikla. Kako god razmišljam, dolazim do zaključka da su, čini mi se direktorica kazališta **Mira Trailović** i selektor BITEF-a **Jovan Ćirilov**, predstavu vidjeli u New Yorku i željeli su da se postavi na scenu kod nas, jer se bavi problemima mladih, a prethodne, 1968. godine su bile velike studentske de-

monstracije u Beogradu, ali i u drugim gradovima zemlje. Tadašnje studentsko rukovodstvo je najavilo nove skupove s temom: »Šta je urađeno od obećanog od strane rukovodstva za godinu dana«. Ovi skupovi su trebali početi krajem svibnja. Tadašnji CK SKJ Beogradskog Univerziteta je vršio strahovite političke pritiske da se od ove ideje odustane, u čemu su na koncu i uspjeli. Vjerojatno je jedan od argumenata bio: vidite kakve slobode imaju mladi kod nas – mogu gledati i rock-predstavu poput *Kose*. Predstava je igrana četiri godine i nakon 250 izvođenja (što nije mali broj); nakon jedne popodnevne predstave za pripadnike starješina i vojnika JNA naglo je skinuta s repertoara. Starješine protiv golotinje nisu imali ništa, ali smetalo im je cijepanje vojničkih knjižica kao loš primjer za mlade vojnike. (Predstava je antiratna, nastala u eri vijetnamskog rata).

Imaginarna reportaža s pop festivala

Interesantno je usporediti ove događaje u susjednoj »najveselijoj baraci istočnog bloka«, kako se tada »tepalo« Mađarskoj, preko druge, također provokativne, rock-opere *Isus Krist superstar* (naravno, *Kosa* je bila zabranjena). Kod nas je u *Ateljeu 212* također brzo, nakon godinu dana od američke premijere, prikazana 1972. godine. U Mađarskoj je prikazana iste godine, ali igralo se na jednoj amaterskoj studentskoj sceni, i nakon četiri mjeseca izvođenja je zabranjena. Tada već snažna mađarska rock-muzička scena tražila je izvođenje i rock-mjuzikala. Tako je nastala prva mađarska rock-opera: *Imaginarna reportaža*

s jednog rock festival u Americi. Tekst je nastao na osnovu romana **Tibora Déryja**, muziku je pisao **Gábor Presser**, a tekstove pjesama **Ana Adamis**. Kao inspiracija, ili primjer, poslužio je wudstočki festival. Predstava govori o tragičnoj sudbini jednog mađarskog emigrantskog para, koji se na festivalu razdvoje: žena se počinje drogirati i na koncu i umire. Tadašnjem ministarstvu kulture i cenzure ova predstava je prezentirana kao »kritika zapadne hipikulture«. Muzika je sjajna, uspoređuju je s *Kosom*, i generirala je nastanak novih i novih rock opera, s raznim temama. Vrhunac ovog vala bila je povijesna predstava *István, a király* (Kralj Stjepan) koja je igrana na otvorenom 1983. godine pred sto tisuća gledalaca, a s ove predstave je snimljen i film. U našoj zemlji, usprkos tome što smo prvi izvodili rock mjuzikle u socijalističkim zemljama, ovaj muzički pravac nije se »zapatio«, ali zato proročanski djeluju završne riječi iz *Kose*: »Oči u oči sa svijetom kompjutera i robota, slušamo sve same laži i prazninu svih iluzija, daj nam sunca, još malo sunca daj«! Kontrakultura nije uspjela, ali zasad sunca imamo dovoljno.

Poster Woodstocka

Čitanje uz povećalo

Drugo lice
SUBOTICE

Svremena na vrijeme, Sa često je povod isti, čovjeka ugodno iznenadi vijest koju pročita u medijima. U kategoriju takvih vijesti svakako spadaju podaci o broju posjetitelja, nakladnika, pa čak i prodanih naslova na beogradskom *Sajmu knjiga* ili jednostavno činjenica da je na zagrebački *Interliber* ulaz besplatan. Ugodna je bila i slika koju je doljepotpisani osobno doživio prije tridesetak godina kada je u srcu Plzeňa po vrelini ranog poslijepodneva vidio poduži red ljudi kako strpljivo čeka ispred neke prodavaonice. »Kruh, meso, deterdžent?«, bilo je prvo što mu je palo na pamet. Neeee, pa Česi ni u to doba, osim u ljudskim slobodama, ni u čemu nisu oskudijevali. Ljudi koji su stajali u redu, strpljivo i u tišini, čekali su da se knjižara otvori!

Vijest koju je prije nešto više od tjedan dana objavio portal *gradsubotica.co.rs* svakako spada u kategoriju gorenavedenih, jer se iza prigodnog lokalpatriotskog samohvalisavog naslova »Subotičani vole da čitaju« ipak nalaze bar dva podatka koji na prvu razgaljuju srce i jedan koji to ne čini. Razgaljuje srce podatak da subotička Gradska knjižnica ima oko šest tisuća članova, a još više onaj da se po ovoj vrelini ljudi »sklanjaju« upravo među knjige, tražeći među njima naslov koji će ih i svojim duhom najviše osvježiti. Ono što, međutim, navodi na razmišljanje su riječi u istom tekstu da je među oko šest tisuća članova Gradske knjižnice najviše njih u dobi između 40 i 60 godina, dakle riječ je o populaciji s već izgrađenim čitateljskim navikama, pri tomu još i »u silaznoj dobi«.

Zadubimo li se malo više u ovaj kratki, laki i »za ovo doba godine« uobičajeni tekst, još dvije činjenice početno zadovoljstvo spuštaju na razinu promišljanja, a obje se (to je često kada je riječ o brojkama) tiču statistike.

Ako i u najcrnijim prognozama prihvatimo da Subotica (prije svega zbog iseljavanja) nije spala na brojku ispod 90.000 stanovnika, opet brojka od 6.000 članova Gradske knjižnice nije ni deset posto ukupne populacije u gradu, što... se može promatrati i kao polupuna, odnosno poluprazna čaša. Ako od tih šest tisuća članova uzmemo da je bar trećina (a vjerojatno i više) njih iz kategorije osnovnih i srednjih škola i fakulteta, onda se taj postotak dodatno smanjuje i početno zadovoljstvo pretvara u njegovu suprotnost.

Ali... kako je ovo, što je davno patentirao neki neinventivni kolega, »sezona kiselih krastavaca« ozbiljnije analize na temu tko, što i koliko čita ostavimo urednicima rubrika kulture. Do tada, zadovoljimo se i time da ljudi jednostavno žele čitati.

Z. R.

Interetno festival

Punoljetni, 18. *Interetno festival*, počeo je jučer i traje do ponedjeljka, 26. kolovoza. Svečano otvorenje je večeras (petak, 23. kolovoza), u 19.30 sati na središnjoj *Etnopolis* bini. Tijekom festivalskih dana, na Gradskom trgu i u prostorijama MKC-a *Népkör*, folklornim nastupima će se predstaviti 950 izvođača i sudionika iz zemlje, kao i gostujućih zemalja.

Subotički trg je pretvoren u *Etnopolis*, koji okuplja veliki broj ljubitelja narodnih igara, iz svih krajeva svijeta. Ove godine, festival će ugostiti sudionike iz Bolivije, Kolumbije, Mađarske, Malezije, Rusije i Srbije. Više od 450 djece, pokazat će svoje umijeće na smotri mađarskih dječjih ansambala iz cijele Vojvodine, dok će 80 glazbenika zabavljati publiku svojim koncertima.

Šetajući *Etnopolisom*, pored glavnog programa, posjetitelji su u prilici i pogledati vašar starih zanata, na čijim tegzama će se naći rukotvorine, gastronomski specijaliteti i vina. Program Festivala, prate i aktivnosti festivalskog *Kluba*, izložba radova *Ex-Libris*, igraonica na otvorenom *Zlatna kapija*, te brojni drugi programi koji se mogu videti na internetskoj stranici www.interetno.net.

HRVATSKI KULTURNI CENTAR "BUNJEVAČKO KOLO"
OSNOVNA BALETSKA ŠKOLA "RAIČEVIĆ"

Predstava po motivima baleta

Vragolanka

26.08.2019. SA POČETKOM U 20^h

LETNJA POZORNICA PALIĆ

*u slučaju kiše predstava će biti odložena
za 27.08.2019.

Folkloriši HKC-a *Bunjevačko kolo* gostovali u Češkoj

Bunjevački plesovi u šarenilu svjetskog folklora

Osim iz Srbije, koju su predstavljali članovi subotičkog HKC-a, na ovome festivalu sudjelovali su i folkloriši iz Kostarike, Rumunjske, Poljske, Slovačke, Tajvana, Gruzije, Rusije i Hrvatske

Jedan od najvećih čeških festivala folklora – Međunarodni folklorni festival u Šumperku održan je od 14. do 19. kolovoza, a na njemu su sudjelovali i folkloriši Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* iz Subotice. Ekipa mladih ljubitelja tradicijskog plesa i pjesme, njih 33, gostovalo je na ovome festivalu te ujedno predstavljalo Srbiju, zemlju iz koje dolaze. Festival u Šumperku se održava pod pokroviteljstvom međunarodne organizacije CIOFF (Međunarodno vijeće organizacija folklornih festivala i narodnih umjetnosti) koja okuplja više od 200 festivala folklora iz cijeloga svijeta, te garantira kvalitetu organizacije, ali i njihovu visoku umjetničku razinu.

Osim iz Srbije, na ovome festivalu sudjelovali su i mladi zaljubljenici u folklor, pjesmu i ples iz Kostarike, Rumunjske, Poljske, Slovačke, Tajvana, Gruzije i Rusije, a oni nama najbliži bili su iz Hrvatske, koju je ove godine predstavljao Varaždinski folklorni ansambl. Pet dana raznolikosti i druženja bila su prava riznica bogatstva, te su uspostavljena nova poznanstva, a možda i neka suradnja u budućnosti.

Raznovrstan repertoar

Po riječima voditeljice folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* **Senke Horvat**, dugo se razmišljalo na koji se festival pri-

javiti, a da se uklapa s programom Centra po terminu, te da je prihvatljiva udaljenost. U dogovoru s koreografom **Marinom Jaramazovićem** poslali su prijavu za spomenuti festival, koja je obuhvaćala veliki broj fotografija, snimaka, te opisa nošnje i igara. Prijava je prihvaćena i uslijedio je poziv, na koji su s radošću odgovorili.

Subotičani su se u Češkoj predstavili raznovrsnim repertoarom.

»S obzirom na to da smo predstavljali Srbiju, odlučili smo se predstaviti koreografijama koje predstavljaju našu zemlju, ali s

ponosom smo igrali i ono nama najbliže a to su bunjevačke igre», kaže Senka Horvat.

Tako su se na repertoaru našli *Momačko kolo*, *Igre iz Srijema*, *Vlaške igre*, *Šopske* i igre iz beogradske Posavine.

Interes za nošnju

Folklorasi *Bunjevačkog kola* nastupali su na nekoliko lokacija u Šumperku, kao i u njegovoj okolini. Desilo se i da su imali više nastupa tijekom dana. Termin za cjelovečernji koncert dijelili su jednom s folklorasima iz Gruzije, a drugi puta s kolegama i kolegicama iz Rusije.

U sklopu festivala sve sudionike, točnije predstavnike svih skupina, primio je u subotu, 17. kolovoza, i gradonačelnik Šumperka **Tomáš Spurný**, koji je istaknuo kako festival njeguje bogatstvo kultura i običaja naroda koji se se okupljaju iz cijeloga svijeta. Nakon svečanog prijema je organiziran kratki nastup svih sudionika za gradonačelnika i visoke uzvanike, a potom je uslijedio mimohod kroz grad, tijekom kojega su se sve zemlje-sudionice predstavile dijelom svojih koreografija. Folklorasi HKC-a *Bunjevačko kolo* su u svečanom mimohodu bili odjeveni u bunjevačke nošnje i igrali *Momačko kolo*.

I ovoga puta, kako nam pričaju, mladi u bunjevačkim nošnjama plijenili su svojim izgledom. Za djevojke su drugi sudionici,

kao i posjetitelji festivala komentirali kako su nježne, elegantne i veličanstvene, te su se raspitali, kako se oblači bunjevačka ženska nošnja. Dečki su, kako to obično i biva, poseban dojam ostavili zahtjevnim koracima, točnije *iskvrčavanjem* sa zvečkama na čizmama.

Poseban dojam za sve sudionike ostavilo je zajedničko druženje, na kom su ujedno jedni od drugih učili korake. Tako je svaku zemlju predstavljao jedan par, koji je nazočnima pokazao korake svojih koreografija i onda su ih svi ponavljali i učili. Bilo je to, kažu, zanimljivo iskustvo.

Folklorasi HKC-a *Bunjevačko kolo* su na putu do Češke posjetili drugi najveći grad u Češkoj – Brno, a po povratku su stali pogledati i glavni grad Slovačke – Bratislavu.

Ovaj festival ostat će im u lijepom sjećanju, a osobito različitost prikazane nošnje i plesova.

Ž. V.

Za 20 godina izgubljeno 20.000 ljudi

Gdje su nestali Somborci?

Sombor je za 20 godina izgubio 20.000 stanovnika. Trend se nastavlja i dalje i svakoga dana Sombor i okolna sela ostanu bez tri svoja stanovnika

Vojvodina je regija Srbije u kojoj se bilježi najveći pad broja stanovnika. Broj Vojvođana od 2007. godine manji je od dva milijuna, a prema statističkim procjenama koje su rađene krajem prošle godine u selima i gradovima ima 1,8 milijuna Vojvođana. Neslavni rekorder je Sombor koji je za dva desetljeća ostao bez 20.000 ljudi. Priznaju to i u Pokrajinskom tajništvu za demografiju, a čak i da ne priznaju brojke su neupitne. U 2001. godini u Somboru je živjelo skoro 100.000 stanovnika, a na kraju prošle godine manje od 79.500. Danak je to negativnom prirodnom priraštaju, ali i činjenici da ljudi iz somborskih sela, pa i samog grada odlaze u potrazi za poslom, boljim plaćama, boljim uvjetima života. A najpokretljiviji su upravo mladi, pa je posljedica tih odlazaka i sve manji broj porođaja. U Somboru je taj odnos jedan spram dva i pol, što znači da je broj umrlih dva i pol puta veći od broja rođenih. Ili u brojkama iz 2018. godine – u Somboru je rođeno 570 beba, a broj umrlih premašio je 1.300. Ipak, i pored tih poraznih podataka Sombor

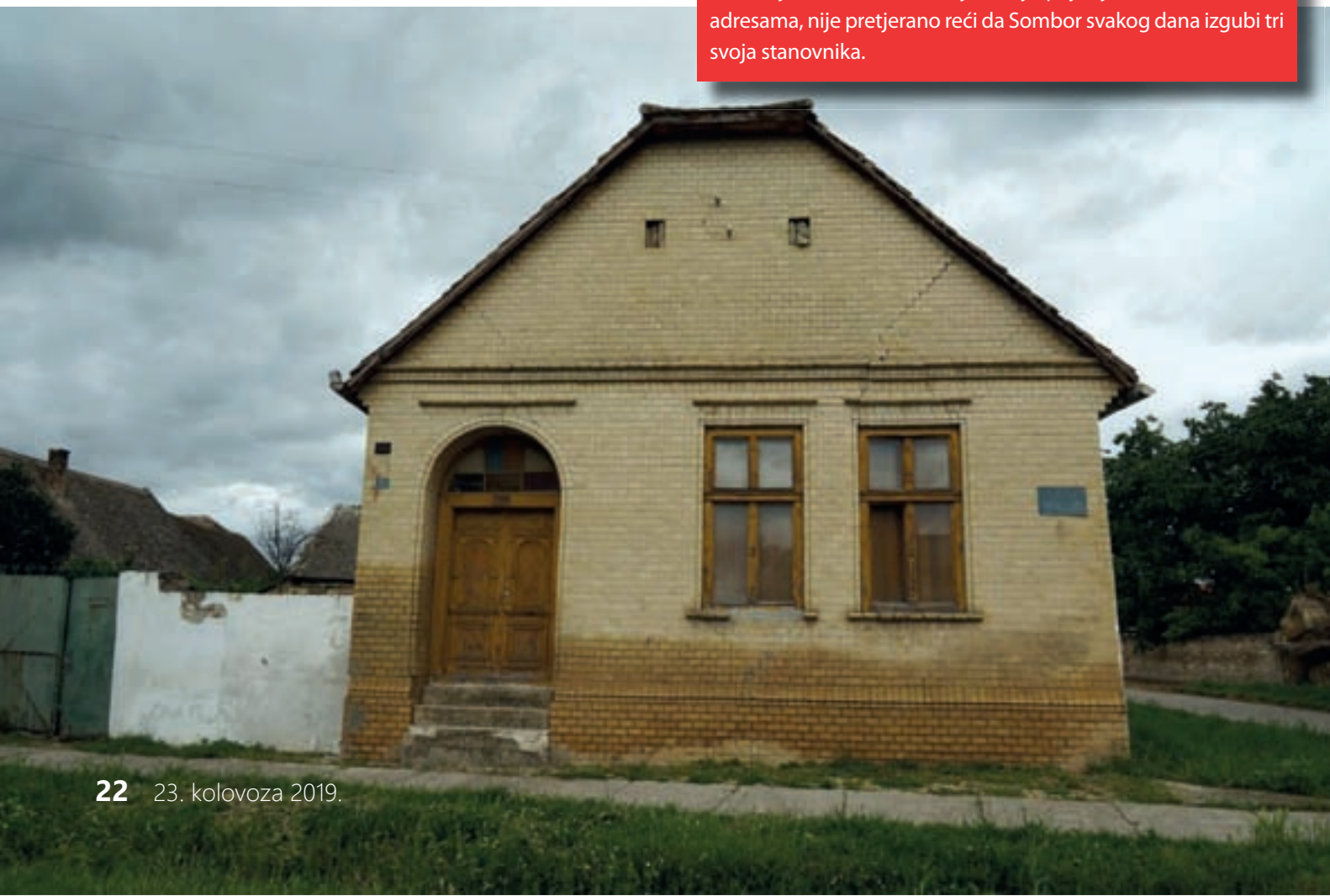
je izgubio utrku s Odžacima i Apatinom gdje je odnos umrlih i rođenih za koji postotak lošiji od onog somborskog. Sve kada se zbroji regija zapadne Bačke ima najnižu stopu nataliteta u Srbiji i najstarije stanovništvo.

Monoštor

Župnik u Monoštoru **Goran Vilov** u razgovoru za naš tjednik potvrđuje ono što pokazuje službena statistika – ljudi je sve manje. I nije to od jučer.

Na dan dva Somborca manje

Samo ukoliko se uspoređuju podaci o broju rođenih i umrlih, Sombor dnevno ima dva stanovnika manje. Ukoliko se tome doda ono što prolazi mimo službene statistike, a to je broj onih koji odlaze, ali da i dalje ostaju prijavljeni na somborskim adresama, nije pretjerano reći da Sombor svakog dana izgubi tri svoja stanovnika.

Tjedan u Somboru

Krov nad glavom

»Vidim da je Monoštoraca sve manje, a to su mi potvrdili i u mjesnoj zajednici i procjena je da sada u Monoštoru ima oko 2.500 ljudi. To smanjenje broja stanovnika, ukoliko se prati broj rođenih i umrlih, nije iznenađenje. Odavno je odnos rođenih i umrlih negativan, odnosno 2,3 puta više je umrlih nego rođenih. Ovo jesu samo podaci za katoličke vjernike, ali oni jesu većina u selu tako da su ti podaci zapravo odraz kretanja broja stanovnika u cijelom mjestu«, kaže župnik Vilov.

On nije optimist glede daljeg razvoja sela, jer, kaže, svake godine Monoštoraca je sve manje.

»Hoće li netko onda ovdje za stotinu godina živjeti? Ako se zadrži ovaj odnos broja umrlih i rođenih, neće nas biti ovdje. Ne za jedno stoljeće već i prije, jer ne smijemo zaboraviti ni to da mnogi ljudi odlaze iz sela. Ne volim to kazati, ali to su činjenice«, riječi su župnika Vilova.

Nema više ni roda

Prošle godine u Somboru je rođena 571 beba. To je najmanji broj novorođenčadi od 1961. godine kada se ova statistika počela službeno voditi.

U crkvenim matičnim knjigama godišnje ima 50-55 preminulih i oko 25 krštenih. A crkvene matične knjige pokazuju da nije uvijek bilo tako. Početkom XX. stoljeća 2,5 puta se više rađalo nego što je umiralo. Obrat se u Monoštoru desio 80-tih godina.

»Tako je do današnjeg dana. Više umire nego što se rađa. I nije tako samo u Monoštoru već i u drugim mjestima«, kaže on.

Bereg

Prije pol stoljeća u Beregu je bilo oko dvije tisuće ljudi. Sada službeni podaci kažu 1.140, ali će svatko u Beregu reći da »na spavanju« nema više od 700-800 ljudi. I to smanjenje broja stanovnika samo je nastavak trenda koji traje od 50-tih godina prošlog stoljeća. Ipak, taj postotak smanjenja broja stanovnika nikada nije bio toliko izražen kao u posljednjem desetljeću.

»Svakog mjeseca sigurno po jedna obitelj ode iz sela. Svi imaju hrvatske papire i odlaze trbuhom za kruhom. U Njemačku i Austriju. Uglavnom odlaze mladi, pojedinačno ili kao mlade obitelji, ali sve je više i onih iznad 50 godina. Svi zajedno s djecom i unucima«, kaže predsjednik HKPD-a *Silvije Strahimir Kranjčević* **Milorad Stojnić**.

I on sam je iz obitelji koja je posao potražila u Njemačkoj, a jedino su on i baka ostali u selu.

»Od oko 800 stanovnika, koliko po procjeni Bereg ima danas, njih četrdesetak ima više od 80 godina. U mnogim kućama ostali su samo stari, a mnoge kuće su ostale prazne i napuštene«, kaže Stojnić.

A slična priča mogla bi se zabilježiti u bilo kom drugom somborskom selu ili samom gradu, pa je onda ono pitanje župnika Vilova tko će ovdje živjeti za stotinu godina itekako na mjestu.

Z. V.

Kupiti kuću u nekom vojvođanskom selu prava je bagatela. Malte ne, skućiti se može za par tisuća eura. Ali ne ide to baš tako, jer to skućiti se za par tisuća eura znači kupiti kakvu staru, zapuštenu, polurazrušenu kuću iz koje su posljednji stanari izašli još prije

tko zna koliko godina. A upristojiti je za normalan život znači dovući majstore u kuću, obići drvore, stovarišta, napuniti dvorište materijalom. I čekati dok i posljednji majstor za sobom ne zatvori vrata. A to košta. Isto onoliko koliko i u gradu. Tako da kada se sve sračuna, kuće u selima i nisu džaba već koštaju i po nekoliko desetaka tisuća eura. To što se u selima može kupiti za nekoliko tisuća eura u Somboru košta minimum 20-25 tisuća eura. Ali to onda znači da svoje obiteljsko gnijezdo možete sviti tek nakon što vam armija majstora raznih fela prodefilira kroz kuću. Sređujući sve, doslovno od temelja do krova. A kada se svede računica, onih 20 ili 25 tisuća eura vrtoglavo naraste do 35-40 tisuća.

I taman kada pomislite kako će sve ići kao podmazano, sačeka vas prepreka već u prvoj krivini. Jeste li odabrali kuću po mjeri? Na selu, u gradu, svejedno. Jeste li našli popriličan štos eura za kupnju. Ako ustreba još koja tisuća za sređivanje sitnica koje vam budu oči. Kad, kao ptica zloslutnica, zagrakće odvjetnik (koga ste, po-drazumijeva se, morali angažirati), je li sve »čisto«, može li se prodaja kuće uknjižiti u katastru? Koliko je vlasnika, kakvi su njihovi odnosi? I svaki daljnji razgovor iole ozbiljan odvjetnik uvejtovat će izvadkom iz zemljišnih knjiga koji će do koske razgoliti ono što bi sutra trebao biti vaš dom. A tamo hipoteka za koju je podnijet zahtjev za brisanje još prije dva mjeseca, ali eto zbog zatrpanosti katastra to još nije odrađeno, a i kada će biti tko zna. I kao da to nije dosta, tu je i zabilježba da objekt nema uporabnu dozvolu. Zašto? Pa to ne mogu kazati u katastru već je odgovor na drugoj adresi: lokalnoj samoupravi, koja se bavi ozakonjenjem i legalizacijom. I tamo hladan tuš. Za početak bilo kakve priče potreban je elaborat, projekt i tko zna još kakvih papira. Čekanja i plaćanja. Tko nema vremena čekati da prodavač to odradi, diže ruke od svega i daje se u novu potragu.

Z. V.

Jelena Janković, ravnateljica Kazališta *Dobrica Milutinović* u Srijemskoj Mitrovici

Kazalište je uvijek jače od života

»Kad je riječ o kazalištu, ono oduvijek ima apsolutnu dominaciju, od nekih pravremena, pa do danas. Mijenjali su se izrazi i mijenjat će se, ali teatar će uvijek ostati neprocjenjivo važno mjesto za čovjeka. Priče o ulaganjima i sredstvima su neke druge priče«, kaže Jelena Janković

profesionalni status. Svih proteklih godina do danas rad kazališta se odvija ujednačenim kontinuitetom i često je domaćin mnogim čuvenim imenima domaćeg glumišta, ali i glumačkih ansambala iz regije. Prije četiri godine kazalište u Srijemskoj Mitrovici je obilježilo 70 godina postojanja, a na akademiji su tada sudjelovali gotovo svi mitrovački glumci, kako starije tako i novije generacije. Na čelu mitrovačkog kazališta je od kolovoza 2012. profesionalna akademska glumica **Jelena Janković** iz Srijemske Mitrovice. Na sceni mitrovačkog kazališta publika sve češće ima priliku pogledati kako premijere tako i brojne gostujuće predstave, ali i druga kulturno-umjetnička dešavanja. Bogatim repertoarom kazalište u Srijemskoj

Mitrovici opravdava svoje postojanje pred građanima i svojom vjernom publikom.

Kada i kako ste se odlučili da Vaše životno opredjeljenje bude gluma?

»Reci nešto o sebi« ili »Napiši nešto o sebi« za mene je oduvijek bilo jedno od najtežih pitanja. Rođena sam u Srijemskoj Mitrovici. Nakon završetka mitrovačke Gimnazije završila sam Akademiju lepih umetnosti u Beogradu. Sve ostalo o meni je i samoj meni neodgonetnuto. Život je putovanje u kojem se i mi-jenjamo i učimo. A čini mi se da je moja ljubav prema kazalištu postojala oduvijek.

Na čelu kazališta u Srijemskoj Mitrovici ste od 2012. Unatoč lošem vremenu za kulturu, a samim tim i za kazalište,

Kazalište *Dobrica Milutinović* u Srijemskoj Mitrovici ustanovljeno je poslije Drugog svjetskog rata i jedino je profesionalno kazalište u Srijemu. Prema povijesnim podacima, prvi poznati trag amaterskog kazališnog života u Srijemu zabilježen je 1842. godine, a kazališni život u gradu razvijao se prije svega zahvaljujući utjecaju Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada, koje je u ovom gradu prvi put gostovalo 1864. godine. Na kazališni život u Srijemskoj Mitrovici utjecala su i druga kazališta, kao što je recimo kazalište iz Osijeka. Tijekom 1866. godine nastala su pjevačka, kazališna, sportska udruženja, stvoreno je amatersko kazalište, čiji je rad bio baziran na jedinstvu srpskih i hrvatskih amatera. Vlastitim zalaganjem i uz pomoć društvenih ustanova 1984. godine svečano je obnovljena zgrada kazališta, a 1989. godine kazalište u Srijemskoj Mitrovici dobija

kazališnu publiku, u to sam se imala prilike uvjeriti i kao glumica i kao ravnateljica kazališta.

Osim Vas u Kazalištu je zaposlen još jedan školovani glumac, Vladimir Balašćak. Zajedno s njim odigrali ste predstavu *Raskol* Rodiona Romanoviča na Međunarodnom festivalu *Čovek u Ruskoj Federaciji*. Smatrate li to Vašim najvećim uspjehom?

Gostovali smo u Rusiji nekoliko puta s tom predstavom. Igranje u Rusiji je svakako veliko profesionalno iskustvo. Njihov odnos prema kazalištu, umjetnosti, kulturi uopće je vrijedan divljenja. Bila je to velika čast.

U kojoj mjeri kazališna predstava može reflektirati identitet cjelokupnog društva? Prepoznaje li to publika?

U velikoj mjeri kazalište identifikira društvo i sadašnji trenutak. Gledatelju je to potrebno, to je u našoj biti, jer su kazališta važna mjesta povijesti čovjekovog iskustva.

Kako ocjenjujete položaj kulture danas u odnosu na vrijeme kada ste se počeli profesionalno baviti glumom?

Bilo kako bilo, bez kulture nije moguće živjeti. Sva zakidanja na kulturi vraćaju se kao bumerang. Svako vrijeme ima svoje vrline i mane, a ovo je naše vrijeme u kojem imamo zadatak dati najbolji dio sebe.

Kako doživljavate kazališnu scenu i što za Vas ona predstavlja?

Kazalište je susret kreativnih ljudi i rekla bih na neki način sličnih ljudi. Kazališta brišu sve različitosti i sve granice. Predstava iz neke zemlje je divan ambasador tog društva. Mi kazališni ljudi dosta dobro se razumijemo, bez obzira na geografske udaljenosti.

Za kazalište se kaže da nadživljuje sve, da prkosi prostoru i vremenu i da ruši sve granice. Dijelite li to mišljenje kao i mišljenje da kultura ruši sve granice?

Imamo odličnu suradnju s kazalištima u zemlji i regiji, čak i s nekim kazalištima iz daleka. Kao što rekoh, ljudi iz kazališta se dobro razumiju.

I na kraju, gdje je po Vašem mišljenju kazalište danas? Cijeni li se dovoljno kultura danas?

Kazališta su uvijek u centru svijeta. Kad je riječ o kazalištu, ono oduvijek ima apsolutnu dominaciju, od nekih pravremena, pa do danas, a tako će biti i u budućnosti. Mijenjali su se izrazi i mišljenja, ali teatar će uvijek ostati neprocjenjivo važno mjesto za čovjeka. Priče o ulaganjima i sredstvima su neke druge priče.

S. D.

Kazalište u Srijemskoj Mitrovici živi, a mitrovačka publika ima priliku uživati u brojnim premijerama, ali i drugim gostujućim predstavama. Kako uspijevate u tome?

Kad imate odgovarajući koncept, podršku Općine i sjajnu kazališnu publiku, onda to može tako izgledati, a Mitrovica ima profiliranu i obrazovanu kazališnu publiku.

Svoju prvu kazališnu diplomsku predstavu odigrali ste na sceni Hrvatskog doma. Je li to bio prvi Vaš susret s mitrovačkom publikom i kakva su Vam bila daljnja iskustva?

Moja diplomatska predstava *U potpisu Virginia Woolf* je, pored ostalog, odigrana i u Hrvatskom domu. Prije Akademije amaterski sam se bavila glumom u Kazalištu *Dobrica Milutinović*. Prije toga godinama sam bila polaznica recitatorskog studija *Kaliopa*, tako da izvođenje diplomatske predstave nije bio moj prvi susret s mitrovačkom publikom. Kao što rekoh, Mitrovica ima sjajnu

Tu stražare štekvavci i vranci

Ne čini Bač samo njegovo izvanredno naslijeđe, tako dobro vidljivo i uz nedavno iskazanu veliku brigu i izdašna sredstva održavano te prezentirano kao simbol ove varošice. Kada se zađe u okolicu, prirodna baština Bača plijeni barem isto toliko koliko i tragovi kulture. To ne znači da je prirodna baština, kako se često i pogrešno generalizira, isto što i netaknuta priroda. Priroda u Vojvodini stoljećima je oblikovana i uvjetovana našim potrebama. Sva sreća da je ipak obnovljiva te još uvijek uspijeva dati najbolje i izvući se čak i iz obimnih i destruktivnih ljudskih intervencija.

U Vojvodini su tijekom protekla dva stoljeća površine pod različitim vodama toliko smanjene da su preostale samo na oko petini svoje nekadašnje prirodne površine. To je uglavnom učinjeno tijekom planskih postosmanskih naseljavanja ovih krajeva, i to kontroliranjem nekada neukrotivih voda velikih rijeka i obimnim melioracijama. Ovi su procesi doveli do gubitka mjesta na kojima žive brojne vrste životinja i biljaka. No, veliki se broj ptica, koje trebaju vodena staništa za svoj život, uspio prilagoditi šaranskim ribnjacima, koji su nastajali u Vojvodini gotovo istodobno s nestankom prirodnih močvara, ritova i bara. I pored svoje razmjerno male površine (danas ih u Vojvodini ima na oko 12.000 hektara), šaranski su ribnjaci, iz ptičje perspektive, zamijenili ona staništa koja smo im isušili. Kako i ne bi! Stalna količina vode, čak i u najsušnijim godinama, bujna vegetacija i puno, puno hrane na malom prostoru čine da ovi »švedski stolovi« privlače čak i one vrste koje su nestale iz Vojvodine. I službeno: 18 od 26 ribnjaka većih od 100 ha u Vojvodini su proglašeni za europski značajna područja za ptice. A gdje su ptice, tu su i oni koji ne mogu izdržati a da ih ne proučavaju, snimaju, broje, uporno apeliraju na njihovu zaštitu... Također, na svoje dolaze i lovci. Ovu nevjerojatnu ponudu svatko želi na svoj način iskoristiti.

Prvi u Bačkoj

Jedan od najvećih vojvođanskih ribnjaka, peti po veličini u Srbiji a prvi u Bačkoj, je ribnjak *Mostonga* kod Bača. Nalazi se sjeverno od puta Bač – Vajska, a izgrađen je između 1972. i 1984. godine na površini od 571 ha. Sve do kraja II. svjetskoga rata na ovome se području nalazila močvarna šuma nazvana Pužar, posađena na zaslanjenome zemljištu, neposredno pokraj lijeve

U najboljim se godinama na njemu proizvede oko 700 tisuća kilograma ribe godišnje, najviše šarana, a znatno manje tolstolobika, amura, soma i štuke * U istraživanju koje je objavljeno u ornitološkoj literaturi navedeno je da je na ribnjaku kod Bača zabilježena 131 vrsta ptica, od čega se ovdje gnijezdi 50 vrsta

obale nekadašnje Mostonge, koja je ubrzo regulirana i pretvorena u kanal Karavukovo – Bački Petrovac. Stariji Bačani i Vajštanaci se i danas sjećaju. Šuma je isječena, jer je procijenjeno da su zaslanjena zemljišta jedino profitabilna ukoliko se na njima

Žetva na ribnjaku kod Bača. Foto: Szilárd Kovács

izgrade ribnjaci. Oko sadašnjih jezera izgrađeni su nasipi, a na kanalu velika crpka koja je upuštala vodu u jezera.

Nekad u sastavu kombinata *Agrobačka* (danas u stečaju), ovaj ribnjak je prošao prilično bolne transformacije i smanjivanja proizvodnje. U najboljim se godinama na njemu proizvede oko 700 tisuća kilograma ribe godišnje, najviše šarana, a znatno manje tolstolobika, amura, soma i štuke. Hranjenje ribe počinje

Orao štekavac. Foto: Saša Preradović

u travnju. Tehnologija tova šarana podrazumijeva povremeno poticanje razvitka vodenih beskralježnjaka (koje ribe rado jedu) gnojdbom dna, kao i čišćenje vode od uzročnika bolesti ubacivanjem vapna. Tov se završava s jeseni, nakon čega slijedi »žetva«. Isto kako su se i punila, jezera se prazne natrag u kanal, a riba se putem brazda koje su iskopane u dnu povlači u izlovne jame, odakle se vadi i nakon toga prodaje. Najviše se prodaje zimi, zbog velike potražnje tijekom posnih pravoslavnih blagdana. Zimi je većina ribnjaka bez vode, osim zimovnika, u kojima se drži ona riba koja je na prodaju. Ličinke se kupuju i ubacuju u proizvodnju idućeg proljeća. Ciklus proizvodnje traje dvije godine, no tijekom druge dolazi i do prirodnoga mriješta.

U moru trske i šaša

Gusta močvarna vegetacija prirodni je pratitelj plitkih slatkovodnih ribnjaka. I ovdje je ima u priličnom obilju. U njoj se krije najviše ptica. U istraživanju koje je objavljeno u ornitološkoj literaturi navedeno je da je na ribnjaku kod Bača zabilježena 131 vrsta ptica, od čega se ovdje gnijezdi 50 vrsta. Od njih, primjerice, glavata patka i patka njorka žive u tolikome broju da su im populacije nacionalno značajne. Sasvim je drugačija slika tijekom selidbe, u jesen, koja se poklapa s vremenom izlova ribe. Ribnjak kod Bača osvajaju tada jata pataka, gusaka, galebova, čaplji, vra-

Začetak turizma - visoka osmatračnica. Foto: M. Tucakov

Što se krije iza šaši. Foto: M. Tucakov

naca, labudova čija brojnost bude i do šest tisuća ptica. Posebna atrakcija među ovdašnjim pticama su orlovi štekavci. U proljeće i ljeto su ovdje u »nabavi« hrane za svoje mladunce, jer u okolnim hrastovim šumama (Branjevina, Ristovača, Bođanska, Cerik, Guvnište, Vranjak, Kamarište) gnijezda ima čak sedam parova ovih orlova. Tijekom jeseni i zime mladi štekavci, neiskusni u samostalnom lovu, pabirče na dnu ribnjaka crkotine ribe i drugih životinja, pokušavajući preživjeti hladnoću. Odrasli se, pak, ustremljuju na druge vodene ptice. Tada se na ribnjaku može sakupiti i do 50 štekavaca, što je jedinstveno za cijelu Srbiju!

Mjesta slična ovome u našem su okruženju opremljena za turističko promatranje ptica. Specijalizirani turisti, opremljeni dalekozorima, tragaju tijekom pripremljenih maršruta za rijetkim vrstama, bilježe ih, slikaju i idu dalje. Ribnjak *Mostonga* ima odlične uvjete za njih: vrlo je pristupačan i kratak pticama, te nudi ugodaj sakrivene oaze. Eto dodatne ideje za planere lokalnoga turizma.

Marko Tucakov

Bojanka uz pjesme Nedeljke Šarčević

SUBOTICA – Dječja spisateljica **Nedeljka A. Šarčević** objavila je novu knjigu – *Bojanku uz pjesme*. U pitanju je jedna od prvih bojanki u knjiškoj produkciji vojvođanskih Hrvata. Nakladnik knjige je Hrvatska nezavisna lista iz Subotice, a tiraža je 200 komada. Šarčević je napisala stihove za 13 objavljenih pjesama, autor ilustracija u knjizi je **Petar Tikvicki**, dok je za grafičko oblikovanje bila zadužena **Divna Lulić Jovčić**.

Nedeljka A. Šarčević je do sada objavila više knjiga/slikovnica za djecu – *Što bi bilo kad bi bilo*, *Disnotor i prelo*, *Zimske mirakule* i *Sve i svašta, da poleti dječja mašta*. Njezine priče uvrštene su u panoramu dječje književnosti Hrvata u Vojvodini – *Zapisane avanture za male i velike*.

Bojanku uz pjesme, po cijeni 250 dinara, možete kupiti od autorice na telefon: 064-9738601.

Divlje guske na srpskom tržištu

BEOGRAD – Roman *Divlje guske* (*Hena com*, Zagreb, 2018.) **Julijane Adamović** objavljen je i na srpskom tržištu, u nakladi beogradske *Lagune*.

»Ispisan moćnim jezikom – robusnim kada je potrebno da bude takav – ovaj briljantni roman temeljito ruši iluzije o djetinjstvu kao bezbrižnom dobu i nagoni nas da se sjetimo svega onoga što nas je nekada proganjalo a što smo, pribjegavajući tehnikama zaboravljanja, uspješno potiskivali jer zapravo nikada to nismo ni željeli pamtititi«, zapisao je o knjizi filozof **Ivan Milenković**.

Julijana Adamović rođena je 1969. u Bačkoj, a od 90-ih živi u Hrvatskoj. Prije romana *Divlje guske*, objavljivala je priče i poeziju i dobila nekoliko književnih nagrada i stipendija. *Divlje guske* praćene su brojnim pozitivnim kritikama i zastupljene su na top-listama najčitanijih knjiga u Hrvatskoj.

Tavankučani gostovali u Odžaku

ODŽAK – HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta nastupilo je nedavno u Odžaku u BiH na Smotri folklornih skupina u okviru manifestacije *Posavsko kolo*. Na Smotri je nastupilo više od tisuću folkloraša iz BiH, Hrvatske, Austrije i Srbije. *Posavsko kolo* održano je dvadeseti put od 21. srpnja do 16. kolovoza, sadržavajući niz kulturno-zabavnih i sportskih manifestacija.

Smotru folkloraša organizirao je HKD *Napredak* – Podružnica Odžak, u četvrtak, 15. kolovoza, na blagdan Velike Gospe. Nakon folklornog programa u večernjim satima održan je koncert pjevača **Miroslava Škore**.

I. D.

Ovacije za predstavu iz Srbije

DUBROVNIK – Predstava *Balkanski špijun* Narodnog pozorišta u Beogradu ispraćena je ovacijama na Dubrovačkim ljetnim igrama, rekla je za RSE redateljica **Tatjana Mandić-Rigonat**.

Poslije punih 30 godina jedna dramska kazališna predstava iz Srbije gostovala je na Dubrovačkim ljetnim igrama koje ove godine slave 70. obljetnicu postojanja. Zbog velikog interesa, predstava *Balkanski špijun*, koja je rađena po tekstu poznatog pisca **Dušana Kovačevića**, izvedena je dva puta, 16. i 17. kolovoza.

Vragolanka ujedinila folkloraše i baletane

SUBOTICA – Predstava po motivima baleta *Vragolanka*, u kojoj sudjeluju učenici Osnovne baletske škole *Raičević* i folkloraši HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice bit će izvedena u ponedjeljak, 26. kolovoza, na Ljetnoj pozornici na Paliću, s početkom u 20 sati. *Vragolanka* (originalno *La Fille mal gardée*) je jedno od najstarijih i najznačajnijih djela modernog baletnog repertoara. Glavne uloge u ovoj plesnoj predstavi igraju **Mina Horvat**, **Marko Vujević**, **Nikola Stamenović**, **Marko Gagić** i **Matej Katić**. U slučaju kiše predstava će biti odložena za sutradan, 27. kolovoza, u 20 sati. Ulaznice će se prodavati pred početak predstave na ulazu na Ljetnu pozornicu po cijeni od 400 dinara.

Seminar izrade ženskih oglavlja donje Bačke

BAČ – U organizaciji UG *Tragovi Šokaca iz Bača*, a u sklopu projekta »VII. Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja«, od četvrtka, 5. rujna, do nedjelje, 7. rujna, bit će održan Seminar izrade ženskih oglavlja donje Bačke. Seminar obuhvaća izradu ženskih oglavlja koja su se nosila tijekom XX. stoljeća u naseljima Bač, Vajska, Bođani i Plavna. Od oglavlja izrađivat će se: široka pletenica s nakudranim čelom, češljanje u okruglo – copovi s češljicama i brenovanim čelom, svečani mladenkin starovirski vinac, brundžuk, zavijanje u konđu i zlatni vinac, povezivanje marame na konđu.

Organizator će osigurati potreban materijal, te će izrađeni predmeti ostati u vlasništvu UG *Tragovi Šokaca*. Sudionici koji se prijavljuju mogu sudjelovati u više radionica vodeći računa da za neka oglavlja treba više sati. Sudionici će biti raspodijeljeni po grupama. Za zavijanje u konđu i povezivanje marame, organizator osigurava modele. Seminar će biti održan u etno kući *Didina kuća*, a bit će završen prezentacijom urađenoga uz kulturno-umjetnički program u *Didinoj kući*. Kotizacija za polaznike seminara za 5. i 6. rujna je 100 kuna (oko 1.600 dinara).

Zainteresirani se mogu javiti udruzi *Tragovi Šokaca iz Bača* radi detaljnog uputstva. Kontakt telefon je: 063/105-25-12.

Nova knjiga: Miroslav Slavko Mađer, *Posthumna 4.*

Reprezentativni izbor iz posthumne ostavštine

Početkom kolovoza 2019. godine iz tiska je izašla četvrta knjiga *Izabranih djela Miroslava Slavka Mađera*, prirediteljice dr. sc. **Hrvojke Mihanović Salopek**, a u zajedničkoj nakladi Društva hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Projekt je započeo za života Miroslava Slavka Mađera 2014. objavljivanjem *Izabranih pjesama*, a završen je u srpnju 2019. četvrtom knjigom nazvanom *Posthuma IV*.

Poštivanje piščeve volje

U četvrtoj knjizi *Izabranih djela Miroslava S. Mađera* nalazi se reprezentativni izbor iz autorove posthumne ostavštine, priređen po metodi kritičkog izdanja sabranih ili izabranih djela koje je u Zavodu za povijest hrvatske književnosti kazališta i glazbe HAZU prvobitno utemeljio **Dragutin Tadijanović**, još jedan značajni pjesnik i književni znalac slavonskog podneblja. »Takav način priređivanja podrazumijeva da priređivač poštuje posljednju piščevu volju, tj. pjesnikov jezik i književni izraz ostaju izvorni i netaknuti, a ispravljaju se jedino pravopisne ili prepisivačke omaške. U Mađerovom slučaju u pretežitom dijelu građe naišla sam na pjesme koje je autor dao prepisati tajnici na računalo, ali pored toga te iste pjesme bile su sačuvane i u daktilografskom ispisu (tipkopisu) koje je sam autor prepisao pisačom mašinom, a potom na nekima od njih izvršio i rukopisne ispravke stihova i time napravio nove varijante pjesama. U ovoj četvrtoj knjizi nalaze se unutar Mađerove ostavštine tri složene zbirke pjesama koje nalazimo paralelno u računalnom ispisu i tipkopisu s naknadnim autorovim ispravkama: *Stari hram*, pjesme za odrasle, nastao u Zagrebu 2013. 3; *Kao (Usputne minijature)*, neobjavljeni ciklus pjesama nastao 2014.; *Radosnice, stihovi i priče za mlade i najmlađe*, neobjavljena zbirka nastala 2013.-2014. Pored toga u potonjem dijelu knjige nalazi se pjesničko dopisivanje (pojedino je objavljeno u periodici, a drugi dio je ostao u rukopisnoj korespondenciji). Zatim u završnom poglavlju imamo i nepoznati izbor iz pismohrane u kojem možemo pratiti kako je u mladim danima Miroslav S. Mađer pisao pisma svojoj tadaš-

njoj djevojci, poslije supruzi **Mariji Mađer**, a oblikovao ih je u stihovima ili kao pjesme u prozi. Budući da danas zbog uporabe mobitela i e-mail dopisivanja klasični oblik pisma sve više nestaje, ova privatna korespondencija strukturirana u pjesme s parcijalnom upotrebom rime odražava jedan lijepi, profinjeni, romantični način međusobne komunikacije, a i književne mikrostrukture koju ćemo sve manje ili možda nikako susretati u okviru današnje književnosti. Uz korespondenciju uvrstili smo i nekoliko Mađerovih posveta u kojima pjesnik izražava svoju odanost i zahvalnost supruzi Mariji na njenoj trajnoj podršci prema njegovom svijetu poezije. Naposljetku, pružili smo i zanimljivu faktografsku građu iz fo-

to-arhiva Miroslava S. Mađera u kojoj se očituje kronološki putopis kroz razdoblja pjesnikova života, njegova pjesnička djelatnost, ali i brojna druženja s književnicima i umjetnicima njegova vremena«, navode priređivači knjige.

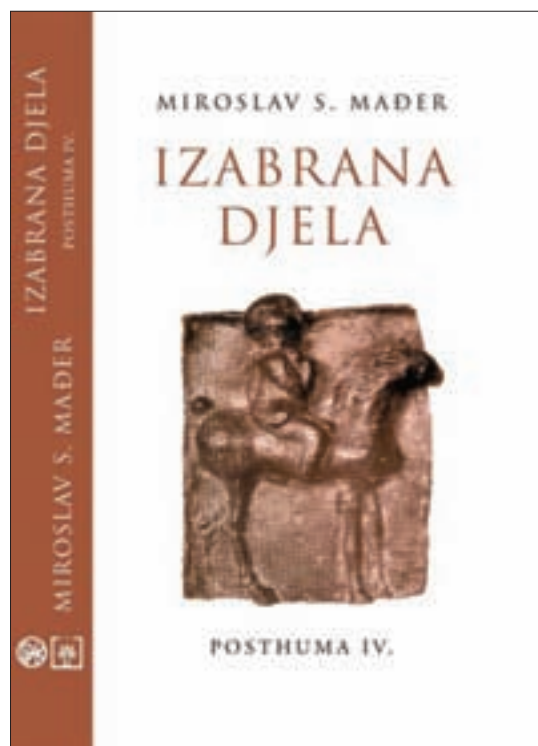
Završne varijante

Prirediteljica dr. sc. Hrvojka Mihanović Salopek uspjela je postupcima komparacije i kolacioniranja doći do završne izborne Mađerove varijante pjesme, poštujući sve autorove rukopisne intervencije u tipkopise ili kompjutorske prijepise. Pored toga nastojala je kritičkom objektivnošću, uživljavanjem u posthumne pjesme i valorizacijskim uvidom u cjelinu opsežnog Mađerova tiskanog opusa izabrati samo one pjesme koje ga prezentiraju na uspješnoj razini koju je pjesnik tijekom književnog rada već zadobio, kako u književnokritičkoj valorizaciji, tako i u pregledu suvremene hrvatske

književne povijesti.

Miroslav S. Mađer rođen je 1. VII. 1929. u Hrtkovcima. Srednje ime Slavko uzeo je kao trajan spomen na istoimenog, rano preminulog brata (1922.-1946.). Umro je 14. kolovoza 2015. u Zagrebu. Priznati je i nagrađivani hrvatski književnik, najpoznatiji po svom pjesničkom opusu. Njegova pjesma *Pjevat će Slavonija*, neslužbena je slavonska himna.

(www.culturenet.hr)

Deveti saziv umjetničke kolonije *Stipan Šabić* na Paliću

Likovna djela kao svjedočanstvo o susretu

Kolonija je okupila jedanaestero akademskih likovnih umjetnika iz Srbije, Hrvatske, Rumunjske, Austrije i Slovenije. Osim slika, fundus ovogodišnjeg saziva čine i grafike te skulpture

Vojvodina je poznata po likovnim kolonijama, a toj bogatoj tradiciji prije devet godina pridružila se i Međunarodna umjetnička kolonija *Stipan Šabić*, koju u spomen na ovog subotičkog likovnog umjetnika i pedagoga iz redova hrvatske zajednice organizira Hrvatska likovna udruga *Croart* iz Subotice.

I ove godine kolonija je održana na Paliću. Sjedište kolonije bio je restoran *Mala gostiona*, a rad umjetnika trajao je od 12. do 17. kolovoza. Ovogodišnji, deveti po redu, saziv kolonije okupio je jedanaestero akademskih likovnih umjetnika iz Srbije (**Olga Đorđević, Marija Aleksić, Ana Fafulić i Nera Pletikosić**), Hrvatske (**Zvezdana Jembrih i Mato Turić**), Rumunjske (**Ioan Horvath Bugnariu i Corina Horvat Bugnariu**), Austrije (**Barbara Brigola i Kristina Viera Wolf**) i Slovenije (**Irena Gajser**).

Slike, grafike, skulpture

Na koloniji je nastalo više od 20 djela koja će obogatiti fundus te likovne manifestacije. Osim slika, koje standardno čine najveći broj nastalih djela, među izloženim radovima na zatvaranju

kolonije mogle su se vidjeti i dvije grafike (litografije) kao i dvije skulpture. Inače, ovo je prvi puta da je na koloniji sudjelovao jedan akademski kipar (u pitanju je Mato Turić iz Hrvatske).

Ocjenjujući kvalitetu nastalih djela, povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović** kaže kako je ovaj, deveti saziv na razini prijašnjih, a da se izdvaja proširenjem u medij kiparstva.

»Slike i ovoga puta čine okosnicu produkcije. Dosta motiva je s ove lokacije, s Paličkog jezera, nešto su motivi grada Subotice i subotičke secesije, ima i pejzaža... U pitanju je figurativno slikarstvo, uz par apstrakcija. Kvaliteta radova je solidna, drži se neki standard prijašnjih godina, jedino je primjetno manje tzv. slobodnih tema, uglavnom se autori drže lokalne tematike«, pojašnjava Kopilović.

Rastakanje motiva

Likovna umjetnica i izvanredna profesorica na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu Zvezdana Jembrih drugi puta je bila gošća ove kolonije. Na Paliću je naslikala četiri rada, četiri

tzv. mrtve prirode u tehnici ulja na platnu. U pitanju su klasična tema i tehnika, ali u jednom suvremenijem likovnom izričaju.

»Moje 'mrtve prirode' su uvijek pomalo i uznemirujuće, jer govore i o ekspresiji tih motiva, o današnjem svijetu koji nije nimalo ni staložen, niti dekorativan. U mojim radovima se motiv rastače, on je mimo opisanog. U času kada se sraz mira i nemira na platnu zaustavi i sklopi, napuštam svoje djelo i prepuštam ga gledateljima, onima koji će doći«, pojašnjava Jembrih.

Za koloniju *Stipan Šabić* kaže kako je specifična oaza mira, kao i prilika za komunikaciju i kontemplaciju.

»Mi smo i individualna i društvena bića. Stoga nam treba šutnja ili samostalna šetnja po prirodi, osluškivanje prirode, ali s druge strane i druženje s drugima. Kolonije su po sebi odmaknute od svakodnevice. Svi smo mi tu došli s različitih strana i nekako se u tjedan dana s različitim energijama sklopili u cjelinu, a kao rezultat ostaju naši radovi. Ovdje se govorilo devet jezika, što je veliko bogatstvo, a ponekad smo se jednostavno razumjeli putem smijeha ili likovnog jezika koji je čudesan, u kojem se različitosti spajaju. Tu na Paliću dosta sam razmišljala i o ekološkim pitanjima, o prijetnjama po krhkost ove paličke oaze, ovog mikrokozmosa«, kaže naša sugovornica.

Palić kao ptica

Kristina Viera Wolf iz Austrije je na koloniju *Stipan Šabić* stigla preko nacionalne austrijske udruge slikara i umjetnika. Inspiraciju za jednu od svojih slika na Paliću je našla u jednom drugom umjetničkom radu, poznatoj skulpturi *Ptice* **Ane Bešlić** koja krase šetnicu pokraj jezera.

»Organizacija kolonije je odlična, imali smo zaista dobre uvjete. Iznenadila sam se kada sam vidjela arhitekturu ovdje na Paliću, sličan je stil kao kod nas u Austriji, samo je to mađarska varijanta secesije. Veoma mi se dopada. Na slici s motivom ptice, koja je inspirirana jednom paličkom skulpturom, pokazala sam kako želim da Palić poput ptice poleti, da se razvija i u turističkom smislu«, kaže ova austrijska umjetnica.

Doprinos likovnom životu

Govoreći u ime organizatora, predsjednik HLU *Croart* **Josip Horvat** je još jednom podsjetio kako se ovom kolonijom želi obogatiti kulturni i likovni život ovdašnjih Hrvata, ali i Grada Subotice u kojem ta udruga djeluje.

»Želja nam je da svake godine kolonija na spomen **Stipanu Šabiću** biva prepoznata kao sastavni dio umjetničkog života Subotice, da je građani očekuju i posjećuju. Kao svojevrсна uvertira u proslavu Dana grada koji je 1. rujna. Ovogodišnji sudionici su u stvaralačkom smislu dali sebe, a njihova djela će trajno svjedočiti o ovom susretu«, kaže Josip Horvat.

Izložba nastalih djela bit će priređena iduće godine, u sklopu *Noći muzeja*. Isto tako, iduće godine očekuje se prvi značajniji jubilej kolonije *Šabić*, prvih deset godina, a tim povodom planira se i retrospektivna izložba.

Održavanje devete kolonije *Stipan Šabić* financijski su pomogli Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske i Grad Subotica.

D. B. P. / Foto: PhotoZolla

Hrvatski kipar Mato Turić sudjelovao na Umjetničkoj koloniji *Stipan Šabić* u Subotici

Prepoznatljiva jedra od kamena

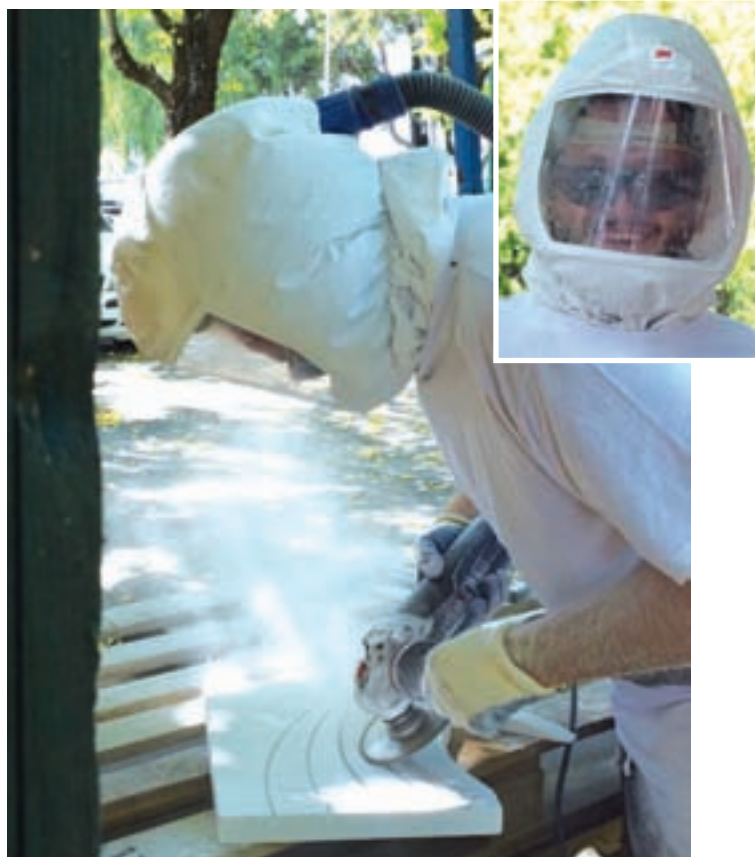
Mate Turić, poznatiji pod umjetničkim imenom **Mata CROata**, 32-godišnji je hrvatski kipar. Iako relativno mlad, uspio je steći popularnost svojim stilski prepoznatljivim skulpturama jedara i jedrenjaka. Osim jedara izrađuje i jahte, te sakralne skulpture. Prem mišljenju likovne kritike, ovaj autor »oprostoruje reljef ističući jak simbolizam te s malo postiže puno«.

Turić je iz Vrbovca kraj Zagreba. Završio je srednju Klesarsku školu u Pučišćima na Braču, te potom kiparstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Širokom Brijegu. Uglavnom oblikuje skulpture manje i srednje veličine, ali ponekad radi i spomenike od oko dva metra. Autor je nekoliko kamenih jedrenjaka koji se nalaze u javnim prostorima. Radio je i na restauraciji zagrebačke katedrale. Član je Hrvatskog društva likovnih umjetnika, a imao je preko 40 samostalnih izložbi u Hrvatskoj i inozemstvu (Slovenija, Austrija).

Simbol putovanja i slobode

Mata CROata je nedavno boravio u Subotici, kao jedan od sudionika Umjetničke kolonije *Stipan Šabić*. Zatekli smo ga u radu na otvorenom, iza *Male gostine*, s fleksom u rukama i zaštitnom maskom na glavi koju koristi kako ne bi udisao prašinu pri obradi kamena. Rad u kamenu nije lak, taj se materijal sporo obrađuje i zahtjeva puno strpljenja. Uz suvremeni fleks, Turić koristi i tradicionalno dljeto. Radi s poznatim bračkim (od kojeg su primjerice sagrađene **Bijela kuća u Washingtonu** ili **Dioklecijanova palača u Splitu**) i prilepskim kamenom.

Govoreći o svojem radu, ovaj kipar ističe kako je jedro simbol putovanja i vječnosti. Također i slobode, prostranstva, povezivanja.

Jedra su na neki način i naš život, jer, kako dodaje, nikad ne znamo gdje će nas život odvesti.

A na Paliću, tema jedara se sama nametnula. Ovdašnji jedriličarski klub osnovan je daleke 1897. godine, tradicija jedrenja je tu duža od stoljeća.

»Poveznica svakako postoji, tu nam je jezero, tako da su jedra aktualan motiv«, kaže naš sugovornik.

Da se zna od kuda sam

Sudjelovao je na više kolonija, a kolonija *Stipan Šabić* mu je jedna od najboljih po uvjetima koje pruža umjetnicima.

»Čast mi je biti ovdje. U krugu darovitih i iskusnih kolega sam, osjećam se kao doma, imam što naučiti od njih«, kaže on.

Iako se odgovor i sam nazire, na naše pitanje – otkuda ono CROata u njegovom umjetničkom imenu, Mate kaže:

»To sam dodao da se u svijetu zna od kuda sam. Svugdje u svijetu znaju da je CRO Hrvatska, to vidite kada pratite sportska događanja. Nisam prvi, i neki drugi umjetnici su ranije dodavali naziv Croata svojem imenu, ali nitko nije ono CRO pisao velikim slovima«.

Ovo mu je bilo prvo gostovanje u Srbiji, neki novi kontakti su uspostavljeni, pa tako nakon paličke kolonije planira sudjelovati na Međunarodnom bijenalu umjetnosti minijature u Gornjem Milanovcu.

D. B. P. / Foto: PhotoZolla

Film: *Savršeni stranci* (2016.)

Tama bijelih laži

Najsnažnije u filmu su poruke koje *Savršeni stranci* nose u sebi; jedna od njih svakako je izmijenjena dioptrijska naočala kojom gledamo na svoje najbliže, ali i samospoznaja o vlastitoj ulozi i naivnosti u tom odnosu, a što možda najbolje o(d)slikava upravo uloga Peppea koji od početnog grješnika na koncu izrasta u pravednika

Malo će ljudi priznati – ma i sami pred zrcalom (i to u sebi) – da im dani prolaze u tami bijelih laži nego će se zaklinjati u bjelinu Istine, pa bila ona i najcrnija. Međutim, redatelj **Paolo Genovese** i možda još i više scenaristi **Filippo Bologna** i **Paolo Costella** pronašli su mač koji siječe zamršeni čvor, isprepleten lažima i istinom. Za to im je poslužio film *Savršeni stranci* (*Perfetti sconosciuti*) u kom jedna od sedam glavnih (ujedno i sporednih) likova Eva (**Kasia Smutniak**) negdje na početku izriče rečenicu koja je možda i definicija suvremenog doba: »mobiteli su crne kutije naših života«. Upravo Eva, psihoterapeutkinja, za večerom na koju su pozvali svoje prijatelje (dvoje parova i jedan bez svoje »polovine«) predlaže nešto što je u svakodnevnom životu među odraslim ljudima gotovo nezamislivo: da svi stave svoje mobitele na stol i da svaka poruka ili razgovor postanu javni.

Obično časkanje, uobičajeno za takve prilike, od toga trenutka gradativno se pretvara u strepnju da će na površinu izaći tajne koje se ne tiču samo svakoga ponaosob nego i one koje su isprepletene i njihovim međusobnim odnosima. Naravno, pozivi prijatelja ili uže rodbine u takvim trenucima za onoga kome su upućeni djeluju ne samo spasonosno nego i kao kratkotrajni ključni dokazi da je u njihovom privatnom životu sve čisto i nevino. Ali, čak i tada, upravo domaćica Eva, putem razgovora svog supruga Rocca (**Marco Giallini**) s njihovom tinejdžerskom kćerkom, biva žrtva vlastitog prijedloga da za jednu večer trajno objelodani svoje tajne. Tajne, skrivenije čak i od onih unutar četiri zida, poput smeća u poplavi jedna po jedna isplivavaju na površinu, blateći podjednako sve sudionike ove »igre«, a svaka sljedeća je zapravo povod da posljednji u nizu napadne svog prethodnika koji je – već žigosan ili još neobilježen, svejedno – također upirao prstom u drugoga. Tu se zaista ne zna što je gore, i tko je gori: Lele (**Valerio Mastandrea**), koji svake večeri u određeno doba na mobitel dobija lascivne fotografije »prijateljica« s društvenih mreža ili njegova supruga Carlotta (**Anna Foglietta**), koja zarad virtualnog društvenomrežnog prijatelja ide bez gaćica (i znanja svog supruga); Cosimo (**Edoardo Leo**), koji je u tajnoj vezi s domaćicom Evom dok mu tajnica upravo te večeri otkriva da je trudna s njim ili njegova supruga Bianca (**Alba**

Rohrwacher), koja svom bivšem momku dijeli najeksplicitnije seksualne savjete. I na koncu, tu je i Peppe (**Giuseppe Battiston**), koji se zarad »mira u kući« lažno predstavlja kao prijatelj kojemu je nova djevojka bolesna, krijući istodobno da je u vezi s muškarcem, odnosno da je »froschio« (peder) kako razdraženo naglašava kada se na koncu »to« ipak otkrije. Treba li uopće naglašavati da se ove situacije nadovezuju jedna na drugu kao plod svakodnevnih »obreda« čiju suštinu, ali i slast (zabranjenog voća) čine upravo tajne koje kopaju do egzistencijalnih dubina?

Više je, osim nabrojanih, elemenata koji ovaj film čine jedinstvenim, vrhunskim. Prije svih, to je sama radnja koja svojom jednostavnošću i univerzalnom temom privlači gledatelja od prvog do posljednjeg kadra. Ono što je također u kategoriji izvrsnosti svakako je gluma u kojoj se svaki akter, poput najboljeg suca, nameće upravo svojom savršenom nenametljivošću, te je jednostavno – ne zbog prirode dodijeljenih uloga – nemoguće među njima izdvojiti onog najboljeg ili bar onog »glavnog«. Jedna od posebno privlačnih kvaliteta *Savršenih stranaca* ipak je humor, koji, osim svježine i originalnosti (u ovakvom scenariju, naime, brojne su mogućnosti neočekivanih obrata) ima i amortizirajuću ulogu smanjenja nelagode vlastitog uživanja u bilo koju od opisanih situacija.

Najsnažnije u svemu ipak su poruke koje *Savršeni stranci* nose u sebi. Jedna od njih svakako je izmijenjena dioptrijska naočala kojom gledamo na svoje najbliže, ali i samospoznaja o vlastitoj ulozi i naivnosti u tom odnosu, bilo da smo u poziciji žrtve, bilo grješnika, a što možda najbolje o(d)slikava upravo uloga Peppea koji (dijelom i vlastitom krivnjom) od početnog grješnika na koncu izrasta u pravednika, jer se upravo njegova ljubav pokazala najnevinijom i neukaljanom.

Recimo konačno i to da su *Savršeni stranci* kod nas proljetos bili prikazani na Radio-televiziji Vojvodine, kao jedan u nizu odličnih filmova koje prikazuje ova kuća, zahvaljujući prije svega sjajnom izboru uredništva filmskog, igranog i dramskog programa. Stoga, ukoliko u bilo kojoj najavi programa naletite na *Savršene strance* – nemojte propustiti priliku da ih upoznate. Možda bolje upoznate i sebe.

Zlatko Romić

Pod okriljem Majke Božje

Na blagdan Uznesenja Blažene Djevice Marije, 15. kolovoza, u istoimenoj crkvi u Zemunu slavljen je sveta misa koju je predvodio apostolski nuncij mons. **Luciano Suriani**, predstavnik Svetog oca **Franje** u Srbiji. Prije euharistijskog slavlja župnik vlč. **Jozo Duspara** obratio se nazočnima, a osobito je pozdravio apostolskog nuncija i njegovog tajnika, srijemskog biskupa mons. **Đuru Gašparovića**, paroha Zemunske parohije **Radu Jovića**, braću svećenike i časne sestre te predstavnike hrvatske zajednice u Srbiji. Ujedno, ovom prigodom nazočne je upoznao s poviješću župe koja se temelji na mjestu stare bogomolje.

»Ova župa će za manje od dvije godine obilježiti 300 godina od kada je 1721. obnovljena i od tada djeluje pod okriljem Blažene Djevice Marije«, kazao je vlč. Duspara.

Župa se ponosi stoljetnim doprinosom lokalnoj zajednici, čuvanjem katoličke vjere, iako je prolazila kroz teška vremena. Pridonosila je i povezivanju naroda koji žive u Zemunu. Ta povezanost se kroz povijest očituje dobrim odnosima s drugim vjerskim zajednicama koje su ovdje živjele i danas žive. Na kraju svog izlaganja vlč. Duspara je obećao da će skupa s vjernicima graditi mostove dobrih odnosa, očekujući također da u svakom momentu katolici budu vrjednovani kao ravnopravni građani.

Mons. Suriani se zahvalio domaćinima i podsjetio nazočne da je ovo najveći Marijin blagdan. Podsjetio je da kršćanske zajednice svuda na svijetu žive poseban odnos s Marijom i toliko je naslova koji joj se pripisuju. Sama Marija u epizodama iz evanđelja ljude vodi k Isusu. Ona je Majka Sina Božjega. Ona u podnožju križa postaje i našom Majkom, istaknuto je.

Ujedno ovim slavljem obilježena je i 40. obljetnica svećeništva vlč. Joze Duspare, na čemu su mu čestitali i sam nuncij, kao i biskup Gašparović, te drugi svećenici i nazočni vjernici.

Zbor *Sveta Cecilija* dao je svoj doprinos da svečano euharistijsko slavlje bude dostojno upotpunjeno prigodnim pjesmama, jer se kaže, tko pjeva – dvostruko moli.

Ovom prigodom je vlč. Duspara čestitao s. **Ozani** 60 godina redovničkog života, koja je iz Maribora došla ukrasiti crkvu za ovo slavlje.

Ovom svečanom slavlju nazočili su i predstavnici diplomatskog kora te političkoga, kulturnog i vjerskog života u Srbiji.

Lj. Crnić

Slavlje u duhu jubileja

Upetak, 16. kolovoza, na blagdan sv. Roka, euharistijskim slavljem svečano je proslavljen blagdan sv. Roka u Srijemskoj Mitrovici. Euharistijsko slavlje je predslavio srijemskomitrovački župnik, mons. **Eduard Španović**, uz koncelebraciju vlč. **Ivice Zrna**, pastoralnog suradnika u Srijemskoj Mitrovici.

Sv. Rok je zaštitnik grobljanske kapele na srijemskomitrovačkom katoličkom groblju. Stoga ovo slavlje ima osobit značaj za srijemskomitrovačke katolike, koji se svake godine rado okupljaju kod ove kapele, kako bi dali slavu Bogu, te se zagledani u grobove svojih predaka spomenuli prolaznosti ovozemaljskog života.

Iako je zaštitnik srijemskomitrovačke župe sveti Dimitrije, đakon i mučenik, sv. Rok je u ovoj župskoj zajednici od davnina prepoznat kao katolički specifikum. Prema kazivanju starijih župljana, na ovaj dan dolazili su gosti, a obitelj se okupljala u zajedništvu stola. Zajednički bi odlazili na crkveno slavlje, a sve je odisalo ambijentom svečanosti.

Posebnost ovogodišnje proslave Rokova je jubilej 20 godina župničke službe srijemskomitrovačkog župnika, mons. Španović.

ća. Upravo na Rokovo, 16. kolovoza 1999. godine, postao je župnikom u Srijemskoj Mitrovici. Stoga je ova proslava bila ujedno i podsjetnik na taj događaj kao i prigoda za zahvalu na proteklih 20 godina službe.

Na koncu euharistijskoga slavlja, mladi predstavnici srijemskomitrovačke župe sv. Dimitrije, odjeveni u narodne nošnje čestitali su jubilej.

I. Z.

Proštenje na Bunariću

23. kolovoza – pobožnost križnoga puta u 19 sati

24. kolovoza – bdijenje sa svijetlacima u 19 sati

Proštenje

25. kolovoza – misa za hodočasnike pješake u 6.30 sati (dvojezična)

– biskupska misa u 8 sati (mađarski)

– biskupska misa u 10 sati (hrvatski)

– misa za bolesnike i djelatnike Caritasa u 16 sati (dvojezična)

.....

**Misli sluga Božjega
o. Gerarda Tome
Stantića – iz knjige
Božja blizina**

* Isusa nasljedovati u svojim poslovima. Proklet Božji posao tko ga nemarno vrši. Bogu ne treba tko nije ni hladan, ni vruć!

* Tko ništa ne trpi u velikoj je opasnosti.

* Tvoja jedna riječ vrijedi više nego sav svijet! Što govoriš, što činiš!

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Uska vrata vode do spasenja

Svatko u sebi nosi dilemu hoće li se spasiti ili ne, je li to zavrijedio na ovome svijetu, hoće li mu se Bog smilovati i u konačnici spašava li se većina ili tek oni koji su se istakli svojim gotovo svetim načinom života. No, to nisu pitanja koja muče samo suvremenog čovjeka, ona su oduvijek pratila vjernike, pa tako i evanđelist Luka bilježi kako je jednom netko pitao Isusa: »Gospodine, je li malo onih koji se spasavaju?« (Lk 13,23).

Kako a ne koliko

Za vrijeme svoga javnog djelovanja ljudi su često Isusu postavljali pitanja o stvarima koje su mučile brojne vjernike. On im je davao odgovore, ali ne uske i konkretne, nego je svako takvo pitanje koristio kao priliku za pouku okupljenom puku. Tko je postavio ovo pitanje o broju onih koji se spašavaju ne znamo, evanđelist nije zapisao, zato što to na koncu nije ni bitno. Važan je Isusov odgovor koji nas upućuje na to kako do spasenja doći. On ne odgovara izravno na upit nepoznatog čovjeka, jer ni onaj tko pita niti itko drugi ne bi imao koristi od konkretnog broja ili postotka spašenih. Poanta nije u tome spasi li se puno ljudi. Da je odgovor takav, to bi kod mnogih izazvalo pogrešno mišljenje da se za spasenje ne treba potruditi, jer ga je bez velike muke lako ostvariti, kao što bi odgovor da je takvih malo mogao izazvati pesimizam i uvjerenje da se ne isplati truditi jer su šanse male da se ono može postići. Dakle, vjerniku uopće nije potrebno da sazna koliko se ljudi spašava nego kako ljudi mogu postići spasenje, što je velika razlika. Zato Isus zaobilazi konkretan odgovor, već ih poučava.

On slušateljima daje do znanja da spasenje može ostvariti svatko, ali da se za to treba potruditi, a nije lako, jer se čovjek ne spašava željom nego djelima. Naravno, to nikako nije u suprotnosti s Božjom ljubavlju i milosrđem. On ljubi svakog čovjeka, njegov Sin Isus umro je za sve, ali Bog čovjeku spasenje ne nameće nego nudi, a čovjek je slobodan prihvatiti ili odbiti.

Teži put je pravi put

Da je put k spasenju zahtjevan i težak otkrivaju nam i sljedeće riječi: »Borite se da uđete

na uska vrata« (Lk 13,24). Isus ne moralizira, niti obeshrabruje. On pred ljude stavlja izazov, a taj je postaviti spasenje za cilj kojemu treba težiti. Uska vrata su simbol za težak način ostvarivanja zacrtanog cilja u svakoj životnoj prilici. U nekim životnim situacijama, u ovisnosti od našeg odabira i postupanja, do cilja nas mogu dovesti i uska i široka vrata, međutim sa spasenjem nije tako. Jedino uska vrata do njega vode, zato ovom izjavom Isus pred čovjeka stavlja odabir. Čovjek se, naravno, ne želi mučiti. Svatko voli doći do cilja na što lakši način. No, do spasenja nema lakšeg načina. Samo je jedan, onaj težak, pun izazova koji se moraju svladati i kušnji koje je potrebno prevladati.

Bog svakome otvara vrata spasenja i ona su svima jednako uska, a tko će kroz njih proći ovisi o svakome ponaosob. Zbunjuju Isusove riječi da će mnogi kucati, a neće im biti otvoreno: »Pa mi smo s tobom jeli i pili, po našim si trgovinama naučavao!« (Lk 13,26). Ovo nije prijatna nego opomena za sve one prigodne kršćane, koji vjeru žive od Uskrsa do Božića, za one za koje je vjera samo običaj i lijepa ceremonija, kao i za one koji iz Isusovog nauka izabiru što im odgovara, a što im nije po mjeri ignoriraju. Da bismo prošli kroz uska vrata spasenja, moramo dopustiti Bogu da nas odgaja, kao što kaže Poslanica Hebrejima, »Jer koga Gospodin ljubi, onoga i stegom odgaja« (Heb 12,6), kao što čini svaki pravi roditelj. A što je stega? Pa, sve ono čemu nas uči Isus i Crkva. Mnogo toga nam se ne sviđa, teško nam je i naporno, ali sve slušamo i činimo jer ljubimo Boga koji nas ljubi sve do smrti na križu, a kao dar otvara nam vrata raja. Ako je lako, nismo na dobrome putu. Ove riječi su i utjeha za sve vjernike koji zbog svoje vjernosti Kristu trpe, koji ulažu napor da ostanu dosljedni Kristovoj riječi, oni neće ostati iza zatvorenih vrata.

Dokle god živi na ovoj zemlji, čovjek može birati hoće li uzvratiti Bogu ljubav i odabrati ući kroz uska vrata u spasenje ili će odbaciti ponuđeno, jer mu je tako lakše, jer je tako prihvatljivije za ovaj svijet. Koliko imamo vremena za odluku ne znamo, nemojmo je odgađati. Bog želi da se svi ljudi spase, ali nam je prepustio da svatko odluči želi li u ovome svijetu odabrati put spasenja ili ne.

Ana Hodak

Sjećanje na atmosferu ljetnog popodneva u Osoru

Tihi sjaj negdašnje metropole

Vruć srpanjski dan, rano popodne, siesta. Osor. Kameni grad – muzej u čijim me uličicama i trgovima prvi dočekuje brončani hrvatski violinist **Franjo Krežma**, mnoštvo **Meštrovićevih** bronci poput *Žene s harfom* i *Daleki akordi – Djevojka s lutnjom*, poprsje mladića s flautom ispod spomen ploče **Danijelu Marušiću**, utemeljitelju Osorskih glazbenih večeri, monumentalna skulptura **Jakova Gotovca Marije Ujević Galetović** ispred zvonika crkve, djela još mnogih čuvenih hrvatskih kipara na temu glazbe. Nakon takvog dočeka, među antičkim zidinama i utvrdama, na mjestu prve ranokršćanske bazilike, među koloritom renesansnih portala i tragovima antičkih vila, uz onaj unutarnji ushit, znam da se ovaj doživljaj za mene pohranjuje u riznicu vrlo utjecajnih ozračja. Grad se preda mnom otvara i pokazuje mi aleju hrvatskih skladatelja, s bistama **Dore Pejačević**, **Stanka Horvata**, **Borisa Papandopula**, **Igora Kuljerića**, **Stjepana Šuleka**, **Ivana Brkanovića**, zaljubljenika u Osor akademika **Andre Mohorovičića**. Kao grozd su takva mjesta s utkanim stoljećima u svoj krvotok, jer se u svakom vremenu pripajaju bobice novih umjetnika. Tako su svoje radove ovdje ostavili kipari **Marija Ujević**, **Kuzma Kovačić**, **Petar Barišić**, **Nina Horvat**, **Ivan Meštrović**, **Fran Kršinić**, **Vanja Radauš** i mnogi drugi. Ta patinirana umjetnički oblikovana zelena bronca i kameni grad – muzej. Prolazim sa strahopoštovanjem, divljenjem i očara-

nošću i znam da se nalazim na izuzetnom mjestu. Ponovno gledam kip **Franje Krežme** za kojega nema boljega mjesta do na pozadini kamenog zida gotičke crkvice sv. **Gaudijencija** iz 14. stoljeća, zaštitnika Osora. Ispred renesansne katedrale **Marijina Uznesenja** iz 1498. godine **Meštrovićevi Daleki akordi: Djevojka s lutnjom**. Stoljeća šume ovim mjestom, arhitektura u srazu s kiparstvom i glazbom naših dana.

Na piazza, forumu ispred katedrale, s jedne je strane biskupski dvor, s druge muzej, a prostrani trg otječe kalama Osora. Dva su drveta lipe na piazza, ispod jednoga caffè bara *Gaude*. Jedina trgovina ne radi do 18 sati, crkve su zatvorene, muzej također. Dakle, *Gaude*. Popodnevna siesta, poneki strani turist koji se brzo izgubi iz vidokruga, malobrojni gosti u kafeu, po koja mačka lijeno se prošetala, a ispred kuća koje uokviruju trg poneki mališan koga još nije uspjela shrvati ljetna žega. Vrijeme mli, a gdje god pogled padne sve je umjetnost, sve odiše smirenošću vjekova. U osobnoj zbirci atmosfera piazza u Osoru u gluho ljetno rano popodne zauzima visoko i počasno mjesto. U gradu starom 4 tisuće godina, u nekadašnjem biskupijskom sjedištu pogled mi se odmara na pročelju renesansne katedrale iz 1498. godine. Kako moćno izgledaju ti njeni kameni blokovi. S desne strane katedrale je biskupska palača u kojoj je Muzej

Kao grozd su takva mjesta s utkanim stoljećima u svoj krvotok, jer se u svakom vremenu pripajaju bobice novih umjetnika

sakralne umjetnosti. Cijela ta mala povijesna jezgra grada potječe iz 15. i 16. stoljeća. Sjedeći pod lipom pogled mi pada i na Muzej, nekadašnju gradsku vijećnicu u kojemu je i arheološka zbirka, jedna od najstarijih u Hrvatskoj. Zanimljivo je da se tamo čuva i portret prvog rimskog cara **Oktavijana**. Saznajem i da temelji gradskih zidina otkrivaju drevnu povijest čiji tragovi sežu do IX. stoljeća prije Krista, a nedaleko od ostataka gradskih zidina nalaze se ruševine benediktinskog samostana i crkve sv. Petra. A u nekadašnjem samostanu sv. Nikole u Osoru između 1080. i 1082. godine napisan je *Osorski evanđelistar*, prvi hrvatski rukopis s neumama crkvene glazbe koji se danas čuva u vatikanskim arhivima.

Umallo zaboravih podsjetiti i na brončani spomenik hrvatskoj kuni **Belizara Bahorića**. Jer Osor je prvo mjesto u kojemu se trgovalo kunama, to jest kuninim krznom, već 1018. godine. I tako, pod lipom snatrim davnu i bogatu prošlost ovoga minijaturnog mjesta na krajnjem jugu otoka Cresa kojega od otoka Lošinja dijeli nekada prokopani kanal Kavuada. Sada je atraktivno vidjeti i pokretni most koji se dva puta na dan zarotira da bi kanal bio otvoren za prolaz brodicama. A ime Osor, odakle je? Apsoros je njegovo ime, za koje se smatra da potječe od imena antičkog junaka **Apsirta**. Svakako, osorske glazbene večeri su na listi onoga što želim doživjeti, ali rano ljetno popodne u *caffeu Gaude* nema premca.

Nela Skenderović

RECEPT NA TACNI

PURETINA U DRUŠTVU POVRĆA I BOROVNICE

»Degustiranje tradicionalne vojvođanske kuhinje« je bio naziv eventa koji sam markirala po povratku s godišnjeg odmora, i to iz dva razloga. Prvi je svakako nedostajanje tradicionalne kuhinje. Nekako sva ta nazovimo starija jela zahtijevaju više vremena za pripremu, a mi živimo brzo i biramo ne provoditi mnogo vremena u kuhinji. To se mora promijeniti jer je ovo svakako zdravije, a i sigurna sam da postoji neki kompromis, u smislu pripreme namirnica dan ranije. Dok ne smislim još neku olakšicu, prelazim na drugi razlog, a to je ambijent dešavanja ovog eventa, a to je dobro poznati salaš u sjeni dudova. Priznajem, kiša koja je tog dana padala malo me je iznervirala ali nije bila dovoljan razlog za odustati i to je bio pogodak dana.

A na izborniku svega: lovačke šnicle, juha od graška i kopra, gulaš, pogačice s čvarcima, kiflice, puretinu s mlincima, štrudlu s makom, knedle sa šljivama ili gomboce, reform torta, vanilice, još neke čorbe čiji naziv ne znam i sigurno mi je nešto promaklo. I sve je bilo fantastično ukusno.

Moj favorit je bila puretina s mlincima kojoj sam dodala umak od višanja, a danas na tacnu stavljam recept za puretinu s povrćem i umakom od borovnice.

Potrebno: 2 pureća batka / 1 crveni luk / 1 glavica češnjaka / 200 g slatkog od borovnice / 1 mrkva / 50 g maslaca / 1 celer / 1 paškanat / 2 struka majčine dušice / papar / sol / maslinovo ulje

Postupak: Batak skuhati u posudi s malo soli. Tekućinu u kojoj su se kuhali ne bacati nego je iskoristiti kasnije za umak. U tavi zagrijati maslinovo ulje i na njega staviti skuhanu puretinu kako bi se zapekla malo. Dodati čenove češnjaka, listiće majčine dušice i nasjeckan luk, celer, paškanat i mrkvu. Kuhati dok se povrće ne ispirja, a meso ne karamelizira. Sipati crno vino, dodati maslaca i malo promiješati, te dodati slatko od borovnice i 2-3 kutlače tekućine ostale od kuhanja mesa. Kuhati još par minuta.

Ostatak je na lijepom serviranju i finom društvu. Dobar tek!

Gorana Koporan

Broj obrtničkih struka

Nakon prikaza broja obrtnika, vrlo je poučno prikazati povećanje broja pojedinih obrtničkih struka i obrta u Subotici. Vezano i za ovo, mogućnost nam pružaju registracijski popisi i popis iz 1828. godine. Po tome, broj obrtničkih struka u Subotici pojedinih godina bio je sljedeći:

Godina	Broj obrtničkih struka
1720.	5
1748.	12
1765.	14
1771.	22
1775.	27
1786.	38
1796.	34
1804.	38
1816.	44
1828.	46
1834.	50
1847.	50

Ako prihvatimo tvrdnju stručne literature da je u obrtnički razvijenim gradovima u ovom razdoblju broj obrtničkih struka bio između 90 i 100 (Pešta, Budim, Šopron, Temišvar, Novi Sad), a u prosječno razvijenim gradovima između 60 i 80 (Segedin, Arad), onda Subotica spada u obrtnički nerazvijene gradove i može se uvrstiti najviše među veće varošice (palanke) još i 1846. godine, kao što su Baja, Kecskemét ili Makó.

Što se tiče glavnih obrtničkih grana, u Subotici su na prvom mjestu zaposleni u kožarstvu, na drugom mjestu u tekstilnim i krojačkim obrtima, a majstori zanata prehrambene i kemijske struke su na trećem mjestu. U Subotici su najbrojniji bili čizmari i

obučari, zatim ćurčije, a na trećem mjestu krojači. Prilično je upadljiv mali broj zidara u Subotici: 1828. je bilo samo dva zidarska majstora, a 1845. pet. Zaposleni u uslužnom obrtništvo (brijači, vlasnici kupatila, ugostitelji) zauzimaju posljednje mjesto u redoslijedu obrtničkih grana. Tako je 1847. u Subotici bilo samo tri brijača-kirurga.

Većina subotičkih obrtnika radila je u svojoj struci tijekom cijele godine. Na to upućuje i analiza podataka popisa iz 1828. godine. Također, ista ova analiza potvrđuje i činjenicu da je samo fragmentalni dio obrtnika pripadao građanskom sloju. Tako je to bilo i poslije 1828. Između 1834. i 1845. godine od 681 glave porodice koja je stekla građansko pravo u Subotici, bilo je samo 57 obrtnika, što je svega 11 posto. Nadalje, među onima koji su stekli građansko pravo, po zanimanju, pet su bili trgovci (0,73 posto), 31 intelektualci-honoratori (koji ne pripadaju plemstvu – 5 posto) i 18 njih koji su pripadali plemstvu (3 posto).

Prema tome, većina porodica u Subotici koje su stekle građansko pravo bila je iz zemljoradničkih seljačkih redova. A ako uzmemo u obzir da su između 1834. i 1845. godine samo 15 posto novih građana – pripadnika obrtničkog sloja bili sinovi

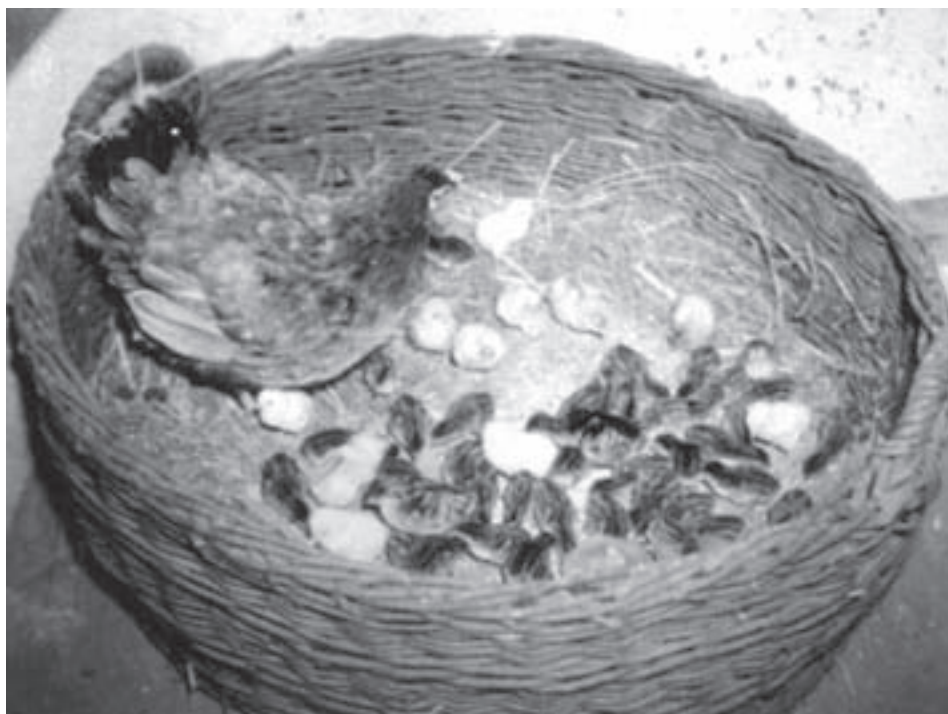
građana, a ostalih 85 posto nisu potjecali iz građanskih porodica mještana, onda ova činjenica upućuje na jačanje materijalnog stanja obrtnika, jer je građanin mogao postati samo onaj stanovnik koji je imao sređeno materijalno stanje i posjedovao kuću. S te točke gledišta, socijalni položaj stanovništva Subotice zaostao je naspram drugih stanovnika slobodnih kraljevskih gradova. Naime, 1828. u Subotici je samo 18 posto glava porodice imalo građansko pravo, naspram drugih slobodnih kraljevskih gradova Ugarske gdje je taj prosjek bio 30 posto.

Atila Dunderski

Neka priđe tko smije

Među neobičnim starim fotografijama vrlo rijetko se nađu one na kojima nisu ovjekovječene osobe. Upravo jedna takova tema je današnje priče. Autoru ovih redaka ponudio ju je još prije desetak godina jedan od susjeda, **Antun Šokac**, koji ni sam nije znao kako se stvorila kod njega na tavanu, u kutiji s još dvadesetak prilično dobro očuvanih, uvezanih upredenim konopljanim koncem. Na poledini je vidljiva zabilješka: travanj 1952. Prije pola stoljeća i više beštelovanja su bila rijetka, najčešće vezana za svadbe i događanja slične važnosti. Trebalo je takovu fotografiju sačuvati, na poledinu pribilježiti događaj, sudionike i, svaka-ko, datum nastanka. Kako je fotografija bila neka vrsta luksuza, a nije baš svako mjesto imalo ni fotografa i kako se puno toga trebalo poklopiti, prava je slučajnost i sam nastanak ove snimke. Prije svega, baš u vrijeme kad su ovi pilići izleženi i pokupljeni u pleteni košar pun slame, s jednom od kvočaka, onom za koju gazdarica procijeni da će najbolje čuvati piliće; trebalo je da u selo naiđe fotograf iz drugog mjesta i, koje li slučajnosti, sretne se s gazdom kuće u kojoj je fotografija nastala. »Moji su bili sitni paori. Otac je obrađivao zemlju, imao je sedam-osam lanaca, par konja i nekoliko zaprežnih strojeva. Majka je, u sezoni radova, redovito išla s njim u polje, a u kući je vodila brigu o peradi i o povelikom povrtnjaku. Iz djetinjih dana se sjećam kvočki s pilićima poput ovih na fotografiji. Imali smo veliko, paorsko dvorište, puno peradi. U nevelikoj štali držali smo kravu muzaru, par konja, ždrijepca i kobilu, u jednom svinjcu krmaču, u drugom sedam-osam svinja u tovu. Znam da smo zimi za sebe klali dvoje, ostali su bili za prodaju. Otac bi se radovao kad bi se kobila oždrijebila ili krava otelila, isto tako i kad bi se krmača oprasila, to su u perspektivi bili izvanredni novci za kućni proračun. Perad smo držali u povelikom broju. Znam da je otac uvijek govorio kako je to, uz mlijeko koje svakog dana pomuze, majčino carstvo i kako ona treba raspolagati novcima koje se zarade od njih. Patke, guske i purice nosile su jaja u jazbinama koje bi sebi napravile u kamari slame, ispod drnjaka, ili u štali. Ta jaja nismo sakupljali, ostajala bi u gnijezdu dok se patka, purica ili guska ne bi rasjele, pa bi se nakon određenog vremena iz njih izlegli mladunci. Kvočka bi ih izvela na dvorište i tamo bi se nastavljao obiteljski život. Jaja od kokošaka, koliko se sjećam, bilo je u povelikom broju, majka i starija sestra svakodnevno bi ih skupljale i odlagale u jednu pletenu košaru. Subotom bi se prodala u obližnjoj trgovinskoj radnji. Upravo jaja, uz mlijeko koje bi se svakodnevno prodavalo kod kuće, osiguravala su stalni prihod, koji se koristio za kupovinu kućnih potrepština.

Majka je vodila brigu i o obnovi kokošjeg jata u dvorištu. Kako bi se koja kokoška raskvocala majka bi ju nasađivala u već pripremljeno gnijezdo na 13 do 17 jaja. Pilići bi se izlegli za tri tjedna. Ne znam jesu li se kokoške u to vrijeme ranije raskvocavale, ili su zime dulje trajale, jedino se sjećam da smo nerijetko prvoizležene piliće s kvočkom držali u košaru punom slame, pod krevetom u pridnjoj sobi. Dešavalo se i da majka pokupi izležene piliće iz dva do tri gnijezda, s njima u košar stavi jednu kvočku

i dok malo ne porastu i blago opernate, drži ih pod krevetom u pridnjoj sobi. Neugodni mirisi bi se brzo počeli širiti iz košara, ali majka je bila nemilosrdna, koliko puta nam je znala reći, pa da, sad vam smrdi, a kad bude na valjušćice, mirisat će vam! Htjeli-ne htjeli, morali smo to pretrpjeti, a kad bi pilići bili stari oko mjesec dana, pustila bi ih skupa s kvočkom na dvorište. Na taj način bi se, kontroliranim leženjem, za narednu sezonu formiralo novo kokošje jato«, opisao je tada jednu od svojih obiteljskih crtica Antun Šokac. Dodao bih, za djecu su kvočke bile i opasne. Itekako su znale uporabiti oštar kljun ukoliko bi netko htio uzeti i pomaziti pile. Stari ljudi kažu da je nekada bilo slučajeva i da poneko dijete čak ostane bez oka. Danas se pilići najčešće legu u inkubatorima. Nema više kvočaka u košaru ispod kreveta u pridnjoj sobi. Doduše, nema ni puno kuća u kojima je sačuvana pridnja soba. A mlado, pravo domaće pile na valjušćice s novim, mladim graškom, uzgojenim u vlastitom povrtnjaku, sve je rjeđe na trpezama čak i u ruralnim sredinama. Poput ovakvih fotografija i po koje pričiće uz njih, ostaju svjedočiti o davno pro- hujalim vremenima, ostalih jedino u sjećanjima baka i djedova.

Ivan Andrašić

Ljetovanje u Novom Vinodolskom

More, sunce i mi

Sredinu kolovoza ove godine najviše su čekali učenici četvrtih i petih razreda koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, kao i njihovi vršnjaci koji izučavaju predmet *Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture*. Razlog je vrlo jednostavan: njih stotinu ljetovalo je u odmaralištu Crvenog križa Grada Zagreba u Novome Vinodolskom od 12. do 19. kolovoza.

Villa Rustica bila je tjedan dana dom učenicima iz osnovnih škola: *Ivan Milutinović* iz Subotice i *Male Bosne*, *Vladimir Nator* iz Đurđina, *Matko Vuković* iz Subotice, *22. oktobar* iz Monoštora, *Moša Pijade* iz Berega, *Bratstvo-jedinstvo* iz Bezdana, *Ivan Goran Kovačić* iz Sonte, *Ivo Lola Ribar* iz Plavne i *Aleksa Šantić* iz Vajske.

Za starije učenike, koji su prijašnjih godina uživali na ovome mjestu, dobro je poznato kako je ovdje svake godine odlično organiziran program. Tako su djeca svaki dan počinjala tjelovježbom, a nizale su se brojne aktivnosti. Za neplivače je organizirana škola plivanja, a oni iskusni okušali su se i u skokovima u more.

Tijekom sedam dana boravka na moru djeca su imala brojne radionice, sportska i plesna natjecanja, karaoke, te igre bez granica. Kako bi se što bolje upoznala s gradom, organizirana im je i vožnja vlakom kroz centar grada. Večeri su bile rezervirane za druženja i zabave, a posjetili su i lokalnu manifestaciju *Ružica Vinodola*, gdje su djecu iz Vojvodine posebno pozdravili.

Vožnja brodom do otoka Krka i kupanje na tamošnjoj plaži zasigurno će mnogima ostati u lijepom sjećanju.

Tjedan dana na moru brzo prođe, no prijateljstvo koje se učvrstilo, kao i lijepe uspomene, ostaju zauvijek.

Ž. V.

XII. Etnokamp

Počinja naš tjedan

Dvanaesti *Etnokamp*, kojeg smo već najavljivali, počinje u ponedjeljak, 26. kolovoza. Cijeli tjedan bit će rezerviran za nezaboravno druženje, kao i brojne radionice koje će biti u duhu Božića. Izrađivat će se betlehemske štalice, pleteni (božićni) kolač s figuricama od tijesta, razni ukrasi za bor, a kao i obično neće izostati niti druge radionice poput plesne, glumačke, kuharske, tradicijske...

Kao i svake godine, posljednjeg, petog dana bit će organizirana prodajna izložba dječjih radova nastalih u kampu te završna priredba s početkom u 18 sati.

Već u ponedjeljak u prostorijama Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (Beogradska cesta 31.) od 14 sati okupit će se oko 120 djece, a ove godine na Etnokampu će sudjelovati i djeca iz OŠ *Stjepan Radić* iz Božjakovine (Hrvatska) skupa sa svojim mentorima.

I ove godine organizator Etnokampa je Hrvatska čitaonica na čelu s predsjednicom **Bernadicom Ivanković**, uz logističku potporu Gradske knjižnice iz Subotice.

Bit će ovo sjajna uvertira za početak školske godine.

Vidimo se!

Ž. V.

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

*Srebrna
akcija!*

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morsku obalu ISTRE. Tel: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel: +4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobozdni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupao, tri štale, svinjci, dvije garaže, vlasnik. Tel.: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m², plac 650 m², Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna brojila legalizirana. Informacije na tel/024-546-061.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42a i 73m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 14. 8. 2019. godine nositelju projekta IMLEK a.d. Beograd, Padinska skela, Industrijsko naselje bb, Beograd, je dana suglasnost na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta REKONSTRUKCIJA I DOGRADNJA OBJEKTA PREHRAMBE-NE INDUSTRIJE 36153/1 KO Donji grad, Tolminska br. 10, Subotica (46.064471°, 19.686407°).

Glavni razlozi na kojima se odluka temelji mogu se vidjeti u obrazloženju rješenja koje se u cijelosti može preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-150-2019.pdf

Studija, u kojoj su dane mjere koje je nositelj projekta dužan poduzimati u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja štetnih utjecaja, može se u potpunosti preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-150-2019.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 27. 8. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555785 WWW.TIPPNET.RS

Još jedan spektakl na subotičkom Hipodromu

Slavlje za *Imolu* i Skenderovića

Nakon uspješnih dvodnevni utrka za *Dužijancu*, Konjički klub *Bačka* je položio još jedan ispit, kroz organizaciju 92. izdanja *Srpskog kasačkog Derbija*. Riječ je o tradicionalnim utrkama, najvažnijim u životu svakog kasača domaćeg odgoja, a najviše razloga za radost imao je **Branko Skenderović**, koji je prvi put u »utrci života« prvi prošao kroz cilj i to sa svojom miljenicom, grlom *Imola*.

»Svaka minuta poslije *Derbija* sve mi je draža, tek sam sada shvatio što sam uradio. Prvi put sam vozio u *Derbiju* svoga konja koga smo othranili moj tata i ja. Osjećaj je fantastičan«, komentira Skenderović dojmове o pobjedi.

Na trkalištu u Subotici *Derbi* je okupio deset četverogodih kasača. Četiri grla su kroz dosadašnja izdanja stekla automatsko pravo nastupa, još osam kroz kvalifikacije. U *Derbi* se upisalo jedanaest, jedno grlo je odustalo, tako da je pobjednika valjalo tražiti među deset kvalitetnih kasača. Međutim, poznavatelji kasačkog sporta su odavno suzili grupu favorita na tri: *Alfa Varenne*, *Imolu* i *Saphir AT*, a valjalo je tu dodati Paladina koji je osvajanjem prvog mjesta u kvalifikacijama značajno popravio svoj status.

Prvi *Derbi* trofej Skenderović je osvojio u finišu, a u borbi za titulu bio je s grlom *Alfa Varenne* i **Stanom Pejić Tukuljac**, koji su na kraju osvojili treće mjesto, dok je do drugog mjesta došlo grlo Paladino, s vozačem **Borisom Kečenovićem**. Veći dio utrke na čelu je provelo grlo *Alfa Varenne*, a u okršaj za čelo često je ulazio *Saphir AT*. No, kako se *Derbi* trči na tradicionalnih 2.600 metara, nitko se nije posebno izdvojio iz grupe, a bilo je dovoljno prostora za taktiziranje i nadmudrivanje. Sve je riješeno u posljednjoj fazi utrke. *Saphir AT* je poskočio i tako sebe eliminirao iz plasmana, a u posljednjih 200 metara uslijedio je rasplet. Fantastično je finiširala *Imola*, ispratio je to *Paladino*, a *Alfa Varenne*, vjerojatno i prvi favorit, ostaje na trećem mjestu.

»*Alfa Varenne* jeste bio prvi favorit, *Imola* drugi. Odmah se utrka u stvari vodila između *Alfa Varenne* i moje *Imole*. Meni je bilo bitno da nisam otvoren cijelu utrku i išao sam iza leđa *Alfa Varenne*. U posljednjih 600 metara se utrka razvila, a pred posljednjim zavojem više nije bilo dileme – bio sam siguran da

pobjeđujemo. Poznajem sposobnosti konja, ako je u dobru poziciji, nema šanse da je netko dobije u finišu.«

Nakon *Derbija* i čestitki od najbližih, Skenderović je trofej »srebrnu potkovicu« primio s iskrenim suzama radosnicama. Bila je to najvrjednija nagrada nakon što dvije godine nije mogao voziti kasače. *Imola* je nagrađena tradicionalnim prekrivačem za konja, ali i možda najupečatljivijim priznanjem – lovorovim vijencem oko vrata.

»U ovom sportu sam aktivan od 1999. godine, dakle dvadeset godina. Svakog dana sam s konjima, radio s najboljim konjarima u Subotici, a iskustvo sam sakupljao i u Mađarskoj i Italiji. Od svih dobrih ljudi i poznavatelja ovog sporta sam skupio znanje. Sav trud se isplatio, uvijek mora uloženo da se vrati.«

Kako su *Imola* i Skenderović osvojili i *Probni Derbi*, ako osvoje i *Revanš Derbi*, onda će se moći pohvaliti rijetko viđenom titulom – triplom krunom.

Osim *Derbi* utrke, publika u Subotici mogla je uživati u još deset kasačkih nadmetanja. Jedna od zanimljivijih bila je »brza partija«, koja je također vožena na 2.600 metara. Upravo je u njoj viđen i jedan zanimljiv detalj: jednako radovanje vozača i prvo i drugoplasiranog grla. Pogled na imena vozača otkrio je razlog, prvo i drugo mjesto osvojila su braća **Bojan** i Boris Kečenović.

Naredno okupljanje u Subotici zakazano je za 15. rujan.

D. V.

Rezultati

Rezultati, prva kasačka utrka: Nice Astra (B. Kečenović) 1:20,9, Haley (M. Pantić) 1:21,0, Fantastična (S. Vujković Bukvin) 1:21,9, Danela (M. Oračić) 1:22,9, druga kasačka utrka: Montecatini (B. Mukić) 1:19,2, Hold Oks (I. Karapandža) 1:20,2, Ness Royal (D. Katanić) 1:21,1, Dagmar (I. Vukov) 1:21,6, treća kasačka utrka: Maradona Mar (D. Simić) 1:18,9, Lamentin AT (A. Angyal) 1:19,1, Donita Ferm (V. Pribić) 1:19,2, Marino (B. Kečenović) 1:19,9, četvrta kasačka utrka: Jagersro (B. Kečenović) 1:18,6, Arleta (B. Kečenović) 1:19,7, Morena Lobel (L. Balazević) 1:19,7, Double Trouble (R. Pavkov) 1:19,9, peta kasačka utrka: Pann Keč (D. Katanić) 1:15,6, Hungaria Oaks (B. Kečenović) 1:16,9, Elliot (P. Dulić) 1:17,2, Dea Celeste (S. Šinković) 1:17,4, šesta kasačka utrka: Marko (D. Suknović) 1:20,6, Hercule de Sajan (J. Gabrić) 1:21,2, Bosphorus (B. Mukić) 1:22,5, I Am Best (Randelović) 1:26,4, sedma kasačka utrka, 92. *Srpski kasački Derbi*: Imola (B. Skenderović) 1:20,3, Paladino (B. Kečenović) 1:20,4, Alfa Varenne (S. Pejić Tukuljac) 1:20,6, Fotta Royal (D. Katanić) 1:21,0, Kinder Star (A. Topalov) 1:21,1, osma kasačka utrka: Serial Killer (Bojan Kečenović) 1:20,0, Diablo Boko (Boris Kečenović) 1:20,1, Grumetti (A. Angyal) 1:20,3, Velvet Dancer (B. Mukić) 1:20,4, deveta kasačka utrka: Justice Oaks (M. Radulaški) 1:20,3, Dream Catcher (V. Pribić) 1:20,7, Doroteja SG (K. Szécsenyi) 1:20,7, Lukas (P. Dulić) 1:21,4.

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Pobjeda na startu

SUBOTICA – Nogometaši *Bačke 1901* odlično su započeli sezonu 2019./20. U 1. kolu su na svojem travnjaku, pred tristotinjak gledatelja, minimalcem svladali ekipu *Dunava* iz Starih Banovaca. Domaćini su odlično otvorili utakmicu. Od prvog sučevog zvižduka opsjedali su vrata gostiju, što je rezultiralo prednošću već u 6. minuti. Akciju je započeo **Manojlović** krađom lopte nadomak šesnaesterca gostiju, pri čemu je nepropisno zaustavljen. Opravdano dosuđeni slobodnjak odlično je izveo kapetan **Andić** za ranu prednost, kanije se ispostavilo i konačni rezultat utakmice. U nastavku igra se rasplamsala, probudili su se i gosti. Nakon još nekoliko vrlo ozbiljnih prijetnji Subotičana, od 40. minute inicijativu preuzima ekipa *Dunava*. Obojica vratara su bravuroznim intervencijama sačuvala svoje mreže, pa je prvo poluvrijeme završeno zasluženom prednošću *Bačke*. U nastavku utakmice akteri su prikazali obostrano otvorenu igru, stvarale su se prigode, ali se i promašivalo, a i obojica vratara bila su na visini zadatke. *Bačka 1901* je zasluženno osvojila prva tri boda i potvrdila najavu za juriš na lidersku poziciju. U narednom kolu Subotičani će gostovati u Kuli kod *Hajduka 1912*.

Pobjeda u finišu

SOMBOR – Juriš na lidersku poziciju najavili su i Somborci. Pred oko 400 gledatelja *Radnički 1912* je na svojem travnjaku s dva pogotka u finišu utakmice slomio otpor ekipe *Vojvodina 1928* iz Perleza. U prvom poluvremenu igralo se obostrano žestoko, a rijetke prigode ostale su nerealizirane, zahvaljujući nepreciznosti napadača obiju ekipa, ali i snalažljivosti obojice vratara. Nakon odmora domaćini su pojačali pritisak, uporno pleli mrežu oko vratara gostiju, a u 70. minuti došli i u toliko željenu prednost. U brzom i opasnom napadu **Antunić** je srušen u kaznenom prostoru Perležana, a siguran realizator opravdano dosuđenog penala bio je igrač utakmice **Knežević**. Točku na i stavio je agilni **Bošković** minutu prije posljednjeg sučevog zvižduka. U narednom kolu Somborci će gostovati kod OFK *Vršca*.

Vojvođanska liga Sjever

Pobjeda s bijele točke

TAVANKUT – Na otvaranju prvenstvene sezone *Tavankut* je pred oko 500 gledatelja ugostio vrlo solidnu ekipu *Crvenke* i rezultatom 2:1 (1:0) osvojio prve bodove. U prvom poluvremenu inicijativu su imali domaćini, stvorili su nekoliko ozbiljnih prigoda, a u prednost su došli tek 5 minuta prije polaska na odmor. Igrač utakmice **Vizin** oštro je šutirao s 25 metara, a lopta je završila u samom kutu iza nemoćnog vratara *Crvenčana*. Samo dvije minute kasnije **Vojnić** iz idealne prigode nije uspio podvostručiti prednost. Sa svega 5 metara šutirao je preko greda. U nastavku gosti su zaigrali agilnije, a nakon greške obrane domaćina, u 58. minuti su uspjeli i poravnati, a nekoliko minu-

ta kasnije propustili su idealnu prigodu za potpuni preokret. Vjerojatno je to bila dobra opomena za *Tavankučane*, koji u nastavku preuzimaju inicijativu, što je rezultiralo i penalom u 71. minuti. U izglednoj situaciji u kaznenom prostoru *Crvenčana* srušen je **Vojnić**, a siguran realizator s bijele točke bio je **Vizin**. Nakon dvije minute isključen je i jedan gostujući nogometaš, pa su domaćini bez velike muke utakmicu priveli kraju i osvojili prva tri, itekako značajna boda. U narednom kolu *Tavankut* će gostovati u Somboru kod ekipe *Radničkog*.

Kobnih sedam minuta

TURIJA – Na gostovanju u Turiji, pred stotinjak gledatelja, somborski *Radnički* je poražen rezultatom 3:0 (3:0) u svega sedam minuta prvog poluvremena. Nakon prvog pogotka domaćina u 33. minuti, igrači *Radničkog* su djelovali potpuno izgubljeno, pa su uslijedili i šok zgodici u 35. i 40. minuti. Tako je *Mladost* krunisala bolju igru u prvom poluvremenu, a ispostavilo se da je postignuti rezultat i krajnji. Gosti su u nastavku igrali znatno odlučnije, uspostavili su potpunu ravnotežu, međutim dobru igru i stvorene prigode nisu uspjeli materijalizirati. Zapucali su čak i penal, **Pavin** je u 55. minutu s bijele točke pogodio greda. U preostalom dijelu utakmice stvorili su još nekoliko ozbiljnih prigoda, međutim, nedostajala im je koncentracija u završnici. U narednom kolu *Radnički* će ugostiti ekipu *Tavankuta*.

Svakom po bod

ČELAREVO – U derbiju prvoga kola, u srazu favorita za osvajanje liderske pozicije vojvođanskog Sjevera, čonopljska *Sloga* je na gostovanju kod dojučeršnjeg trećeligaša ČSK u Čelarevu ostala bez pobjede u posljednjim sekundama meča. Pred tristotinjak gledatelja gosti su bolje otvorili utakmicu, a pogocima igrača utakmice **Peruničića** u 17. i **Čovića** u 25. minuti na odmor otišli s kapitalnom prednošću od dva zgoditka. Nakon odmora domaćini su krenuli na sve ili ništa. Obrana Čonopljanaca popustila je već u 53. minuti i dopustila domaćinima povratak u igru. U preostalom vremenu igralo se ravnopravno sve do posljednje minute i kad su već svi na stadionu bili sigurni da će bodovi otputovati u Čonoplju, domaćini su uspjeli poravnati. U narednom kolu *Sloga* će ugostiti ekipu *Mladosti* iz Turije.

Rutinska pobjeda

APATIN – OFK *Mladost Apa* na startu sezone je na svojem travnjaku, pred dvjestotinjak gledatelja, svladala ekipu OFK *Vrbasa* rezultatom 3:0 (1:0). Domaćini su bolje otvorili utakmicu, stvarali prigode, ali bez realizacije sve do 36. minute, kad je **Rapajić** iz opravdano dosuđenog jedanaesterca zatresao mrežu Vrbasana. U nastavku Apatinci nastavljaju s dominacijom, a prednost je u 58. minuti podvostručio agilni **A. Jovović**. Točku na i stavio je igrač utakmice **Pešić** tri minute prije posljednjeg sučevog zvižduka iz opravdano dosuđenog penala, drugog na utakmici. U derbiju narednog kola Apatinci će putovati u Bački Petrovac, na megdan ekipi *Mladosti*.

Područna liga Subotica

Kao bos po strnjici

ZMAJEVO – Đurđinčani su na otvaranju sezone teško, rezultatom 5:1 (2:1), poraženi od *Obilića* na neugodnom gostovanju u Zmajevu. Prigodu za popravni imat će u narednom kolu na domaćem igralištu protiv prilično jake *Sente*.

Pobjeda na startu

BAJMAK – Na otvorenju nove sezone *Radnički 1905* je na svojem igralištu svladao ekipu *Njegoša* iz Lovćenca s tijesnih 2:1 (1:1). U prvom poluvremenu igralo se ravnopravno, a na odmor se otišlo i uz egal rezultat. U nastavku domaćini su pojačali pritisak, još jedanput zatresli mrežu vratara gostiju, a svoju su uspjeli sačuvati, pa su bodovi ostali u Bajmaku. U narednom kolu *Radnički 1905* će gostovati u Ravnom Selu kod ekipe *Proleter*a.

Područna liga Sombor

Težak poraz na startu sezone

SOMBOR – Na otvorenju nove sezone somborski ŽAK je na svojem igralištu, pred svega pedesetak gledatelja, s katastrofalnih 2:7 (0:5) poražen od *Tvrđave* iz Bača. Izuzetno loše izdanje domaćina u prvom poluvremenu dovelo je ekipu do jednog od najtežih poraza na domaćem travnjaku u klupskoj povijesti. Drugo poluvrijeme kao da je igrala neka nova ekipa ŽAK-a. Domaćini su ulaskom iskusnog **Vidakovića** dobili na stabilnosti, a da nije bilo katastrofalnih grešaka u obrani, mogli su zabilježiti znatno blaži poraz. Zgodici Bačana padali su kao na tekućoj vrpici, strijelci su bili **Nikolić** u 15., 63. i 83., **Gojić** u 25. i 35., **Đenadija** u 42. i **Marčeta** u 33. minuti za *Tvrđavu*, a čast Somboraca spasavali su Vidaković u 75. i **Bačić** u 85. minuti. U narednom kolu Somborci će gostovati u Kulpinu kod istoimene ekipe, a *Tvrđava* u Mladenu kod ekipe *Budućnosti*.

Međuopćinska liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Nova sezona

ODŽACI – Nogometaši *Dunava* iz Monoštora započeli su novu sezonu pobjedom na gostovanju u Odžacima. S dva pogotka golgetera **Balaža** i jednim mladog **Poturice** isprašili su domaću ekipu OFK **Odžaci** s 0:3 (0:1) i najavili uspješnu sezonu. I u narednom kolu Monoštorci će gostovati, otputovat će u Krušić na megdan ekipi *Mladosti*.

Potopljeni novajlija

LIPAR – Novajlija *Stanišić 1920*, svrstan u ovaj rang natjecanja administrativno, odlukom o proširenju lige, već u 1. kolu, na gostovanju u Liparu, katastrofalno je poražen. Domaći *Lipar* slavio je s visokih 6:0 i istaknuo kandidaturu za najviši plasman, a sudeći po kvaliteti i prikazanoj igri Stanišićana, očekuje ih teška borba za opstanak u ovom rangu natjecanja. Prigodu za popravni imat će već u narednom kolu na svojem igralištu protiv *Borca* iz Bačkog Gračaca.

Ivan Andrašić

Atletika

Trijumf mlade Apatinke

SPLIT – Na superfinalu Sportskih igara mladih, održanom proteklog vikenda u Splitu, na natjecanju u atletici, Srbiju su predstavljali mladi članovi Atletskog kluba *Apatin Milica Zanze* i **Miloš Dreko**vić. Na ovom izuzetno jakom natjecanju, u utrci na 60 metara, uvjerljivo je slavila Milica Zanze. U istoj disciplini Miloš Dreko

I. A.

POGLED S TRIBINA Europa

Hrvatska i Srbija imat će sigurno ove jeseni svoje predstavnike u Europskim klupskim natjecanjima, jer su nacionalni prvaci *Dinamo* i *Crvena zvezda* izborili posljednju rundu kvalifikacija za Ligu prvaka. Posljednji kvalifikacijski stepenik automatski, u slučaju neuspjeha u borbi za plasman u skupine najjačeg klupskog natjecanja na svijetu, donosi mjesto u skupinama Lige Europe kao svojevrsnu utješnu nagradu.

A do njega su Zagrepčani i Beograđani stigli na posve dva različita načina. *Dinamo* se »prošetao« Budimpeštom i visokom pobjedom protiv Ferencvárosa (4:0) potvrdio svoju kvalitetu, dok je *Zvezda* muku mučila u Kopenhagenu i tek poslije 22 izvedena penala uspjela ponovno doći na korak od plasmata među najjača euro klupska imena.

Posljednja prepreka do elite i golemih milijunskih iznosa koje donosi plasman u skupine Lige prvaka modrima bit će norveški *Rosenborg*, a crveno-bijele očekuje dvomeč protiv švicarskih *Young Boysa*, momčadi koja upravo prošle godine

izbacila *Dinamo* u finalnoj kvalifikacijskoj rundi.

U svakom slučaju, bit će zanimljivo ispratiti ovu posljednju euro kvalifikacijsku rundu, a ukoliko se oba prvaka budu pokazala na djelu moglo bi se čak i dogoditi da se u eventualnom ždrijebu nađu u istoj skupini.

Kolonija hrvatskih i srpskih klubova u Europi mogla bi biti bogatija ukoliko *Rijeka* uspije preskočiti *Gent* (Belgija), odnosno *Partizan* bude uspješniji od *Moldea* (Norveška). Bilo bi baš lijepo uživati u bogatoj nogometnoj europskoj jeseni i gledati *Dinama* i *Zvezdu* u Ligi prvaka, odnosno *Rijeku* i *Partizana* u skupinama Lige Europe.

Na koncu i kratak pogled na 1. HNL koja se polagano zahuktava, ali se već naziru konture glavnih favorita u borbi za najviša mjesta na tablici. *Dinamo* je i dalje jedina neporažena momčad, a *Hajduk* i *Rijeka* bit će mu glavni takmaci za naslov. Podsjetimo kako će u sljedećoj euro sezoni 2020./21. hrvatski nogomet imati dva predstavnika u kvalifikacijama za Ligu Europe.

Nogomet je ponovno u žiži interesiranja.

Konačno, tamo mu je i mjesto.

A s mjestima u Europi pogotovo...

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Sjene

Iz Ivković šora

Stupica

piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi. Jevo, Bogu fala, poprolazili i ovi sveci pa se možmo već malkoc od nji i odmorit, što kazla moja majka Jela. Razišo se i ovaj naš svit kojikud po moru i po banjama pa se i selo malkoc niko smirilo, nema više nake gužve. Mi što ćemo godišnji odmor provest tamo di smo i lane i priklane i prijašnji godina nećemo ić nigdi. Kugod ni onda, sad nađemo malkc vrimenta posklanjat kojikaki drlog s avlije, pospremat malkoc komare, ketrence i tavane. Ja sam u tim ko niki pridnjak, sve mi triba, svega navučem i ondak kukam. Ta ne znam koje bi prija liferovo, a drloga ima još valjdar od pokojnog pradide. Baš sam se, jevo, uzvero na tavan od litnje kujne, bauljam po mraku, kad sam ondak opalio palcom o niko drveslo, sve sam zvizde vidio, čeljadi moja. A borme provuko se i di koji svetac, Bog da mi dušu prosti. Kad me malkoc oduminio palac, sagnio se da sklonim kad – opac! Pa to je majkina stupica! A, jeee, ta ne pamtim kad sam je vidio. A sićanja mi sva navrla na to lipo ditinjstvo kad se nije sidilo za kompjutorom, laptopom i kojikaki mobilni uncutarijama već se šibalo napolje praviti bunare od čutaka, sigrat se u pisku, vijat se i sigrat trule kobile, klisat se i trčat berberečke berber dud. E, to su vam vrimenta: dođeš kući sav od blata, uprckan do ušivi, nana te koji put oplete metlicom jal papučom, šta joj već dospilo pod ruku. Jedared sam dobio i s varnjačom što se mute fanki, s nje štrapnilo po zidu i zamazala se šara od forme. E, tek sam onda fasovo. Al da divanim o stupici od koje mi pomodrio nokat. S njom je majka lupala puter, skupljo se skorup pa kad se zadosta skupi, šta znam koliko kad sam još bio dite, lipo se lupa, lupa... pa se ulupa i bude puter. Jedared ja i moj bračko to našli u ladnom špajcu, lipo uzeli kašike, majka imala one žute od mesinga s drvenom držaljkom, navalili mi na skorup i poili fajn. Posli smo se »minjali« na jednim mistu, a majka vikala na nas »čekaj, čekaj, samo da vas prođe trbu a Mirko vas još čeka«. Ko je bio taj gospon Mirko mislim da vam ne triba objašnjavat. Lipo sam skinio stupicu i maljicu, tako se zvalo ono drvo s čim se lupa, očistio je od prava i paučine, namazo uljom i lipo spakovo na isto misto, nek je za koju desetinu lita nađe kogod pa nek se siti na stara vrimenta. A o ovim novim vrimenima ne vridi ni pisat, a ni spominjat i. Ovo sad je pomodarstvo koje će nam doć glave, čeljadi moja. Kadgod opravili šafuner, jal astal i stoce pa dvi-tri generacije hasniralo. Sad oprave, pa kad prolje čovik špricer na astal on se naduše kugod moj Pera kad se uvridi, a šafuner desetak puta otvoriš i otpadnu mu vrata. Ma šta divanit. Jevo, baš mi ide jedan pajdaš, čeljadi. Prodo sam mu prase, pa idemo vaćat. Ne tribam ni divanit kaki ćemo posli izgledat trčec po oboru, a vako mokro vrime. Ajd, zbogom do drukput. Jalte da nisam bio dosadan? A ni o politiki nisam diskutovo, a baš mi palo na pamet o onim ćušanjima studenata i ogradama. Al, ko velim: neću tušta divanit.

Bać Ivin štodir

Puno srce al prazna duša

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva se radovo kako već dugo ni. Zvani u svatove, cila familija. Samo čeko ka će se javit, da čuje oće li dojt i njevi derani. Bilo mu puno srce, oma potli fruštuka zvala starija priko telefona i rekla njegove da će dojt svi četveroj. Bać Ivina to oma ošla javit vima što ji zvali, stoju u komšiluku. On se udesijo na krevetac i već unaprid sto snotat kako će svi sidit za jednim astalom ko što već dugo nisu i kako će u niko doba zvati tamburaše zastal, pa naručit tri pisme. Jednu za njegovu i po jednu za svaku curu. Ima da ji sviru i pivu nako otrovno, ispod glasa, a primaš na uvo... ne zna samo kako će se suzdržat da ne izdune nabelo makar jedan špricer, pa čašu... tako i zadrmo. Vada sanjo, pripravlja se za nikake svatove. A mlad, oko njega staro momačko društvo. Petak uveče. Ko đuevigije se napripravljaljo meso, napekli i naflivali kolači i torte, pa se sve i posprimalo i večeralo. Odnikud došli i tamburaši. Nisu žalili tambure. Puklo više žica, al bome, ciknilo i dosta čaša i boca. Dosta se i zadržalo, razišli se u zoru. U subotu u svatova svi bili nikaki ko pokisniti. Pravoga se razbudili potli po noći, ka se mlada već navukla u drugu aljinu, a tamburaši se krenili o astala do astala. Ka se stariji svatovi razišli, krenili se otpratit mladu i đuevigiju doma. Krenili se š njima i tamburaši. Nikomu se više ni drimalo. Ko đuevigije doma ji lipo dočekali, pogrijali paprikaša i pečenoga mesa, pa se svi malo privatili. Banda se brzo uvalila tambura. Svakakoga veselja bilo, cigralo se i po astala, a jedan o pajtaša se popo na špojer, ni ni opazijo da naložit, sve dok se nisu istopili džonovi o novi patika. Veselili se, žene iz komšiluka već išle sa velike mise, oni se istom latili bečaraca. Znali ji puno i svakaki. Razišli se istom potli ručka. Prezniljo se ščim škripnila vrata. Njegova unišla, sila na krevetac i pogladila ga po obrazu. Smililo je se što ga vidla kako se blaženo škobi. Otkako obo-lijo, vazdan bijo ozbiljan, namrgodit, ritko bi se smijo. Otvorijo oči i pribacijio je ruku priko leđi. Samo se naježila i klonila na njega. Stego je, stegla ga. »Vada će cure vaj put ostat ko nas koji dan, jako sam ji se zaželjila.«, veli i ispruži se na krevetac nuž njega. Naslonila mu ruku i glavu na prsa, a izgledalo mu da je se i oči zasjajile. Krevetac baš bijo uzak, napraviti samo za jedno čeljade, al oduvik, ako bi se malo jače stegli, komotno bi na njemu odrimali obadvoj. I ne samo odrimali. »Eto, sve se mislim kako ćemo u svatova zajedno zastal, pa još ka dojdju tamburaši...«, dalje ni mogo, skupila mu nikaka guka u grlu. »Ta idi molim ti, kaki tamburaši? Vada znaš kako se danas keri u svatova. Svirači što glasniji, više koštu, a sviru na letriku, pa se ni ne možu otputat i it o astala do astala. Dojde samo no čeljade što piva, jal muško, jal žencko, a novce jim dadeš unaprid, ka naručivaš pisme. zoto ji i možu prikrupti kako oće. Otpivu kiticu dvi i pisma gotova, ni ne opaziš da već započeli drugu.«, veli mu njegova. Dugačko se zagledao u nju. Ništa ni odvratijo, jedino mu se oči zamutile.

NARODNE POSLOVICE

- Svaka ptica svome jatu leti.
- Lakše je steći nego sačuvati.
- Na mladima svijet ostaje.
- Dobro je teško vidjeti, a lako se pozna.

VICEVI, ŠALE...

Nakon mnogo godina sretnu se Ivica i Perica na ulici, pa će Ivica:

– Ajde da se malo vidimo, svrati kod mene na kavu. Objasni on Perici gdje stanuje, u kojoj zgradi, te poslije tri dana odluči Perica otići do Ivice. Našao on zgradu, ali ne zna broj stana. Pa razgleda: na prvim vratima piše »mr«. Pomisli u sebi: ma nije to! Ide on dalje, a na sljedećim piše »dr«. Perica opet pomisli: nije ni to! Dođe do vrata na kojima piše »fr«. Pomisli Perica: mora da je ovo. Pozvoni, a na vratima se pojavi Ivica! Pita ga Perica:

– Molim te objasni mi. Znam što znači mr. – magistar, znam i za dr. – doktor, al' što ti je fr?!

Na to će Ivica:

– Ih, kako ne znaš? Pa fizički radnik!

Došo Stipan u varoš *jugom* i vozi ga i razgleda izloge. Za-gleda se u neki izlog, uleti u ležećeg policajca i otpadne mu zadnji točak.

U blizini bio policajac i Stipan ga pozove i pita;

– Šta je ovo ode? – pa pokazuje na izbočinu na asfaltu.

– Kako šta je? Ležeći policajac.

– Bože dragi, šta ste uradili od naše varoši, napravili groblje.

Pa šta ste ga tu nasrid puta saranili?

DJEČJI BISERI

- Bebe su mala, smiješna ljudska bića.
- Osobine beba su da ih drugi hrane.
- Papagaj može biti kućni ljubac, ali jao tebi ako leti po cijeloj kući.

FOTO KUTAK

PETAK 23.8.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:21 Veterinar Engel
11:07 Faust Vrančić: San o strojevima - Zemlja, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:26 Karipski cvijet, telenovela
13:17 Dr. Oz
14:04 Mjesto koje zovem dom
15:04 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:20 turizam.hrt
17:52 I to je Hrvatska
18:07 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Nemogući susret, američki film
21:49 88 minuta, američko-njemačko-kanadski film
23:36 Dnevnik 3
00:07 Rivijera
01:05 Mjesto koje zovem dom
02:01 Umorstva u Midsomeru
03:33 Dnevnik 3
03:48 Sport
03:51 Vijesti iz kulture
04:00 Voli me zauvijek, telenovela
04:44 Andrew, emisija pučke i predajne kulture
05:14 Skica za portret
05:29 Karipski cvijet

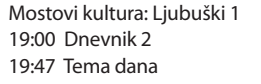
05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
10:30 H2O: uz malo vode
11:00 Dr. Bergmann, seoski liječnik
11:50 Prekinuti snovi, američko-francusko-britanski film
13:29 Cesarica - HIT srpnja
13:35 Za godine pred nama, njemački film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
15:52 Cesarica - HIT srpnja
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Život u velikim močvarama: Loango, afrički dragulj, dokumentarna serija
17:33 Cesarica - HIT srpnja
17:36 Svaki dan dobar dan: Uhh - živjeti s tinejdžerom

18:25 Luda kuća
18:57 Cesarica - HIT srpnja
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crna lista
21:40 Deset dana, serija
22:35 Ludnica u Clevelandu
23:30 Putovanje prostor-vremenom: Rizični svemirski letovi - opasnosti u svemiru, dokumentarna serija
00:20 Bijela robinja, telenovela
01:05 Graham Norton i gosti
01:50 Noćni glazbeni program

SUBOTA 24.8.2019.

06:55 Klasika mundi: Jonas Kaufmann - Večer s Puccinijem iz milanske Scale, 1.dio
08:00 Dama iz Teksasa, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Srednjom Amerikom pješice, dokumentarna serija
13:15 Mijenjamo svijet: Južna Afrika: Zemlja svih ekstrema, dokumentarni film
14:18 Prizma
15:08 Ljubavne varke, film
16:35 Zaronite s nama:
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Naša Đeni
17:40 Lijepom našom - Mostovi kultura: Ljubuški 1
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Showtime, film
21:40 Ana Karenjina, britanski film
23:50 Dnevnik 3
00:23 Vjerni Danny, francusko-američko-britanski film
02:03 Dama iz Teksasa, film
03:28 Dnevnik 3
03:54 Voli me zauvijek
04:39 Skica za portret
04:49 Srednjom Amerikom pješice, dokumentarna serija
05:34 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
06:20 Lijepom našom - Mostovi kultura: Ljubuški 1
07:55 Demetrije i gladijatori, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Sveti Petar u Šumi: Misa, prijenos
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Je li moglo drugačije, dokumentarna serija
15:00 Mir i dobro
15:40 Papa - najmoćniji čovjek u povijesti: Cijena napretka, dokumentarna serija

09:26 Profesor Baltazar
09:36 Vrijeme je za priču
09:50 Luka i prijatelji: Budućnost
10:15 EBU drama: Naprijed, Daan, nizozemska drama za djecu
11:00 Kraljevske žene windsorske, dokumentarni film
11:45 Cesarica - HIT srpnja
11:48 Istina ili mit:
11:57 Vrtlarica
12:27 Izradi sam:
12:35 George Clark, čudesne zamisli
13:27 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje
13:52 Kriške sira
14:22 Crna lista
15:52 Cesarica - HIT srpnja
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Dhruv Baker: Šibenik/Vodice/Skradin, dokumentarna serija
16:55 Vina svijeta, dokumentarna serija
17:45 Happy Endings, hrvatski film
19:00 Cesarica - HIT srpnja
19:03 Inspektor Gadget, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:15 Diana - sedam dana koji su potresli svijet, dokumentarni film
20:55 Dobra žena
22:27 Vikinzi
23:17 Putovanje prostor-vremenom: Putovanje u crnu rupu - na tragu mita, dokumentarna serija
00:07 Graham Norton i gosti
00:52 Noćni glazbeni program

NEDJELJA 25.8.2019.

06:20 Lijepom našom - Mostovi kultura: Ljubuški 1
07:55 Demetrije i gladijatori, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Sveti Petar u Šumi: Misa, prijenos
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Je li moglo drugačije, dokumentarna serija
15:00 Mir i dobro
15:40 Papa - najmoćniji čovjek u povijesti: Cijena napretka, dokumentarna serija

16:20 I to je Hrvatska:
16:35 Sigurno u prometu
17:00 Vijesti u 17
17:20 I to je Hrvatska:
17:35 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Točka na A - suvremena hrvatska arhitektura
21:05 Grad od igara, igre od Grada - sjećanje na budućnost
22:00 Zatvaranje 70. Dubrovačkih ljetnih igara i dodjela nagrade Orlando, prijenos
23:35 Dnevnik 3
00:10 Demetrije i gladijatori, američki film
01:50 Je li moglo drugačije, dokumentarna serija
02:45 Buddy Holly: Rave On, glazbeno-dokumentarni film
03:45 Dnevnik 3
04:11 Voli me zauvijek
05:51 Skica za portret
06:05 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
09:50 Luka i prijatelji: Vjetar
10:20 Umorstva u Midsomeru
11:55 Cesarica - HIT srpnja
12:00 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:00 Svijet vrtlara
13:30 Šešir pun čuda, film
15:40 Cesarica - HIT srpnja
15:45 Viktorija
16:35 U potrazi za Markom Polom, dokumentarna serija
17:25 Kraljica noći, hrvatski film
19:00 Parni Valjak, Pula 2016., 2.dio
20:05 Svi kažu volim te, film
21:45 Katarina Velika
22:30 Igre moći
00:00 Putovanje prostor-vremenom: Svemirska putovanja za sve - san o zaradi iz svemira
00:50 Graham Norton i gosti
01:35 Noćni glazbeni program

PONEDJELJAK 26.8.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska

08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Ribar ribi grize rep, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Mjesto koje zovem dom
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:30 Reprizni program
17:00 Vijesti u 17
17:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Tada & Sada - Hrvatska, dokumentarna serija
21:00 Novine
22:00 Najveće svjetske fešte: Tomatina, dokumentarna serija
23:00 Dnevnik 3
23:33 Rivijera
00:23 Mjesto koje zovem dom
01:13 Umorstva u Midsomeru
02:43 Dnevnik 3
03:09 Voli me zauvijek, telenovela
03:54 Emisija iz kulture
04:39 Reprizni program
05:05 Žene, povjerljivo!
05:55 Karipski cvijet

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:30 H2O: uz malo vode
11:00 Katarina Velika
11:50 Svi kažu volim te, američki film
13:30 Tajni život drugih žena, američko-kanadski film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Život u velikim močvarama: Kinabatangan - divlji raj Bornea, dokumentarna serija
17:36 Svaki dan dobar dan: To nisam ja, to je moja štitnjača
18:20 TV Bingo
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Raj za dame
21:00 At Middleton, američki film

22:45 Direktori na cesti, američko-britanski film
00:30 Bijela robinja, telenovela
01:15 Graham Norton i gosti
02:00 Noćni glazbeni program

UTORAK 27.8.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Hrvatska moj izbor
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Mjesto koje zovem dom
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:30 Reprizni program
17:00 Vijesti u 17
17:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Tada & Sada - Hrvatska, dokumentarna serija
21:00 Novine
22:00 Najveće svjetske fešte: Twins days, dokumentarna serija
23:00 Dnevnik 3
23:33 Rivijera
00:23 Mjesto koje zovem dom
01:13 Umorstva u Midsomeru
02:43 Dnevnik 3
03:09 Voli me zauvijek
03:54 Emisija iz kulture
04:39 Reprizni program
05:05 Žene, povjerljivo!
05:55 Karipski cvijet

05:05 Izvan formata: Kultura i radnici
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:30 H2O: uz malo vode
11:00 Dr. Bergmann
11:50 At Middleton, američki film
13:35 Zlatne godine: Kratki spojevi za starije, njemački film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Život u velikim močvarama: Pacaya Samiria, zrcalna džungla, dokumentarna serija
17:35 Svaki dan dobar dan: Novi život
18:25 Luda kuća
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Raj za dame
21:00 The Odyssey, francusko-belgijski film
23:05 Te lude 80-e!, američki film
01:05 Bijela robinja
01:50 Graham Norton i gosti
02:35 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 28.8.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Otkrivamo Hrvatsku: Bilogora

12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Mjesto koje zovem dom
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:30 Reprizni program
17:00 Vijesti u 17
17:20 Dr. Bergmann
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Hrvatski premijeri osobno: Stjepan Mesić
21:00 Novine
22:00 Najveće svjetske fešte: Kotrljanje sira i Festival čokolade
23:00 Dnevnik 3
23:33 Rivijera
00:23 Mjesto koje zovem dom
01:13 Umorstva u Midsomeru
02:43 Dnevnik 3
02:58 Sport
03:01 Vijesti iz kulture
03:09 Voli me zauvijek
03:54 Emisija iz kulture
04:39 Reprizni program
05:05 Žene, povjerljivo!
05:55 Karipski cvijet

05:15 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:30 H2O: uz malo vode
10:52 Dr. Bergmann, seoski liječnik
11:39 The Odyssey, francusko-belgijski film
13:40 Njezin potajni ubojica, američki film
15:10 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik

16:43 Život u velikim močvarama: Kaziranga, himalajske suze, dokumentarna serija
17:37 Svaki dan dobar dan: Bračna kriza
18:25 Luda kuća
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Odbrojanje do Tokija
20:30 Nogomet, Liga prvaka, 4. pretkolo, emisija
20:50 Nogomet, Liga prvaka, 4. pretkolo, prijenos
22:55 Nogomet, Liga prvaka, 4. pretkolo, emisija
23:15 Nogometna LP - sažeci
23:44 Francuska suita, francusko-kanadsko-američko-britansko-belgijski film
01:29 Bijela robinja, telenovela
02:14 Graham Norton i gosti
02:59 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 29.8.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Pisme, bande, ljudi: U Mijanama i svatovima
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Mjesto koje zovem dom
15:00 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:20 Dr. Bergmann
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45

20:05 Hrvatski premijeri osobno: Josip Manolić
21:00 Novine
22:00 Najveće svjetske fešte: Goroka, dokumentarna serija
23:00 Dnevnik 3
23:33 Rivijera
00:23 Mjesto koje zovem dom
01:13 Umorstva u Midsomeru
02:43 Dnevnik 3
03:09 Voli me zauvijek
03:54 Pisme, bande, ljudi: U Mijanama i svatovima
04:24 Reprizni program
05:05 Žene, povjerljivo!
05:55 Karipski cvijet

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:10 Linz: SP u veslanju - polufinale, prijenos
11:10 Dr. Bergmann
12:00 Dosje General, njemački film
13:35 Buket, američki film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Linz: SP u veslanju - polufinale, snimka
17:45 Svaki dan dobar dan: Mirovina nas nije umirovila
18:30 Luda kuća
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Raj za dame
21:00 Bezzvremenska Adaline, američko-kanadski film
22:55 Edison, američki film
00:35 Bijela robinja
01:20 Graham Norton i gosti
02:05 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice*, na valovima Radio Bačke (99,1 Mhz) emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Zasnovano na istinitom događaju

Razočarani uspjeh

Svaki dio ove priče je istinit, ni jedan lik nije izmišljen, a emocije su tu da bi pokazale da smo od krvi i mesa, da volimo veslo, lađu, cvijet u kosi i da uspjeh može boljeti.

Ja sam prvi desni ženske momčadi *Salašari somborski*, sportske sekcije HKUD-a *Vladimir Nazor*, u medijima i javnosti poznatije kao »djevojke s cvijetom u kosi«. Iako je ovdje riječ o velikom natjecanju, najvećem u godini za koje se spremamo, ovaj tekst neće ići u sportsku rubriku jer imam potrebu dati subjektivni osvrt i priču ispričati iz svog kuta, ali time ne izgubiti ni malo objektivnosti. Neka je ovdje u prirodi i društvu, jer sve ovo i jest zbog ljepote veslanja u prirodi i divnog društva.

Tko, što, gdje i više od toga

Prva nedjelja u osmom mjesecu rezervirana je za lađare i lađarice. Središnji su lađari, svakako, ali uzimam za pravo na trenutak priču zaustaviti na lađaricama. Ove godine šesti put po redu, snage i svoje umijeće na Neretvi su odmjerile lađarice, a drugi put za redom su se u odmjeravanju snaga našle i djevojke s cvijetom u kosi. Za one koji se ne sjećaju, prošle godine smo od šest ekipa zauzele posljednje mjesto i doma otišle podignute glave, s velikim osmijehom i još većim željama da sljedeće godine budemo bolje. A onda je došla sljedeća godina. Spletovi okolnosti su napravili da ona naša priča kako ćemo početi ranije s treninzima i individualno više raditi, malo izbljedi ali je ipak svatko dao svoj maksimum u pripremama i na Neretvu se moglo poći.

Kada već pričam sa subjektivne strane, unijet ću malo i svojih emocija. Za razliku od prošle godine, kada sam samo ka postolju srljala, ove godine sam u cijelosti bila usmjerena dati sve od sebe, uživati u Neretvi i veslanju i biti dio ekipe do maksimuma. Nije me mogao razočarati postignut plasman nego vlastiti doprinos. I onda je sve postalo totalno drugačije.

Mogla bih o tom danu pričati danima. O susretima, tremi, iščekivanju, emocijama. Gužva na stratu je davala naboje svega i činilo se da ću eksplodirati. I sad kad se prisjetim, osjetim isto uzbuđenje.

Široko, šire

Nas 12 u lađi, oko nas još sedam ekipa, himna na razglasu, znak suca i sve je eksplodiralo. Utrka je počela. Strategija je bila »samo jako prva dva kilometra«. Što jače. U ovoj našoj veslačkoj igri postoji pojam »ući u parić«, što znači ići malo iza nečije lađe i u tim trenucima odmoriti i prikupiti snagu za obilazak. Prethodne godine to nismo uspjele i nadale smo se uspjehu ove godine. I jeste, ali na tren. Slabije smo ostavili iza sebe, a cure ispred nas smo pokušavale obilaziti. I to nam je pošlo za veslom kada smo obilazili

ekipu *Sisak* i zauzele četvrtu poziciju. Adrenalin je radio svoje, a i želja za još pa smo ubrzo krenule u napad na treće mjesto. Postoje neka pravila obilaženje u smislu s koje strane rijeke možete obilaziti ekipu i koliki razmak mora biti između vaše i lađe ekipe koju obilazite. U prvom pokušaju obilaska odmah smo dobili opomenu suca da to ne poštujemo i morali smo se udaljiti. Snaga nam je popustila i ubrzo smo se ponovno našle na četvrtoj poziciji. Uslijedio je zatim i drugi pokušaj, s većom distancom ali i ovog puta nedovoljnom po riječima suca. Malo smo bile revoltirane, bijesne i na suca i na našu paričarku jer smo mislile da je do nje i napravile u lađi atmosferu koja ne obećava. No, vidjele smo da možemo još i krenule u još jedan napad na trećeplasiranu domaću ekipu *Metkovke* u mnogo većem luku i nećete vjerovati, dobili opomenu pred diskvalificiranje. Prosto, Neretva nije bila dovoljno široka za nas ovog puta. U cilj smo ušle četvrte i vidno razočarane.

Kako to svijet vidi

Od osam ekipa koje su odmjerile svoje snage na 6. *Maratonu lađarica* postignut je sljedeći poredak: Udruga lađarica *Komin*, Udruga *Sparte* (Bjelovar), Udruga lađarica *Metkovke* (Metković), Udruga lađarica *Sisak*, HKUD *Vladimir Nazor Salašari somborski*, KUU *Škrapa Momići* (Momići), Udruga lađara *Vidonje*, Udruga za očuvanje Nerevanske baštine *Opuzen*.

Ako pratite priču i poredak, sigurno vam nije jasno kako smo mi to mogle ući u cilj četvrte, a biti proglašene petim. Nije ni nama bilo jasno ni na samom proglašenju, bile smo uvjerene da je to greška u objavi jer nikakvo obrazloženje nismo čule, a onda smo saznale da nam je gospođa sutkinja dodala i kaznenu minutu. Sve u svemu, jedno veliko razočaranje u pristrano suđenje. Kasnije smo čuli kako su sve domaće ekipe imale strategiju pobjeći od *Metkovki* i ne ulaziti s njima u pretjecanja, jer bi ih dočekalo isto što i nas. No, nije sportski prenositi što smo čuli nego uzeti veslo i sljedeće godine ih ostaviti u samom startu. Naravno, ukoliko sudac ne odluči dati im prednost u samom startu.

Ovaj tekst je isključivo moje mišljenje i nikako nije službena izjava HKUD-a *Vladimir Nazor*. Oni su ponosni na odlično veslanje djevojačaka, dobar plasman i rezultat brži za 10 minuta u odnosu na prethodnu godinu.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

